

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

**Τμήμα Διδακτικής της Τεχνολογίας και Ψηφιακών
Συστημάτων**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Διδακτικής της Τεχνολογίας & Ψηφιακών Συστημάτων»

Κατεύθυνση: Ηλεκτρονική Μάθηση

Διπλωματική Εργασία

**«Εκπαίδευση Ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο
λαμβάνοντας υπόψη και τις σύγχρονες
τεχνολογικές διαστάσεις»**

Γεώργια Κωνσταντίνα - ΑΜ: ME0506

Επιβλέπων καθηγητής: Σ. Ρετάλης - Επίκουρος Καθηγητής

Πειραιάς 2008

Περίληψη

Οι λέξεις κλειδιά που δύναται να εντοπίσει ο αναγνώστης στην παρούσα διπλωματική εργασία είναι : Εκπαίδευση Ενηλίκων, Δια Βίου Ηλεκτρονική Μάθηση, σχεδιασμός προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενων για ενήλικες, Οδηγός, Συμβόλαιο Μάθησης, Εκπαιδευτικό Σενάριο. Οι όροι αυτοί αφού αποκωδικοποιήθηκαν συνδημιούργησαν μια νέα προοπτική για σχεδιαστές, μελετητές, εκπαιδευτές ενηλίκων και παν ενδιαφερόμενο και μια νέα βάση για την παραγωγή ενός Οδηγού με τα απαραίτητα βήματα που χρειάζεται να γίνουν, για να δομηθεί ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα τεχνολογικά υποστηριζόμενο για ενήλικες.

Λέξεις κλειδιά:

Εκπαίδευση Ενηλίκων, Δια Βίου Ηλεκτρονική Μάθηση, σχεδιασμός προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενων για ενήλικες, Οδηγός, Συμβόλαιο Μάθησης, Εκπαιδευτικό Σενάριο

Ευχαριστίες

Για την παραγωγή της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου Κ. Ρετάλη Συμεών για την επίβλεψη και την παροχή των σωστών κατευθυντήριων γραμμών, προκειμένου να υλοποιηθεί επιτυχώς η εργασία μου και να παραχθεί ένας άρτιος Οδηγός σχεδιασμού προγραμμάτων για ενήλικες στηριζόμενων στις Τ.Π.Ε. ο οποίος θα εξυπηρετήσει ποικίλους σκοπούς πέραν των πλαισίων αυτής της διπλωματικής εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στη συνάδελφο και συνοδοιπόρο κα. Λουμπαρδιά Ευγενία καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησής μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα του τμήματος Διδακτικής της Τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων. Η βοήθεια της κ. Λουμπαρδιά υπήρξε καταλυτική για τη σύνθεση της παρούσας διπλωματικής τόσο σε επίπεδο δημιουργίας του Οδηγού σχεδιασμού των τεχνολογικά υποστηριζόμενων προγραμμάτων για τη Δ.Β.Μ., όσο και για την παραγωγή του κεφαλαίου της αξιολόγησης του Οδηγού καθώς και για την ίδια την αξιολόγηση του Οδηγού.

Θα ήθελα να εκφράσω εν τέλει τις ευχαριστίες μου στους αξιολογητές του Οδηγού που συμμετείχαν στην αξιολογική διαδικασία του Οδηγού και συνετέλεσαν στην αναδιαμόρφωσή του.

Περιεχόμενα

Περίληψη	i
Ευχαριστίες.....	ii
Περιεχόμενα	iii
Κατάλογος πινάκων.....	v
Κατάλογος σχημάτων	v
Συνοτομογραφίες:.....	v
1. Εισαγωγή- Σκοπός της Διπλωματικής Εργασίας.....	2
1.1. Τεχνολογικά Υποστηριζόμενη Διά Βίου Μάθηση	2
1.1.1.Νέα Οικονομία (New Economy).....	3
1.1.2. Ο Ρόλος που αποκτούν οι Τ.Π.Ε. στο διδάσκειν και το μαθαίνειν στη Δ.Β.Μ.- Νέες Δεξιότητες.....	3
1.2. Σκοπός της Διπλωματικής Εργασίας.....	6
1.2.1 Κίνητρο για τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας	7
1.3. Δομή της Διπλωματικής.....	9
2. Δια Βίου Μάθηση.....	12
2.1. Τι είναι η Δια Βίου Μάθηση (Δ.Β.Μ.);.....	12
2.2. Στοχοθεσία της Δ.Β.Μ.	14
2.3. Ιστορική Αναδρομή.....	15
2.4. «Εκπαίδευση Ενηλίκων»	17
2.5. Θεωρητικοί της Εκπαίδευσης Ενηλίκων	18
2.6.Χρησιμοποιώντας την Ηλεκτρονική Μάθηση στη Διά Βίου Ηλεκτρονική Μάθηση.....	26
2.6.1. Εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.....	26
2.6.3. Κατηγορίες της ηλεκτρονικής μάθησης.....	31
2.6.4 Προφίλ ατόμων που θέλουν να συμμετάσχουν στη Δ.Β.Μ. – Ισότητα.....	32
2.6.5. Μάθηση στο χώρο εργασίας- Κοινότητες Πρακτικής	34
2.6.6. Εικονικά Πανεπιστήμια	36
3. Οδηγός σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δια Βίου Μάθησης.....	41

3.1 Μέθοδος άντλησης πληροφοριακού υλικού	41
3.2. Η Δομή του Οδηγού	42
4. Αξιολόγηση	46
4.1. Αξιολόγηση του Οδηγού σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δια Βίου Μάθησης.....	46
4.2. Η ποιοτική έρευνα στην εκπαίδευση	48
4.3. Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων	49
4.4. Τρόπος συλλογής δεδομένων	50
4.5. Αποτελέσματα έρευνας	53
5. Βιβλιογραφία.....	56
6. Παράρτημα: Οδηγός σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δια Βίου Μάθησης	61

Κατάλογος πινάκων

1 ^{ος} Πίνακας: Παράμετροι που οδηγούν την Η.Μ. στη Δ.Β. Εκπαίδευση.....	35
2 ^{ος} Πίνακας: Κριτήρια επιλογής Συμβολαίων Μάθησης- Learning Contracts	40

Κατάλογος σχημάτων

1 ^ο Σχήμα: «Ο κύκλος μάθησης του Kolb», (kolb, 1991)	28
2ο Σχήμα: «Οι κατηγορίες του e-learning».....	37
3ο Σχήμα: «Μεθοδολογία Ανάπτυξης του Οδηγού».....	46

Συντομογραφίες:

Δ.Β.Μ.	Δια Βίου Μάθηση
Η.Δ.Β. Μ.	Ηλεκτρονική Δια Βίου Μάθηση
Τ.Π.Ε.	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας
Η.Μ.	Ηλεκτρονική Μάθηση
Ε.Ε.	Εκπαίδευση Ενηλίκων
η-	Ηλεκτρονικός/η/ο -

Διπλωματική Εργασία: «Εκπαίδευση Ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο λαμβάνοντας υπόψη και τις σύγχρονες τεχνολογικές διαστάσεις»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

1^ο Κεφάλαιο

1. Εισαγωγή- Σκοπός της Διπλωματικής Εργασίας

1.1. Τεχνολογικά Υποστηριζόμενη Διά Βίου Μάθηση

Η παγκοσμιοποίηση και οι επιδράσεις της στη ζωή μας είναι ορατές σε κάθε πτυχή της καθημερινότητας, πράγμα που δρα καταλυτικά και στο χώρο της εκπαίδευσης σε διεθνές, εθνικό και τοπικό τομέα. Ταυτόχρονα, τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις που πλαισιώνονται γύρω από την έκρηξη της γνώσης, τη διαφοροποίηση αλληλεπίδρασης ανάμεσα σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα και την ολοένα και ραγδαία ανάπτυξη των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.). Συναντάμε καθημερινά όρους όπως : «παγκόσμια οικονομία», «εποχή της πληροφορίας», «επανάσταση της γνώσης», που δε θεωρούνται πλέον μελλοντολογικές επισημάνσεις αλλά υπαρκτή πραγματικότητα και ασκούν τεράστια επιρροή στον εκπαιδευτικό χώρο. Το αίτημα για βελτίωση της ποιότητας ζωής που στηρίζεται στην κτήση νέων δεξιοτήτων και γνώσεων, καθιστούν αδήριτη την ανάγκη για ύπαρξη Δια Βίου Μάθησης.

Άλλωστε, σύμφωνα και με τη στρατηγική της Λισσαβόνας (Αθήνα, 2005) πρέπει να δοθεί έμφαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, για την ανταπόκριση στις νέες συνθήκες της κοινωνίας της γνώσης. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στους νέους, στους άνεργους και στους πολίτες, τα επαγγελματικά προσόντα των οποίων απαξιώνονται με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών. Γι' αυτό χρειάζεται μια νέα προσέγγιση όπου η παροχή διαρκούς επιμόρφωσης θα θεωρείται ως μια προσβάσιμη υπηρεσία χωρίς να γίνεται καμία διάκριση στον εκπαιδευτικό, επαγγελματικό και προσωπικό προσανατολισμό που διακρίνει κάθε άτομο. Η διαβίωση και η εργασία στην κοινωνία της γνώσης απαιτεί πολίτες αυτόνομους που επιδιώκουν μόνοι τους την προσωπική και επαγγελματική τους εξέλιξη. Αυτό σημαίνει πως τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να στοχεύουν στην ικανοποίηση των αναγκών και των αιτημάτων των εκπαιδευόμενων (Eu Commission, 30.10.2000:20).

1.1.1.Νέα Οικονομία (New Economy)

Οι Τ.Π.Ε. συνιστούν την κινητήρια δύναμη της Νέας Οικονομίας, γι' αυτό και μια διερεύνηση του πεδίου της Η.Δ.Β.Μ. είναι ημιτελής αν δεν προηγηθεί μια μνεία στη Νέα Οικονομία. Δυο παγκόσμιας εμβέλειας κατευθυντήριες γραμμές δύνανται να αποσαφηνίσουν τον όρο της Νέας Οικονομίας και αυτές είναι: η παγκοσμιοποίηση και η ευρεία χρήση των Τ.Π.Ε. Η παγκοσμιοποίηση έχει διευρύνει την εμβέλεια των εμπορικών δυνάμεων και έχει λύσει κάθε είδους δεσμά που περιόριζαν την αγορά. Συνάμα, με τις Τ.Π.Ε. παρέχονται τεράστιες δυνατότητες για εμπορικά ανοίγματα, που ξεπερνούν ακόμα και τις πιο ευοίωνες προβλέψεις.

Ο νους του ανθρώπου συνιστά τη δομική λίθο του κόσμου και τη βάση για τη Νέα Οικονομία, καθώς στηριζόμαστε στις Τ.Π.Ε. όχι μόνο για την παραγωγή υλικών αγαθών αλλά και υπηρεσιών σε όλους του τομείς του κοινωνικού γίγνεσθαι. Είμαστε κοινωνοί σε έναν κόσμο που η καινοτομία είναι σημαντικότερη από την παραγωγή και οι ριζικές αλλαγές δε συνιστούν ένα αδιόρατο φαινόμενο παρά μια καθημερινή πραγματικότητα. Όλες αυτές οι αλλαγές έχουν ως απότοκο την αναδιαμόρφωση της ζωής μας και τη συμμετοχή μας σε νέες προοπτικές, όπως είναι η Δ.Β.Μ., η ικανότητα να είμαστε καινοτόμοι, να μαθαίνουμε πώς πρέπει να μάθουμε και κυρίως να αποκτούμε γνώσεις και δεξιότητες βάσει του προσωπικού ρυθμού μας. (Unesco,2003:11-12)

1.1.2. Ο Ρόλος που αποκτούν οι Τ.Π.Ε. στο διδάσκειν και το μαθαίνειν στη Δ.Β.Μ.- Νέες Δεξιότητες

Η χρήση των Τ.Π.Ε. στη Δ.Β.Μ. επιτρέπει την εξάλειψη περιορισμών, όπως χώρου και χρόνου και παρέχει μια επαναστατική μέθοδο εκμάθησης-διδασκαλίας στηριζόμενη στο διαδίκτυο ανάλογα με τις ανάγκες και τα θέλω των εκπαιδευόμενων.

Οι εκπαιδευτές καλούνται να δομήσουν και να παράσχουν τα μαθήματα διαδικτυακά, πράγμα που επιτάσσει την αναδιαμόρφωση του ρόλου τους. Λόγω του αστείρευτου όγκου πληροφοριών που δύναται να εντοπίσει κανείς στο διαδίκτυο, απαιτείται η πρόσκτηση νέων δεξιοτήτων από τη μεριά των εκπαιδευτών, ούτως ώστε να δίνουν τις κατευθυντήριες γραμμές στους εκπαιδευόμενους σχετικά με το πώς μπορούν να μάθουν, δηλαδή πώς

δύνανται να αναζητούν και να επιλέγουν πληροφορίες υπό το πρίσμα της κριτικής σκέψης. Οι εκπαιδευτές δε συνιστούν πλέον τη μοναδική πηγή γνώσης ενώ βρίσκονται σε μια συνεχή και καταλυτικής σημασίας συνεργασία με τους τεχνικούς των Τ.Π.Ε., οι οποίοι αναπτύσσουν την τεχνική υπόσταση των μαθημάτων.

Απαραίτητες δε είναι οι συντονισμένες κινήσεις μεταξύ Ανώτατων Ιδρυμάτων, Πολιτείας, επιχειρήσεων και ευρύτερου εργασιακού χώρου, που θα αποτελέσουν κινητήρια δύναμη, για να πραγματοποιηθούν επιτυχώς τα προγράμματα Η.Δ.Β.Μ.. Η ενίσχυση σε τοπικό επίπεδο από την πολιτεία με τη δημιουργία εξειδικευμένων κέντρων σχετικά με την κατάρτιση και επιμόρφωση ενηλίκων δρα καταλυτικά στην ολοένα και ταχύτερη υλοποίηση των προγραμμάτων. Όταν όλες οι δυνάμεις ενωθούν, μπορεί να παραχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Βάσει της έκθεσης της Unesco το 2005, η αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στη Δ.Β.Μ. έχει τα ακόλουθα αποτελέσματα:

- Αίσθηση της συμμετοχής σε μια κοινότητα, στα πλαίσια της διαδικτυακής αλληλεπίδρασης
- Βελτιωμένη υποστήριξη του εκπαιδευόμενου
- Ανεξάντλητη πρακτική πάνω σε δύσκολες θεματικές ενότητες, δεξιότητες κ.τ.λ.
- Απεριόριστη πρόσβαση σε πηγές πληροφοριών μέσω διαδικτύου
- Προσαρμογή της μαθησιακής διαδικασίας βάσει των προτιμήσεων- δυνατοτήτων και της ηλικίας του εκπαιδευόμενου, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε εμείς
- Παγκόσμια πρόσβαση σε πηγές και διδακτικές μεθόδους
- Μάθηση πέραν των χωροχρονικών πλαισίων (Unesco, 2005:24)

Στην εποχή των Τ.Π.Ε., νέες ικανότητες καθίστανται πλέον καθοριστικές. Η ψηφιακή μόρφωση, η εξοικείωση με τη χρήση των ΤΠΕ και του Διαδικτύου, είναι μια από τις πιο κρίσιμες. Στην πραγματικότητα, όσοι δε διαθέτουν ηλεκτρονικές δεξιότητες μπορεί να θεωρηθεί ότι μειονεκτούν, καθώς η πρόσκτηση αυτών τους επιτρέπει να κατανοήσουν τις εικόνες και τα μηνύματα του παγκόσμιου πολιτισμού μας. Παρά την ευρεία κριτική κατά των εικόνων και της ψυχαγωγίας μαζικής παραγωγής, η εξέλιξη των τεχνολογιών των μέσων και του Διαδικτύου επιτρέπει στα άτομα να συμμετέχουν ενεργά σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Με τον όρο «ηλεκτρονικές δεξιότητες», βάσει του Ευρωπαϊκού φόρουμ η- δεξιοτήτων, γίνεται λόγος για ένα ευρύ πεδίο δυνατοτήτων (γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες) και θεμάτων που εστιάζονται στον ψηφιακό κόσμο και εκτείνονται στον κοινωνικό και

οικονομικό χώρο. Προκειμένου να είναι σαφώς διατυπωμένο το περιεχόμενο των η-δεξιοτήτων πραγματώνεται μια κατηγοριοποίηση αυτών σε τρία επίπεδα:

- Δεξιότητες του δημιουργού η- περιεχομένου: Οι ικανότητες για έρευνα, ανάπτυξη, σχεδιασμό, προώθηση, παραγωγή, τεχνική υποστήριξη και πώληση όλων των υπηρεσιών και συστημάτων που στηρίζονται στις Τ.Π.Ε.
- Δεξιότητες του η- χρήστη: Οι ικανότητες που απαιτούνται για αποτελεσματική χρήση συστημάτων ή συσκευών. Οι χρήστες κάνουν χρήση εργαλείων που βασίζονται στις Τ.Π.Ε. στους χώρους που εργάζονται ακόμα και όταν αυτοί δε σχετίζονται με το πεδίο των Τ.Π.Ε.
- Δεξιότητες για το η-επιχειρείν: Πρόκειται για τις ικανότητες σχετικά με τη χρήση των Τ.Π.Ε. και ειδικά του διαδικτύου για την καλύτερη οργάνωση των επιχειρήσεων και για τη σύσταση νέων επιχειρηματικών πλάνων. (European e-skills forum,2004:4-5) Είναι απαραίτητη, όπως επισημάνεται και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2007 στις Βρυξέλλες, η ανάπτυξη και διατήρηση δεξιοτήτων από τις οποίες εξαρτάται η επιτυχία των επιχειρήσεων, ώστε να διασφαλιστεί ότι το προσωπικό των επιχειρήσεων έχει τα κατάλληλα προσόντα και βρίσκεται στην κατάλληλη θέση εργασίας, την κατάλληλη χρονική στιγμή (Eu Commission,7.09.07:5).

Βάσει του άρθρου «Σχέδια Συν-Εργασίας και Δράσης στην Τηλεκπαίδευση» των Βιβίτσου, Κονετά και Λαμπροπούλου,(2006), οι δεξιότητες που καλούνται να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι, προκειμένου να δύνανται να είναι ενεργά μέλη στις διαδικτυακές Κοινότητες Πρακτικής⁷, ορίζονται ως εξής:

Διαδικτυακές Συνεργατικές - Διαδραστικές Δεξιότητες (Λαμπροπούλου, 2006)

- Εμπειρία σε διεθνή συνεργασία, δικτύωση μέσω διαδικτυακού διαλόγου.
- Εμπειρία στην κατασκευή ενός εικονικού επαγγελματικού προφίλ και συμμετοχή σε δραστηριότητες και επαγγελματικές σχέσεις.
- Συμμετοχή σε Διαδικτυακή Κοινότητα Πρακτικής
- Ανάπτυξη διαδικτυακών δεξιοτήτων: Οι διαδικτυακές δεξιότητες είναι κοινωνικές και επικοινωνιακές, μεταβιβάσιμες σε άλλα περιβάλλοντα. Οι δεξιότητες που χρησιμοποιούνται στις διαδικτυακές κοινότητες είναι:
 - Γραπτές και επικοινωνιακές διαδικτυακές δεξιότητες.
 - Τ.Π.Ε., δηλαδή χρήση τεχνολογικών εργαλείων για ανάκτηση και ανάλυση πληροφοριών, για επικοινωνία και συνεργασία.
 - Δεξιότητες συνεργασίας στο διαδίκτυο.

- Διαδραστικές δεξιότητες (π.χ. οργανωτικές δεξιότητες όπως η επίλυση προβλήματος, επικοινωνία, μετα-ικανότητες, μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουμε, δραστηριοποίηση άλλων χρηστών, διαχείριση γνώσης κλπ.)
- Δεξιότητες συλλογικής επίλυσης προβλημάτων (εύρεση ιδεών, προγραμματισμός και οργάνωση, εύρεση λύσεων σε προβλήματα).

Συνάμα, η βασισμένη στο διαδίκτυο μάθηση επιτρέπει την ανάπτυξη δεξιοτήτων που εστιάζονται στην κριτική σκέψη. Η δυνατότητα που έχουν οι εκπαιδευόμενοι να συγκρίνουν τα προσφερόμενα εκπαιδευτικά προϊόντα, να σχολιάζουν τις απόψεις άλλων εκπαιδευόμενων σχετικά με ένα μάθημα, να βρίσκουν και να συγκρίνουν πολλές και αντιφατικές πηγές πληροφοριών έχει ως απόρροια την προώθηση της κριτικής σκέψης. Για παράδειγμα, σε μια τηλεδιάσκεψη, τα αποτελέσματα αυτής μπορούν να αρχειοθετηθούν και να αναλυθούν αργότερα, πράγμα που καθιστά ευκολότερη την αξιολόγησή τους από το αν λάμβανε χώρα στα πλαίσια της παραδοσιακής τάξης (Unesco,2005). Κάνοντας μνεία στην κριτική σκέψη, δεν μπορούμε να φανούμε αφελείς και να πούμε πως πρόκειται για μια δεξιότητα που με ευκολία γίνεται κτήμα των χρηστών ενός διαδικτυακού μαθήματος. Γι' αυτό απαιτούνται μελετημένες κινήσεις από την πλευρά των σχεδιαστών, των διαχειριστών και των διεκπεραιωτών των ηλεκτρονικών μαθημάτων, ούτως ώστε η κριτική σκέψη να μην εντοπίζεται σε επίπεδο στόχου αλλά να είναι άμεσα εφαρμόσιμη.

Οι δεξιότητες αυτές να μεν επιτρέπουν στους πολίτες να διευρύνουν τα πεδία δράσης τους, απαιτούν δε τη διαρκή επιμόρφωση, επειδή αναδιαμορφώνονται ριζικά και αδιάλειπτα και χρειάζεται να εμπλουτίζονται συνεχώς. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό φόρουμ για τις η-δεξιότητες, τονίζεται η επιτακτική ανάγκη να αποκτήσουν οι πολίτες δεξιότητες που δε βασίζονται μόνο στην τεχνολογική πτυχή αλλά στην ανυπέρβλητη αξία της επικοινωνίας, της δημιουργικότητας και της φαντασίας που προσφέρει η χρήση των Τ.Π.Ε. (European e-skills forum,2004:7).

1.2. Σκοπός της Διπλωματικής Εργασίας

Σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι η αποτύπωση των θεμελιακών στοιχείων που σκιαγραφούν το πλαίσιο της Ηλεκτρονικής Δια Βίου Μάθησης,- όπως αναλύθηκε και στα προηγούμενα υποκεφάλαια,- υπό το πρίσμα οργανωμένων εκπαιδευτικών δράσεων και σεναρίων. Στόχος αυτών είναι η προβολή σε πρακτικό επίπεδο του τρόπου δόμησης και

οργάνωσης των βημάτων που χρειάζεται να ακολουθηθούν, για να παραχθεί ένα σαφές και άρτιο πρότυπο προγράμματος σπουδών που θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλα τα επιστημονικά πεδία και να εναρμονιστεί πλήρως με τις προδιαγραφές όλων των μαθησιακών αντικειμένων. Θεμελιακό στοιχείο δε είναι η αξιοποίηση της τεχνολογίας και όλων των δυνατοτήτων της, άμεσα συνυφασμένων με τις υπάρχουσες διδακτικές προσεγγίσεις, που οριοθετούν μια νέα διάσταση στο χώρο του εκπαιδευτικού σχεδιασμού.

Η παρούσα εργασία ανέκυψε από την ανάγκη για δημιουργία ενός οδηγού που θα περιέχει τα βήματα που χρειάζεται να ακολουθήσει ένας σχεδιαστής/ερευνητής, ούτως ώστε να δομήσει μια ολοκληρωμένη πρόταση στηριζόμενη στο συμβόλαιο μάθησης και στο σχεδιασμό εκπαιδευτικών σεναρίων, τα οποία συναποτελούν τον κορμό για το σχεδιασμό επιμορφωτικών προγραμμάτων με χρήση Τ.Π.Ε. για ενήλικους. Πολλά είναι πλέον τα παραδείγματα προγραμμάτων που στηρίζονται στο διαδίκτυο ή στη χρήση άλλων τεχνολογικών μέσων αποδίδοντας τοιούτοτρόπως μια νέα πνοή στο χώρο του διδακτικού γίνεσθαι, πράγμα που απαιτεί και την αναδιαμόρφωση της σχεδιαστικής προσέγγισης αυτών. Την ανάγκη αυτή έρχεται να ικανοποιήσει η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία.

1.2.1 Κίνητρο για τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας

Το κίνητρο ώθησης για την παραγωγή της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν η ενασχόληση με το θεματικό πεδίο : «Ηλεκτρονική Δια Βίου μάθηση-Εκπαίδευση ενηλίκων», λαμβάνοντας υπόψη τη διεθνή βιβλιογραφία αλλά και το πλήθος δράσεων- προγραμμάτων που επιχορηγούνται από την Ευρωπαϊκή κοινότητα σε αυτό τον τομέα.

Οι βασικοί άξονες, για να θεωρηθεί άρτια οργανωμένο ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για ενήλικες είναι η παράθεση του «Συμβολαίου Μάθησης» με όλα τα δομικά του μέρη και κατόπιν η παρουσίαση εκπαιδευτικών σεναρίων, βάσει των οποίων οργανώνονται όλες οι μαθησιακές-διδακτικές ενέργειες ανά ενότητα και ανά μαθησιακό αντικείμενο. Το Συμβόλαιο συνιστά τη συμφωνία μεταξύ των συμμετεχόντων σε ένα πρόγραμμα, ενώ ένα σενάριο είναι στην ουσία το αρχιτεκτονικό σχέδιο στο οποίο θα θεμελιωθεί η περάτωση των προγραμμάτων, ούτως ώστε όλες οι δράσεις να λάβουν χώρα σε ένα οριοθετημένο και με σαφήνεια διατυπωμένο πλαίσιο.

Απουσιάζει όμως ένας Οδηγός που να προβάλλει το συμβόλαιο και τα βήματα που χρειάζεται να ακολουθήσουν τόσο οι εκπαιδευτές όσο και οι εκπαιδευόμενοι σε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης για ενήλικους. Στην παρούσα εργασία δεν προβάλλεται μόνο η μεθοδολογία

για τη συμπλήρωση ενός συμβολαίου μάθησης αλλά ουσιαστικά ένας ολοκληρωμένος οδηγός με σκοπό να χρησιμοποιηθεί για το σχεδιασμό ποικίλων επιμορφωτικών δράσεων.

Χαρακτηριστικό είναι δε το γεγονός πως στον τομέα της ηλεκτρονικής μάθησης, ενώ υφίσταται μια πληθώρα προγραμμάτων είτε από απόσταση είτε υποβοηθούμενη από τις Τ.Π.Ε., λίγες είναι οι δράσεις που παρουσιάζουν και συνάμα οργανώνουν πριν την έναρξη των διδακτικών ενεργειών «το Συμβόλαιο μάθησης» και συνάμα «τα σενάκια».

Όλες τις παραπάνω έννοιες δύναται ο αναγνώστης να εντοπίσει και να αποσαφηνίσει κατά την περιδιάβασή του στις σελίδες αυτής της εργασίας, με απώτερο σκοπό να διαμορφώσει μια ολοκληρωμένη άποψη για τα σχεδιαστικά χνάρια που καλείται να ακολουθήσει εφόσον επιθυμεί να σχεδιάσει ένα πρόγραμμα. Κομβικής σημασίας είναι η αξιολόγηση των παραπάνω σχεδιαστικών βημάτων, όπως έλαβε χώρα κατόπιν χρήσης συγκεκριμένης μεθοδολογίας. Στο πλαίσιο αυτής κλήθηκαν σχεδιαστές και ερευνητές που εξειδικεύονται στο χώρο της Εκπαίδευσης ενηλίκων να αποτιμήσουν τον Οδηγό. Τα αποτελέσματα που αποτυπώνονται είναι άκρως ενθαρρυντικά για τη χρηστικότητα και την αναγκαιότητα ύπαρξης ενός οδηγού που προσφέρει μια σαφή εικόνα δόμησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων με χρήση των Τ.Π.Ε. Το παραγόμενο προϊόν αυτής της διπλωματικής εργασίας συνιστά ένα εγχειρίδιο με σχεδιαστικά βήματα και χρήσιμες συμβουλές απευθυνόμενο σε σχεδιαστές και εκπαιδευτές στο πεδίο της Εκπαίδευσης των Ενηλίκων με χρήση Τ.Π.Ε.

Επιγραμματικά, κρίθηκε ιδιαίτερος σημαντική η επισκόπηση ζητημάτων εκπαιδευτικού σχεδιασμού πάντα με κατευθυντήριο άξονα τα προγράμματα που απευθύνονται σε ενήλικες σε συγκερασμό με τις προσπάθειες που συντελούνται για την αξιοποίηση των τεχνολογικών μέσων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Κάνοντας επίσης μια σύντομη αναζήτηση για παρόμοιες ερευνητικές μελέτες, δεν εντοπίστηκε κάποια αντίστοιχη, πράγμα που υποδηλώνει την προστιθέμενη αξία της διπλωματικής αυτής εργασίας που στόχο έχει να αποσαφηνίσει το πεδίο του σχεδιασμού προγραμμάτων που απευθύνονται σε ενήλικες εκπαιδευόμενους. Στον Οδηγό σχεδιασμού τεχνολογικά υποστηριζόμενων προγραμμάτων για ενήλικες που παράχθηκε, πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονη αναφορά σε παραδείγματα ήδη υλοποιήσιμα ενώ υπήρξε και συνεχής μνεία σε βιβλιογραφικές πηγές για περαιτέρω εμβάθυνση. Στόχος του οδηγού είναι να προβληθούν όλες οι παράμετροι, για να αποκομίσει ο αναγνώστης μια ολοκληρωμένη και σαφή εικόνα του θέματος, που δε δομείται μόνο βάσει της βιβλιογραφίας αλλά θεμελιώνεται και σε απτά παραδείγματα.

1.3. Δομή της Διπλωματικής

Τα στοιχεία της καλής εκπαίδευσης κατά το Horton (Peter Jarvis, 2007:353) έπεται από μια συζήτηση με τον Paulo Freire είναι τα ακόλουθα:

«Πρώτον, η αγάπη για τους ανθρώπους· δεύτερον, ο σεβασμός για τις ικανότητες των ανθρώπων να μάθουν και να διαμορφώσουν τη ζωή τους· τρίτον, ο σεβασμός για τις εμπειρίες των ανθρώπων»

Η παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο: «Εκπαίδευση Ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο λαμβάνοντας υπόψη και τις σύγχρονες τεχνολογικές διαστάσεις» συνιστά μια ερευνητική μελέτη στηριζόμενη αφενός σε βιβλιογραφικές αναφορές από μελετητές που έχουν εντυφίσει στο θεματικό πεδίο της «Εκπαίδευσης Ενηλίκων» και αφετέρου στην παραγωγή ενός οδηγού για εκπαιδευτικά προγράμματα που στηρίζονται στη χρήση των Τ.Π.Ε. απευθυνόμενα σε ενήλικες. Η δημιουργία του οδηγού θα επιτρέψει στους ενδιαφερόμενους: σχεδιαστές προγραμμάτων, εκπαιδευτές, ερευνητές και στο ευρύ κοινό να αποκομίσουν μια ολοκληρωμένη και σαφή εικόνα δόμησης και υλοποίησης προγραμμάτων για ενήλικες στηριζόμενων στο τεχνολογικό γίγνεσθαι.

Για την περάτωση του οδηγού χρησιμοποιήθηκαν ερευνητικές εργασίες που διεξήχθησαν στο πλαίσιο του μαθήματος «Εκπαίδευση Ενηλίκων», όπως αυτό λαμβάνει χώρα στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα του τμήματος «Διδακτική της Τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων».

Η εργασία **δομείται** ως εξής:

Στο 1^ο κεφάλαιο, ο αναγνώστης μπορεί να εντοπίσει γενικά στοιχεία που αφορούν τη δόμηση και τη γενική περιγραφή του θέματος- Τ.Π.Ε. στη Δ.Β.Μ., ενώ συνάμα αποτυπώνεται και η αδήριτη ανάγκη για παραγωγή υλικού που θα χρησιμοποιηθεί με σκοπό την επιμόρφωση των εκπαιδευτών και των σχεδιαστών τεχνολογικά υποστηριζόμενων προγραμμάτων για ενήλικες.

Στο 2^ο κεφάλαιο προβάλλεται το θεωρητικό πλαίσιο που καλύπτει το πεδίο της Δια Βίου Μάθησης καθώς και της Τεχνολογικά Υποστηριζόμενης Δια Βίου Μάθησης, σκιαγραφώντας πολύ περιεκτικά και με σαφήνεια έννοιες, όπως Δια Βίου Μάθηση, Εκπαίδευση Ενηλίκων, Ηλεκτρονική Μάθηση και άλλες συναφείς με το χώρο της Η.Μ. καθώς αυτές συνιστούν το παρόν και το μέλλον των εκπαιδευτικών δράσεων στο χώρο της Ε.Ε.

Περνώντας στο 3ο κεφάλαιο, δύναται ο αναγνώστης να αποκομίσει μια άρτια εικόνα για το στόχο και συνάμα το παραγόμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ο άξονας γύρω από τον οποίο περιστρέφεται η παρούσα διπλωματική είναι η δημιουργία και η μετέπειτα χρήση ενός **Οδηγού σχεδιασμού Τεχνολογικά Υποστηριζόμενων προγραμμάτων Δ.Β.Μ.**. Στο παρόν κεφάλαιο αποτυπώνεται η μέθοδος, οι πηγές άντλησης του υλικού και ο τρόπος δόμησης αυτού. Ουσιαστικά, πρόκειται για κεφάλαιο κομβικής σημασίας παρουσιάζοντας όλη την πορεία που ακολουθήθηκε, για να κατασκευαστεί και να είναι εύχρηστος ο Οδηγός για κάθε ενδιαφερόμενο σχεδιαστή/ ερευνητή ή εκπαιδευτή επιμορφωτικών προγραμμάτων για ενήλικες με τη χρήση Τ.Π.Ε.

Στο 4^ο και τελευταίο κεφάλαιο γίνεται μια αναλυτική περιγραφή της μεθόδου που ακολουθήθηκε, προκειμένου να αξιολογηθεί και να αποτιμηθεί τόσο ο τρόπος δόμησης του Οδηγού, όσο και το περιεχόμενο, η χρηστικότητα του και γενικότερα το αν ικανοποίησε τον αρχικό του στόχο, που ήταν να αποτελέσει ένα εύχρηστο εργαλείο παροχής προδιαγραφών για το σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ενήλικες βάσει των Τ.Π.Ε.. Απότοκος της ποιοτικής έρευνας ήταν να προβληθεί η ανάγκη για συμμετοχή των σχεδιαστών και των εκπαιδευτών σε επιμορφωτικές δράσεις λαμβάνοντας υπόψη τα σημερινά δεδομένα και τις αλλαγές στο χώρο της Δ.Β.Μ., χάρις στην εισροή νέων τεχνολογικών μέσων. Αυτή την ανάγκη έρχεται να συμπληρώσει και να ικανοποιήσει επαρκώς ο παρών Οδηγός.

Εν τέλει, υφίσταται ένα ξεχωριστό κεφάλαιο όπου αποτυπώνονται όλες οι βιβλιογραφικές αναφορές και πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την περάτωση της εργασίας. Ως παράρτημα επισυνάπτεται ο **Οδηγός σχεδιασμού Τεχνολογικά Υποστηριζόμενων προγραμμάτων Δ.Β.Μ.**, όπως αυτός σχεδιάστηκε και διατίθεται για κάθε χρήση επιμορφωτικού χαρακτήρα στο χώρο του σχεδιασμού προγραμμάτων για ενήλικες με τη χρήση Τ.Π.Ε.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Κεφάλαιο 2^ο

2. Δια Βίου Μάθηση

«Μάθηση δεν είναι να βρούμε κάτι που ήδη ξέρουν οι άλλοι άνθρωποι, αλλά να επιλύσουμε τα δικά μας προβλήματα για τους δικούς μας σκοπούς, θέτοντας ερωτήματα, σκεπτόμενοι και πειραματιζόμενοι, ώσπου η λύση να αποτελέσει μέρος της ζωής μας»

(Charles Handy) (Rogers,1999:149)

2.1. Τι είναι η Δια Βίου Μάθηση (Δ.Β.Μ.);

Ο όρος "Δια βίου μάθηση" αποτυπώνεται σε μια φιλοσοφική αντίληψη, σύμφωνα με την οποία η εκπαίδευση θεωρείται μια μακροχρόνια διαδικασία που ξεκινάει από την γέννηση του ανθρώπου και συνεχίζει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του. Στηρίζεται, παράλληλα, στη διαπίστωση πως ο καθένας μπορεί και πρέπει να είναι ανοικτός σε νέες ιδέες, αποφάσεις, δεξιότητες ή συμπεριφορές. Ο όρος αυτός καλύπτει όλα τα είδη, τύπους και επίπεδα της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης¹. Άλλοι διαθέσιμοι ορισμοί για τη Δ.Β.Μ. στο διαδίκτυο είναι οι εξής:

- Η αντίληψη της συνεχόμενης προσωπικής αντίληψης μέσω της μαθητοκεντρικής (αυτο-ρυθμιζόμενης) μάθησης.

www.neiu.edu/~dbehrlic/hrd408/glossary.htm

- Η ολοένα αυξανόμενη απαίτηση για γνώσεις και δεξιότητες

www.ifdn.com/teacher/glossary.htm

- Η διαδικασία της πρόσκτησης γνώσεων ή δεξιοτήτων σε όλο το φάσμα της ζωής μέσω της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της εργασίας και της γενικότερης εμπειρίας

www.dest.gov.au/sectors/training_skills/policy_issues_reviews/key_issues/nts/glo/ftol.htm

¹ Ορισμός από Wikipedia

- Η αντίληψη πως η μάθηση δύναται και όντως λαμβάνει χώρα πέραν της τυπικής διάστασης ενός εκπαιδευτικού συστήματος και πραγματώνεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής μας

www.teach-nology.com/glossary/terms/l/

- Η διευρυμένη αρχή, όπου η εκπαίδευση είναι ευέλικτη, διαφορετική και διαθέσιμη δίχως χωροχρονικούς περιορισμούς σε όλη τη ζωή των εκπαιδευόμενων

www.evaluateit.org/glossary/

Η Δ.Β.Μ. αναγνωρίζεται ως η αρχή που χρειάζεται να διέπει και να κατευθύνει όλες τις ενέργειες σε όλο το φάσμα της εκπαίδευσης - κατάρτισης. Καθώς κρίνεται ότι η επαγγελματική εκπαίδευση - κατάρτιση δε μπορεί να περιορίζεται στο να αποκτήσει το άτομο μια θέση απασχόλησης αλλά χρειάζεται ο διαρκής εμπλουτισμός και η διεύρυνση του περιεχομένου της, η Δ.Β.Μ. έχει σαν στόχο την παροχή σε κάθε άτομο των ίδιων ευκαιριών για προσαρμογή στις απαιτήσεις των κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών και την ενδυνάμωσή του να κινηθεί ελεύθερα σε επαγγελματικούς και εργασιακούς χώρους σε τοπικό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο. Στόχοι της Δ.Β.Μ. είναι η ενεργοποίηση των ατόμων και ομάδων για ατομική και κοινωνική ανάπτυξη, η προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών και η αύξηση των δυνατοτήτων κοινωνικής ένταξης και απασχόλησης. Βασικός σκελετός ενός σύγχρονου συστήματος Δ.Β.Μ. είναι η Εκπαίδευση Ενηλίκων².

Βάσει του Νόμου 3369 σχετικά με τη Δ.Β.Μ. ορίζονται τα ακόλουθα:

1. Η Δια Βίου Μάθηση περιλαμβάνει τη Δια Βίου Εκπαίδευση και τη Δια Βίου Κατάρτιση.
2. Ως «Δια Βίου Εκπαίδευση» ορίζεται κάθε διαδικασία απόκτησης γνώσης, γενικής και επιστημονικής, η οποία παρέχεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, με σκοπό την απόκτηση ή τη βελτίωση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, τόσο για τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας όσο και για την πρόσβαση στην απασχόληση.
3. Ως «Δια Βίου Κατάρτιση» ορίζεται κάθε διαδικασία εξειδικευμένης μόρφωσης, η οποία παρέχεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου με σκοπό την επίτευξη επαγγελματικής εξειδίκευσης, στο πλαίσιο συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας.
4. Στο πλαίσιο της Δια Βίου Μάθησης περιλαμβάνεται και η επιμόρφωση επαγγελματιών, με σκοπό τον εμπλουτισμό, την ανανέωση και την επικαιροποίηση των γνώσεων τους.

Συνεπώς, το νομοθετικό πλαίσιο στον ελλαδικό χώρο οριοθέτησε το πεδίο δράσης της Δ.Β.Μ. και ώθησε στην ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων από ποικίλους φορείς διαλύοντας τελείως την κατακεραματισμένη εικόνα που υπήρχε για τη Δ.Β.Μ. Μερικοί από τους φορείς που πραγματώνουν προγράμματα Δ.Β.Μ. είναι: το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και

² Από το διαδικτυακό τόπο της Γ.Γ.Ε.Ε. :<http://www.gsae.edu.gr/default.asp>

Θρησκευμάτων μέσω της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης, η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, Το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης με τον Ο.Τ.Ε.Κ.(Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης), το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας και το Υπουργείο Εσωτερικών χάρις στις πρωτοβουλίες του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ).

2.2. Στοχοθεσία της Δ.Β.Μ.

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο(Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2006) τίθεται η ακόλουθη στοχοθεσία για τη Δ.Β.Μ.:

- α) συμβολή στην ανάπτυξη ποιοτικής Δ.Β.Μ. και προώθηση των υψηλών επιδόσεων, της καινοτομίας και μιας ευρωπαϊκής διάστασης στα συστήματα και τις πρακτικές του τομέα·
- β) στήριξη της πραγμάτωσης του ευρωπαϊκού χώρου της Δ.Β.Μ.·
- γ) συνδρομή στη βελτίωση της ποιότητας, της ελκυστικότητας και της διαθεσιμότητας των ευκαιριών για Δ.Β.Μ. στα κράτη μέλη·
- δ) ενίσχυση της συμβολής της Δ.Β.Μ. στην κοινωνική συνοχή, την ενεργό άσκηση της ιδιότητας του πολίτη, το διαπολιτισμικό διάλογο, την ισότητα των φύλων και την προσωπική ολοκλήρωση του ατόμου·
- ε) συνδρομή στην προώθηση της δημιουργικότητας, της ανταγωνιστικότητας, της απασχολησιμότητας και της επιχειρηματικότητας·
- στ) αυξημένη συμμετοχή στη Δ.Β.Μ. των ατόμων όλων των ηλικιών, περιλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των μειονεκτουσών ομάδων, ανεξαρτήτως κοινωνικής προέλευσης και μορφωτικού επιπέδου·
- ζ) προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής ποικιλομορφίας·
- η) υποστήριξη της ανάπτυξης καινοτόμου περιεχομένου, υπηρεσιών, παιδαγωγικών μεθόδων και πρακτικής για τη Δ.Β.Μ. με βάση τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας·
- θ) ενίσχυση του ρόλου της Δ.Β.Μ. στη συνειδητοποίηση της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη βασιζόμενη στην κατανόηση, στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας, και στην ενθάρρυνση της ανοχής και του σεβασμού για άλλους λαούς και πολιτισμούς·

ι) προώθηση της συνεργασίας για τη διασφάλιση ποιότητας σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην Ευρώπη:

ια) ενθάρρυνση της βέλτιστης χρήσης των αποτελεσμάτων, καινοτόμων προϊόντων, διαδικασιών και ανταλλαγή καλών πρακτικών στους τομείς που καλύπτει το πρόγραμμα Δ.Β.Μ., προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

2.3. Ιστορική Αναδρομή

Στη Διακήρυξη των Ευρωπαίων Υπουργών Παιδείας το 2003, επισημάνθηκε η όλη δραστηριότητα που έχει ληφθεί γύρω από το ζήτημα της Δ.Β.Μ.. Ξεκινώντας με τη Διακήρυξη της Μπολόνια για την ανώτατη εκπαίδευση το 1999, έγινε λόγος για την εισαγωγή μιας νέας, στρατηγικής συνεργατικότητας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σ' αυτόν τον τομέα. Το ευρωπαϊκό συμβούλιο στη Λισσαβόνα το Μάρτιο του 2000 όρισε ως στρατηγικό στόχο για την Ευρωπαϊκή Ένωση να καταστεί η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική μεγέθυνση με περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή και κάλεσε το Συμβούλιο Εκπαίδευσης να πραγματοποιήσει ένα γενικό προβληματισμό για τους συγκεκριμένους μελλοντικούς στόχους των εκπαιδευτικών συστημάτων, εστιάζοντας σε κοινές ανησυχίες και προτεραιότητες, στο πλαίσιο του σεβασμού της εθνικής ποικιλομορφίας. Μία προηγμένη κοινωνία της γνώσης είναι το κλειδί για υψηλότερα ποσοστά ανάπτυξης και απασχόλησης. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι ουσιαστικές προτεραιότητες για την Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της Λισσαβόνας.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Βαρκελώνη το Μάρτιο του 2002 έθεσε ως στόχο να γίνει το εκπαιδευτικό και επιμορφωτικό σύστημα της Ευρώπης παγκόσμιο ποιοτικό σημείο αναφοράς έως το 2010 και ζήτησε δράση για τη βελτίωση βασικών δεξιοτήτων, ιδίως με τη διδασκαλία δύο τουλάχιστον ξένων γλωσσών από πολύ μικρή ηλικία. Η δήλωση της Κοπεγχάγης, την οποία συμφώνησαν οι υπουργοί εκπαίδευσης από 31 ευρωπαϊκές χώρες στις 30 Νοεμβρίου 2002, συνέδεσε στη διαδικασία αυτή τους κοινωνικούς εταίρους και τις υποψήφιες χώρες. Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το σχέδιο δράσης για τις δεξιότητες και την κινητικότητα σημείωσε τη συνεχιζόμενη ανάγκη δράσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τη

βελτίωση της αναγνώρισης των προσόντων των σχετικών με την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Η προαγωγή της διδασκαλίας και της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής ποικιλομορφίας θα πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητα της κοινοτικής δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Η διδασκαλία και η εκμάθηση γλωσσών είναι ιδιαίτερα σημαντική μεταξύ γειτονικών κρατών μελών.

Βάσει του σχεδίου δράσης³ σχετικά με τη Δ.Β.Μ.: «Ε.Ε.: Ποτέ δεν είναι αργά για μάθηση», το 2006, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα της Ε.Ε. ως βασικού στοιχείου της Δ.Β.Μ. . Μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της ιδιότητας του πολίτη και των ικανοτήτων.

Το σχέδιο δράσης ξεκινά από την παραδοχή ότι η ανάγκη για ένα προσβάσιμο και υψηλής ποιότητας σύστημα Ε.Ε. αποτελεί πλέον αντικείμενο συζήτησης, δεδομένων των προκλήσεων που πρέπει να αντιμετωπίσει η Ευρώπη τα επόμενα χρόνια:

1. Μείωση των ελλείψεων σε εργατικό δυναμικό λόγω των δημογραφικών αλλαγών, με την αύξηση των επιπέδων δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού γενικά και με την αναβάθμιση των εργαζομένων με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων. Η εκπαίδευση ενηλίκων μπορεί να συμβάλει σε αυτό με ταχύ και αποτελεσματικό τρόπο.
2. Αντιμετώπιση του προβλήματος του υψηλού αριθμού ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, με την παροχή μιας δεύτερης ευκαιρίας σε όσους ενηλικιώνονται και δεν διαθέτουν κάποιο τυπικό προσόν.
3. Μείωση του επίμονου προβλήματος της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ανάμεσα στις περιθωριοποιημένες ομάδες. Η εκπαίδευση ενηλίκων μπορεί να βελτιώσει τις δεξιότητες των ατόμων αλλά και να τα βοηθήσει στην ανάπτυξη μιας ενεργητικής ιδιότητας του πολίτη και στην ατομική αυτονομία.
4. Αύξηση της ένταξης μεταναστών στην κοινωνία και την αγορά εργασίας. Η Ε.Ε. προσφέρει εξατομικευμένα προγράμματα, συμπεριλαμβανομένης της εκμάθησης γλωσσών, ώστε να συμβάλει σε αυτή τη διαδικασία ένταξης. Επιπλέον, η συμμετοχή στην Ε.Ε. στη χώρα υποδοχής μπορεί να βοηθήσει τους μετανάστες στην επικύρωση και αναγνώριση των τυπικών προσόντων που διαθέτουν.
5. Αύξηση της συμμετοχής στη Δ.Β.Μ. και ιδίως αντιμετώπιση του γεγονότος ότι η συμμετοχή μειώνεται από την ηλικία των 34 ετών και μετά. Σε μια εποχή που η μέση ηλικία εργασίας αυξάνεται σε όλη την Ευρώπη πρέπει να υπάρχει και παράλληλη αύξηση της συμμετοχής μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων στην Ε.Ε..

³ Eu Commision, 27.9.2007, Σχέδιο δράσης για την Εκπαίδευση ενηλίκων (COM(2007) 558 τελικό)

Το σχέδιο δράσης αποσκοπεί στην ενίσχυση του τομέα της Ε.Ε., έτσι ώστε να μπορέσει να αξιοποιήσει το δυναμικό της στην ολότητά του. Πρόκειται για ένα σύνθετο τομέα, με ένα ευρύ φάσμα φορέων παροχής που απευθύνεται σε όλες τις ομάδες στόχους. Αναγνωρίζεται συνεπώς ο διατομεακός χαρακτήρας της Ε.Ε..

Οι κύριοι οργανισμοί που ασχολούνται με αυτή την κινητοποίηση είναι ο Cedefop και το European Training Foundation. Ο ζωτικής σημασίας ρόλος των κοινωνικών εταίρων στην κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη ανατακτάται και στον ευρωπαϊκό κοινωνικό διάλογο, καθώς και στην ευρύτερη δραστηριότητα για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και ικανοτήτων στους κόλπους της Δ.Β.Μ. Όλες οι κινήσεις γύρω από το χώρο της Δ.Β.Μ. με στόχο τη βελτίωση αυτού του πεδίου διοργανώνονται από αυτούς τους εταίρους, πράγμα που υποδηλώνει και τον αναντικατάστατο ρόλο τους.

2.4. «Εκπαίδευση Ενηλίκων»

Η έννοια της μάθησης σύμφωνα με τον Bigge (1990), έχει άμεση σχέση με τη μόνιμη αλλαγή στη συμπεριφορά του ατόμου, η οποία είναι αποτέλεσμα εμπειρίας και πράξης. Η μάθηση έχει προσωπικό και ατομικό χαρακτήρα. Κάθε άτομο μαθαίνει με το δικό του μοναδικό τρόπο. Βεβαίως, η μάθηση δεν ολοκληρώνεται μόνο μέσα από ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά είναι μια συνεχής διεργασία που συντελείται δια βίου και χρησιμοποιεί διάφορους τρόπους και μέσα. Για το λόγο αυτό αναφερόμαστε στη Δ.Β.Μ., που γίνεται είτε πρόσωπο με πρόσωπο είτε εξ' αποστάσεως (Παγγέ).

Συνάμα γίνεται λόγος για τους όρους: τυπική μάθηση (formal learning), άτυπη μάθηση (Informal Learning) και μη τυπική μάθηση (non formal Learning). Ο Κόκκος (Κόκκος, 2005:33) δίνει τον ακόλουθο ορισμό, συνδέοντας τη μάθηση με την εκπαίδευση: *«Το σύνολο των δραστηριοτήτων όπου η μάθηση είναι συνειδητή από την πλευρά των συμμετεχόντων και σχεδιασμένη με συγκρότηση από κάποιον φορέα παροχής μάθησης, αποτελεί εκπαίδευση».*

Σύμφωνα με τους Coombs και Ahmed(Κόκκος, 2005:45), τυπική εκπαίδευση είναι εκείνη που παρέχεται από φορείς του δομημένου εκπαιδευτικού συστήματος, από το νηπιαγωγείο έως το πανεπιστήμιο. Μη τυπική εκπαίδευση είναι όλες οι οργανωμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται από φορείς εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και απευθύνονται σε ενηλίκους ή ανηλίκους.

Σε αυτό το σημείο χρειάζεται να αποσαφηνιστούν οι κατηγοριοποιήσεις της εκπαίδευσης που παρέχεται στους ενηλίκους, ως εξής:

Η τυπική εκπαίδευση για ηλικιακά ενηλίκους στη χώρα μας συνδέεται άμεσα με την εκάστοτε εκπαιδευτική πολιτική, αλλά πάγιο γνώρισμά της-σε αντίθεση με τα εκπαιδευτικά συστήματα άλλων κρατών- είναι η παραδοσιακή εκπαιδευτική νοοτροπία που θέλει την εκπαιδευτική πράξη να χαρακτηρίζεται από την τυποποιημένη δασκαλοκεντρική διδακτική διαδικασία. Φορείς που καλύπτουν αυτή την πτυχή και παρέχουν αναγνωρισμένους τίτλους σπουδών είναι: τα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τα ΙΕΚ.

Η τυπική εκπαίδευση για ενηλίκους ουσιαστικά περιλαμβάνει φορείς, όπως το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, λόγω του γεγονότος πως αυτοί οι φορείς επεκτείνουν ή αντικαθιστούν την αρχική εκπαίδευση (παρεχόμενη από σχολεία και πανεπιστήμια) και απευθύνονται σε ενήλικα άτομα.

Η μη τυπική εκπαίδευση για ενηλίκους συνδέεται με όλες εκείνες τις δράσεις που καλύπτουν το φάσμα της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων, της επιμόρφωσης και της εκπαίδευσης από απόσταση (π.χ. επιμορφωτικά προγράμματα στο χώρο της εργασίας, Σχολές Γονέων, σεμινάρια κ.α) (Κόκκος,2005:45).

Ουσιαστικά, η εκπαίδευση ενηλίκων είναι οποιαδήποτε διαδικασία που στοχεύει στην κατανόηση και τη μάθηση αυτών που συμμετέχουν, όπου αυτοί που συμμετέχουν θεωρούν τους εαυτούς τους και θεωρούνται από τους άλλους κοινωνικά ώριμοι(Jarvis, 2003:78).

2.5. Θεωρητικοί της Εκπαίδευσης Ενηλίκων

Βάσει των Jarvis, Cross και Κνοx(Κόκκος,2005:33), η ανάγκη για μάθηση αναδύεται εντονότερα όταν, σε κάποιες φάσεις της ζωής, ιδιαίτερα της ενήλικης προκύπτει δυσαρμονία ανάμεσα στις τρέχουσες εμπειρίες μας και στο σύστημα αντιλήψεων και αξιών που διαθέτουμε. Τότε πλέον επιδιώκουμε να αποκτήσουμε μια ολοκληρωμένη άποψη για τον εαυτό μας και τον κόσμο. Μαθαίνουμε πολλές φορές απλά παρατηρώντας ένα έργο, μια δραστηριότητα, όπου η μάθηση χαρακτηρίζεται ως άτυπη. Όταν όμως, στην προσπάθειά μας να αποκομίσουμε μια πιο άρτια άποψη για κάποιο τομέα, αναζητούμε να συμμετάσχουμε σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή να μελετήσουμε κάποιο εγχειρίδιο, τότε η μάθηση είναι

συνειδητή από την πλευρά των συμμετεχόντων, σχεδιασμένη από κάποιο φορέα και αποτελεί εκπαίδευση.

Ο πρώτος που επεξεργάστηκε περισσότερο το ζήτημα της Εκπαίδευσης ενηλίκων ήταν ο **Malcolm Knowles**, ο οποίος και διατύπωσε τη θεώρηση της ανδραγωγικής. Βάσει αυτής υποστήριξε, ότι οι ενήλικοι σκέπτονται και συμπεριφέρονται κατά τρόπο ριζικά διαφορετικό από τους ανηλίκους. Έχουν πολύ ευρύτερο και διαφορετικής υφής απόθεμα εμπειριών, έχουν έντονη ανάγκη να αυτοκαθορίζονται και επιζητούν να συμμετέχουν ενεργητικά στις διαδικασίες που τους αφορούν. Κατά προέκταση η εκπαίδευση ενηλίκων έχει ως σκοπό την αυτοδυναμία των εκπαιδευομένων και χαρακτηρίζεται από μεθόδους βιωματικής μάθησης, από την ευρετική πορεία προς τη γνώση και από ανοικτές, συνεργατικές σχέσεις εκπαιδευτών – εκπαιδευομένων (Κόκκος, 2005).

Ο Knowles παράλληλα διατύπωσε κάποιες γενικές αρχές που στηρίζουν την εξέλιξη του πεδίου της Ε.Ε.:

- Οι Θεσμοί της Ε.Ε. αναδύονται ανταποκρινόμενοι σε συγκεκριμένες ανάγκες.
- Η εξέλιξη των εκπαιδευόμενων είναι περιστασιακή και όχι τακτική.
- Οι θεσμικές μορφές της Ε.Ε. αποκτούν διάρκεια όταν υλοποιούνται από φορείς οι οποίοι έχουν ιδρυθεί για άλλους σκοπούς
- Τα προγράμματα Ε.Ε. πρέπει να εμφανίζονται ως δευτερεύοντα στα ιδρύματα αυτά.
- Τα προγράμματα αυτά αποτελούνται από τέσσερις τομείς: τα διαχειριστικά και οικονομικά ζητήματα, όπως επίσης και το αναλυτικό πρόγραμμα και η μεθοδολογία.
- Η Ε.Ε. αναδύεται σε διάφορες υπό-δομές της κοινωνίας χωρίς ενιαία αναφορά σε ένα γενικό κίνημα Ε.Ε. (Jarvis, 2007:211).

Ο **Jarvis** (2004:144) διατύπωσε όμως κάποιες αντιθέσεις όπως το ότι η ανδραγωγική δεν είναι θεωρία μάθησης αλλά νοείται ως: ο όρος που σημαίνει τον όγκο γνώσεων σχετικά με την Ε.Ε., με τον ίδιο τρόπο που η παιδαγωγική θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί, για να περιγράψει τον όγκο γνώσεων για την εκπαίδευση των παιδιών.

Ο Knowles ήταν εκείνος που αναφερόμενος στον όγκο εμπειριών που φέρουν οι ενήλικοι στις εκπαιδευτικές καταστάσεις, επισήμανε την έννοια του «εκπαιδευτικού συμβολαίου», όπως αυτό απορρέει από μια αλληλεπίδραση εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων. Έτσι, εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι συμφωνούν ξεχωριστά για τους στόχους της εκπαίδευσης, τους πόρους και τα πρόσωπα που θα αξιοποιηθούν, την ημερομηνία ολοκλήρωσης της εκπαίδευσης και τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευόμενοι θα αποδείξουν ότι έχουν πετύχει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Η μορφή του συμβολαίου ποικίλει από γραπτή έως μια άτυπη

συμφωνία και είναι άρρηκτα δεμένη με τη συχνότητα επαφής μεταξύ των συμμετεχόντων (Jarvis,2004:195-196). Σύμφωνα με τον **Alan Rogers** (1999) τα συμβαλλόμενα μέρη στην εμπειρία Ε.Ε. είναι ο οργανωτής- φορέας του προγράμματος, ο εκπαιδευτής και ο εκπαιδευόμενος, που κάθε ένας αναλαμβάνει ένα ρόλο για τη σύνταξη του συμβολαίου: Ο φορέας σχεδιάζει το πρόγραμμα (περιγραφική, διαφημιστική ή συνοπτική περιγραφή του προγράμματος), συνδιαλέγεται με επιχειρήσεις και άλλους πιθανούς «πελάτες» και δρα συνεργατικά με τους εκπαιδευτές. Αυτό που είναι ανάγκη να γίνει κατανοητό είναι το γεγονός πως το συμβόλαιο συνάπτεται απευθείας με τους πιθανούς εκπαιδευόμενους. Ο ρόλος του εκπαιδευτή οριοθετείται στο πλαίσιο της σύνταξης της συνοπτικής περιγραφής του προγράμματος σε άμεση εξάρτηση με τους εκπαιδευόμενους που ομαδικά ή ατομικά συζητούν την προς μελέτη θεματολογία.

Η δομή του συμβολαίου μάθησης περιλαμβάνει τον τίτλο και τη διάρκεια του προγράμματος, το προφίλ του ιδρύματος, περιγραφή των εκπαιδευτών και των εκπαιδευόμενων, το θεματικό αντικείμενο, τους στόχους και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Παράλληλα, επισημαίνονται οι τρόποι μάθησης, η αξιολόγηση, οι πόροι και ένα πλάνο δραστηριοτήτων που θα κληθούν να περατώσουν οι συμμετέχοντες.

Περνώντας στον ανθρωπιστή ψυχολόγο **Carl Rogers**(Κόκκος,2005), υποστηρίζεται πως ο άνθρωπος έχει τη φυσική τάση για ανάπτυξη και αυτοπραγμάτωση και διακρίνεται από τη διάθεσή του για αυτοκριτική και αυτοαξιολόγηση. Μείζονος σημασίας είναι ο ορισμός του ρόλου που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής, ο οποίος χρειάζεται να γίνει δημιουργός καταστάσεων που διευκολύνουν τη μάθηση και όχι απλή πηγή στείρας γνώσης. Η διαφορά του από τον Knowles έγκειται στο ότι ο Rogers κατανοεί την παρουσία εμποδίων που τυχόν θα χρειαστεί να προσπελάσει ο άνθρωπος, προκειμένου να προσεγγίσει την αυτοπραγμάτωση. Συνάμα, ο Rogers υποστηρίζει τόσο τη βιωματική μάθηση όσο και τη μάθηση από μνήμης αλλά απουσιάζει στη θεωρία του κάθε συζήτηση σχετικά με το ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον(Jarvis,2004:150-151).

Ένας ακόμα θεωρητικός της εκπαίδευσης ενηλίκων και της κοινωνικής αλλαγής είναι ο **Paulo Freire** ο οποίος ενδιαφερόταν πρωτίστως για τη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου και έβλεπε την εκπαίδευση ως ένα μέσο με το οποίο τα άτομα μπορούσαν να αποκτήσουν αυτοπεποίθηση με στόχο τη συνειδητοποίηση(Jarvis,2007:361). Με τον όρο «συνειδητοποίηση» νοείται η διεργασία στο πλαίσιο της οποίας τα άτομα αποκτούν γνώση και έχουν πλήρη επίγνωση τόσο της κοινωνικοπολιτισμικής πραγματικότητας που διαμορφώνει τη ζωή τους όσο και της ικανότητάς τους να μεταμορφώνουν την πραγματικότητα. Μέλημα του Freire είναι όχι απλώς να διδάξει τους ανθρώπους ανάγνωση

και γραφή, αλλά να συνδέσει τη μάθησή τους με την πραγματικότητα της καθημερινής ζωής. Βάσει αυτής της θεώρησης υφίστανται οι ακόλουθες διδακτικές μέθοδοι:

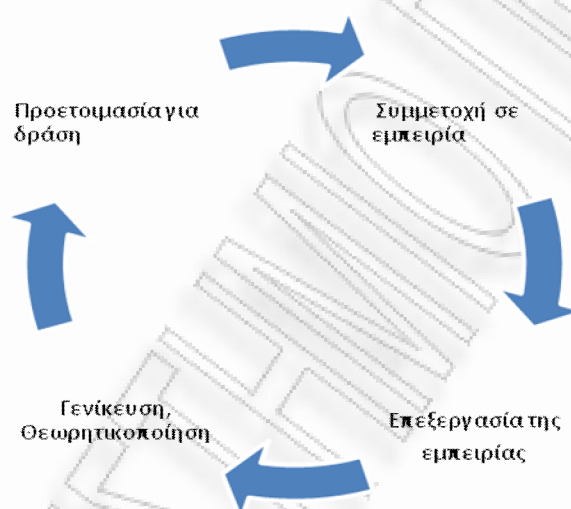
- Η συμμετοχική παρατήρηση των εκπαιδευτών με στόχο το «συντονισμό» τους με το λεξιλογικό σύμπαν των εκπαιδευόμενων
- Συνεχής αναζήτηση σε δύο επίπεδα: Συλλαβικός πλούτος και βιωματική συμμετοχή
- Αποκωδικοποίηση των παραπάνω επιπέδων, ούτως ώστε να εντοπίσουν τα άτομα ερεθίσματα που θα τους καθοδηγήσουν στη διαμόρφωση της προσωπικής τους κουλτούρας.
- Βάσει των ερεθισμάτων που επαναδιατυπώθηκαν, απαραίτητη είναι η δράση που πρέπει να πραγματώσουν τα άτομα, για να μπορέσουν από αντικείμενα στη φύση να δρουν πλέον ως υποκείμενα της μοίρας τους(Jarvis,2007)

Αξίζει να σημειωθεί πως ο εκπαιδευτής αναλαμβάνει ένα ρόλο συμβουλευτικό που δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες μάθησης και υποκινεί το διάλογο με επίκεντρο τα προβλήματα των εκπαιδευόμενων(Kόκκος,2005:58). Υφίσταται συνάμα μια ανθρώπινη σχέση μεταξύ των δύο θεμελιακών κρίκων της διδακτικής διαδικασίας οριοθετημένη στα πλαίσια της ιδεώδους, δημοκρατικής κοινωνίας που οραματίστηκε ο Freire(Jarvis,2007:364-365). Η προσέγγιση του Freire στην εκπαίδευση προέκυψε στο περιβάλλον του Τρίτου κόσμου, πράγμα που γέννησε ερωτήματα για την εγκυρότητα αυτής. Ωστόσο, το έργο του συνοψίζει την πίστη του σε ένα Καθολικό Κοινό και προσφέρει την ιδεαλιστική ελπίδα για το τι μπορεί να γίνει ένα άτομο και τι ρόλο παίζει η εκπαίδευση σ' αυτή τη διεργασία, πράγμα που αναγνωρίζεται από όλους και συνιστά το δομικό λίθο που έθεσε ο Freire στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Περνώντας στην εμπειρική εκπαίδευση, που οριοθετείται στην εμπειρία των εκπαιδευόμενων συναντάμε ένα στοχαστή του εικοστού αιώνα, το **John Dewey**, ο οποίος πιστεύει πως: «Η εκπαίδευση δε θα έπρεπε να παύει όταν τελειώνουμε το σχολείο». Η τάση για μάθηση από την ίδια τη ζωή και για διαμόρφωση των όρων της ζωής, έτσι ώστε όλοι να μαθαίνουν όσο ζουν είναι το σπουδαιότερο προσόν της εκπαίδευσης (Dewey από Jarvis,2007:106). Ο Dewey δεν περιορίστηκε απλώς στην αναφορά της αξιοποίησης της εμπειρίας αλλά μίλησε για τη συστηματική παρατήρηση των συνθηκών, τη γνώση προηγούμενων καταστάσεων και την κριτική ματιά που χρειάζεται να επιδεικνύει το άτομο, όταν βιώνει πλήθος καταστάσεων, προκειμένου να επιλέξει εκείνη που συμβάλλει στην ποιότητα της ζωής του. Άρα, απέρριπτε οποιαδήποτε υπόνοια για εκπαίδευση για τους λίγους και θεωρούσε πως η καλλιέργεια απορρέει από τις εσωτερικές διερευνητικές ικανότητες του ατόμου, που του επιτρέπουν να είναι αποτελεσματικός στο επαγγελματικό και προσωπικό του επίπεδο. Παράλληλα, ο Dewey πρέσβευε τη σύζευξη του πολιτισμικού και του τεχνικού στοιχείου στο αναλυτικό πρόγραμμα

και έδινε μια πρακτική διάσταση στην εκπαίδευση (Jarvis, 2007:114), η οποία συνιστά τον κύριο πυλώνα για τη Δια Βίου Εκπαίδευση.

Εκείνος που συνέδεσε το όνομά του με την εμπειρική εκπαίδευση ήταν ο **David Kolb**, ο οποίος ορίζει την εμπειρική εκπαίδευση, σαν μια διεργασία όπου η γνώση δημιουργείται μέσω του στοχασμού επάνω στις εμπειρίες, με στόχο να προκύψουν ιδέες που θα οδηγήσουν σε νέα δράση, η οποία με τη σειρά της προσφέρει στο άτομο εναύσματα για μια νέα, βαθύτερη κατανόηση και του επιτρέπει να συμμετέχει ενεργητικά στη διαμόρφωση της πραγματικότητας (Κόκκος,2005:64-65). Οι απόψεις του περικλείονται σε ένα μοντέλο με τέσσερα στάδια, του οποίου η ονομασία είναι «κύκλος μάθησης». Τα στάδια αυτά είναι:

1^ο Σχήμα: «Ο κύκλος μάθησης» του Kolb (Kolb, 1991)

Α) Προετοιμασία για δράση: στο πλαίσιο αυτού του σταδίου ο εκπαιδευόμενος στηρίζεται στις προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες του, για να αντιμετωπίσει τις τρέχουσες καταστάσεις.

Β) Συμμετοχή σε εμπειρία: το άτομο πλέον δρα και αντιμετωπίζει νέα δεδομένα

Γ) Επεξεργασία της εμπειρίας: βρισκόμαστε πλέον στη φάση επεξεργασίας και αξιολόγησης των νεοαποκτηθέντων εμπειριών.

Δ) Γενίκευση, θεωρητικοποίηση: οι εμπειρίες πλέον ταξινομούνται σε ένα σύστημα αξιών και γνώσεων και το άτομο πλέον δύναται να δράσει πιο αποτελεσματικά και να κάνει νέους προγραμματισμούς.

Ο Kolb (Κόκκος,2005:66) αναφέρει πως ο κύκλος μπορεί να αρχίσει από οποιοδήποτε στάδιο αλλά θα πρέπει να ακολουθεί τη σπειροειδή μορφή του, πράγμα που σημαίνει πως κάθε νέα μάθηση θα στηρίζεται στην προηγούμενη. Αυτό το πλάνο μάθησης βρίσκει εφαρμογές στην Ε.Ε. και δη σε περιπτώσεις εκπαίδευσης- κατάρτισης σε οργανισμούς και επιχειρήσεις. Ο Jarvis(2004:100) από την άλλη μεριά παραθέτει έναν κύκλο μάθησης, όπου η μάθηση λαμβάνεται σαν μια διεργασία πρόσληψης και αξιολόγησης οποιουδήποτε στοιχείου του πολιτισμού, με οποιοδήποτε μέσο. Δυο είναι οι πτυχές της μάθησης, σύμφωνα με το Jarvis, η διαδικασία της διδασκαλίας και η διαδικασία της μάθησης. Πραγματώνεται λοιπόν η μετάδοση ενός επιλεγμένου κομματιού του πολιτισμού. Εν συνεχεία, ο εκπαιδευόμενος εσωτερικεύει την πολιτισμική μετάδοση ανάλογα με τις ικανότητες του και την επεξεργάζεται βάσει των προηγούμενων εμπειριών του. Ακολουθεί η φάση της αποδοχής ή απόρριψης των αποτελεσμάτων της όλης διεργασίας και πλέον περνά στην ενσωμάτωση της απόφασής του στο σύνολο των γνώσεων του ενώ συνάμα εξωτερικεύει τις νέες του πολιτισμικές αντιλήψεις ερχόμενος σε αλληλεπίδραση με τους γύρω του(Jarvis,2004:101).

Έχουμε ήδη κάνει μνεία στον **Peter Jarvis**, ο οποίος υποστήριξε τη δυναμικότητα του φαινομένου του πολιτισμού στον κύκλο της μάθησης, όπου η κατανόηση τη δυναμικής φύσης του πολιτισμού είναι μεγίστης σημασίας για την κατανόηση της φύσης της ανθρώπινης μάθησης. Ο Jarvis(2004:95-99) μιλώντας για τη μάθηση ενηλίκων αναφέρεται στη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στα άτομα και τον πολιτισμό τους και επισημαίνει τους ακόλουθους τομείς: πολιτισμός, φορείς μετάδοσης αυτού, τον εαυτό, το σώμα και τον κύκλο μάθησης(βλ. σελ.6). Ο *Πολιτισμός* αποτελεί το σύστημα των γνώσεων, πεποιθήσεων, ιδεών και πρακτικών που κυριαρχούν σε μια κοινωνία ενώ ως *φορείς* αυτού μπορούμε να παραθέσουμε από το πιο απλό που είναι η γλώσσα έως άλλους τρόπους με τεχνολογική υφή, όπως ο ηλεκτρονικός υπολογιστής. Εκπαιδευόμενοι και εκπαιδευτές αλληλεπιδρούν και μέσω αυτής της αμφίδρομης επικοινωνίας υφίσταται και η μετάδοση και λήψη στοιχείων του πολιτισμού. Με τον όρο *εαυτός* νοούνται οι ρόλοι που διαδραματίζουν ο εκπαιδευτής και ο εκπαιδευόμενος, που είναι αρκετά πολύπλοκοι. Το σώμα, εν τέλει, ταυτίζεται με το ανθρώπινο ον, κατά το Jarvis. Ο ίδιος υποστηρίζει πως ορισμένες σωματικές ικανότητες αμβλύνονται σε μεταγενέστερο στάδιο της ζωής, πράγμα που δρα καταλυτικά στους ενήλικες ως προς τη λήψη των πολιτιστικών δεδομένων που μεταδίδονται σ' αυτούς.

Ο **Jack Mezirow** όρισε τη θεωρία του ως «θεωρία μεταχηματίζουσας μάθησης», που επιδιώκει να εξηγήσει τον τρόπο με τον οποίο δομείται η ενήλικη μάθηση και να προσδιορίσει τις διεργασίες, σύμφωνα με τις οποίες μπορούν να μετασχηματίζονται τα πλαίσια αναφοράς βάσει των οποίων αντιλαμβανόμαστε και ερμηνεύουμε τις εμπειρίες μας. Υποστηρίζει, ότι ο κριτικός στοχασμός επάνω στις πεποιθήσεις μας αποτελεί προϋπόθεση για την περισσότερο εναρμονισμένη ένταξη στην πραγματικότητα. Όμως μόνο οι ενήλικοι είναι

εν δυνάμει ικανοί για αυτή τη διεργασία. Το παιδί μπορεί και αυτό να συνειδητοποιήσει ότι οι τρόποι σκέψης και συμπεριφοράς του δεν αποδίδουν μέσα στο πλαίσιο των συνθηκών του, αλλά δε διαθέτει τη «συναισθηματική πείρα» που εμφανίζεται με την πάροδο του χρόνου στην ενήλικη φάση της ζωής και καθιστά δυνατή την ολοκληρωμένη επεξεργασία των βιωμάτων και την επαναξιολόγηση των εσωτερικευμένων κανόνων και παραδοχών(Κόκκος,2005). Επιπλέον, επισημαίνει πως μόνο οι ενήλικοι μπορούν να συσχετίσουν πλήθος αφηρημένων εννοιών κατανοώντας τις αλληλεπιδράσεις τους και να διερευνήσουν συγκριτικά όλες τις –συντά αντιφατικές – πλευρές ενός ζητήματος, κατανοώντας έτσι τα όρια της γνώσης και αποδεχόμενοι τη σχετικότητα της. Συνάμα, ο Mezirow διατυπώνει (Jarvis,2003:145-146) ότι μια μαθησιακή αλληλουχία πραγματώνεται βάσει των παρακάτω δέκα βημάτων του λεγόμενου κύκλου μάθησης:

1. Ένα δίλημμα που αποπροσανατολίζει
2. Ενδοσκόπηση
3. Κριτική αξιολόγηση και αίσθηση αποξένωσης
4. Σύνδεση της δυσφορίας με τις εμπειρίες άλλων
5. Διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων για νέους τρόπους δράσης
6. Οικοδόμηση εμπιστοσύνης στους νέους τρόπους συμπεριφοράς
7. Σχεδιασμός δράσης
8. Απόκτηση γνώσης για την εφαρμογή των σχεδίων
9. Πειραματισμός με νέους ρόλους
10. Επανενσωμάτωση στην κοινωνία

Η βαθμιαία πορεία προς την ωριμότητα θεωρείται από το Mezirow ως μια μορφή μάθησης που χειραφετεί. Παρ' όλα αυτά, τα στάδια αυτά δεν ακολουθούν όμοια πορεία σε όλους τους ανθρώπους, ούτε μαθαίνουν όλοι βάσει των εμπειριών τους. Έτσι έχουν ασκηθεί ποικίλες κριτικές στο έργο του και ιδιαίτερα στο γεγονός πως η θεωρία του δεν εξετάζει σε βάθος τις κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της εκπαιδευτικής διεργασίας(Κόκκος,2005:78).

Ο **Chris Argyris** επεξεργάστηκε την επιστήμη της δράσης στηριζόμενος στις μελέτες του Lewin για την ανάπτυξη της ομάδας και την επίλυση συγκρούσεων. Η επιστήμη της δράσης συνιστά μια θεωρία που εξηγεί την αλληλεπίδραση των ατόμων σύμφωνα με τις θεωρίες που υιοθετούν και χρησιμοποιούν. Ο Argyris εισάγει τον όρο «αμυντικοί μηχανισμοί», τους

οποίους ορίζει ως σκέψεις και πράξεις που χρησιμοποιούνται, για να προστατεύσουν τους συνηθισμένους τρόπους των ατόμων, των ομάδων και των οργανισμών να αντιμετωπίζουν την πραγματικότητα. Όπως υποστήριξε και ο Mezirow την αναγκαιότητα του κριτικού στοχασμού ως αναπόσπαστο μέρος της μαθησιακής διαδικασίας, έτσι και ο Argyris έδρασε βάσει της ίδιας αντίληψης. Ο εκπαιδευόμενος ανακαλεί ένα προβληματικό συμβάν και μετά του παρέχεται η δυνατότητα να εξετάσει, γιατί αυτό προέκυψε, ανασχεδιάζοντάς το με εναλλακτικούς τρόπους μέσω ενός παιχνιδιού ρόλων. Σε αυτό το πλαίσιο ο συμμετέχων μπορεί να ανακαλύψει πως οι παραδοχές του ήταν εσφαλμένες και ότι επιβάλλεται να ελεγχθούν και να διερευνηθούν βάσει αναστοχασμού. Κατά το Mezirow αυτή η διερεύνηση είναι «το σοβαρότερο πρόταγμα για τη σύγχρονη ενηλικιότητα». Ο Argyris είπε πως το έργο του έχει στόχο πρώτα τη δικαιοσύνη και μετά την αλήθεια και επιχείρησε, με το έργο του, να δημιουργήσει πιο δίκαιους οργανισμούς, συνεργαζόμενος με όσους είναι υπεύθυνοι για τον καθορισμό και την αλλαγή του οργανισμού. Το μήνυμά του για δικαιοσύνη μέσω της μάθησης και της δράσης είναι το όμοιο σε όλες τις κλίμακες των εργαζομένων (Jarvis, 2007).

Ο **Donald Schön** μαζί με τον **Argyris** προσπαθούν να εδραιώσουν το νόημα της αναστοχαστικής πρακτικής. Η εκπαίδευση, υποστηρίζουν, θα έπρεπε να επιτρέπει στους επαγγελματίες να αναγνωρίζουν τις χρησιμοποιούμενες θεωρίες τους, έτσι ώστε να αξιολογούν την αποτελεσματικότητά τους και να τις τροποποιούν. Αφετηρία του Schön είναι η παρατήρηση ότι η επαγγελματική πρακτική χαρακτηρίζεται από απροσδιόριστες καταστάσεις οι οποίες πρέπει να καταστούν προσδιορίσιμες. Μελετώντας την επαγγελματική πρακτική, διέκρινε δυο μορφές γνώσης, την πρακτική και τον αναστοχασμό πάνω στην πράξη. Η πρακτική γνώση έχει τρία χαρακτηριστικά: α) οι επαγγελματίες γνωρίζουν πώς να προβούν σε συγκεκριμένες ενέργειες χωρίς να τις σκέπτονται β) δεν έχουν συνείδηση ότι έχουν μάθει να πραγματοποιούν αυτές τις ενέργειες και γ) δεν είναι σε θέση να περιγράψουν τη γνώση που αποπνέουν οι ενέργειες τους. Πολλές φορές όμως αυτή η πρακτική γνώση δε συνιστά και το κλειδί για την επιτυχία ενός προβλήματος αλλά χρειάζεται να ανακατασκευαστεί μια κατάσταση για να επιλυθεί, πράγμα που απαιτεί την αξιοποίηση των πρότερων εμπειριών στην τρέχουσα δράση. Ο αναστοχασμός πάνω στην πράξη δημιουργεί νέα γνώση εμπλουτίζοντας τη θεματολογία των ενεργειών ενός επαγγελματία.

Αν και η προσέγγιση της αναστοχαστικής πρακτικής του Schön ήταν εμφανώς συναφής με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, σημειώθηκε επίσης μια μεγάλη προσπάθεια να χρησιμοποιηθεί και για την αυτοκατανόηση των ίδιων των εκπαιδευτών των ενηλίκων. Σε ευρύτερη κλίμακα, μπορούμε να επισημάνουμε πως οι μελέτες περίπτωσης που επεσήμανε ο Schön αφορούσαν μεν επαγγελματίες αλλά η θεωρία του μπορούσε να χρησιμοποιηθεί, για να αποσαφηνιστεί το πώς όλοι οι ενήλικοι μαθαίνουν από την εμπειρία.

Η συμβολή του Schön έγκειται στο ότι πρέπει να θυμόμαστε πόσο σημαντικό είναι να συγκεντρωνόμαστε στο πρακτικό επίπεδο και να μαθαίνουμε όσο γίνεται περισσότερα από τις πραγματικές καταστάσεις που αντιμετωπίζουμε ως εκπαιδευόμενοι και εκπαιδευτές. Προκειμένου να αξιοποιηθούν οι παραπάνω ιδέες, είναι ανάγκη να διαθέτουμε μια διαυγή κατανόηση των ασύμμετρων κοινωνικών και πολιτικών περιβαλλόντων στα οποία πραγματοποιείται η μάθηση, καθώς και να γνωρίζουμε ποια συμφέροντα εξυπηρετεί η αναστοχαστική πρακτική.

2.6.Χρησιμοποιώντας την Ηλεκτρονική Μάθηση στη Διά Βίου Ηλεκτρονική Μάθηση

2.6.1. Εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Η παγκοσμιοποίηση και οι επιδράσεις της στη ζωή μας είναι ορατές σε κάθε πτυχή της καθημερινότητας, πράγμα που δρα καταλυτικά και στο χώρο της εκπαίδευσης σε διεθνές, εθνικό και τοπικό τομέα.

Ο όρος εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην πρωτογενή του μορφή χρησιμοποιείται, για να περιγράψει μία εκπαιδευτική διαδικασία στην οποία ένα σημαντικό κομμάτι της διδασκαλίας γίνεται από το διδάσκοντα που βρίσκεται μακριά από το διδασκόμενο τόσο σε απόσταση όσο και σε χρόνο. Η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση προσφέρει τεράστιες ευκαιρίες αλλά και προκλήσεις στην εκπαίδευση της σημερινής εποχής καθώς η ανάγκη για τη δημιουργία ελαστικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι μεγάλη. Μέσα στο γενικό πλαίσιο της γρήγορης τεχνολογικής αλλαγής και της αλλαγής των συνθηκών της αγοράς, το εκπαιδευτικό σύστημα στις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες καλείται να παράσχει αυξανόμενες εκπαιδευτικές ευκαιρίες χωρίς αύξηση του προϋπολογισμού. Πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα απαντούν σε αυτήν την πρόκληση στρέφοντας την προσοχή τους στην τηλεματική για να επιλύσουν προβλήματα που σχετίζονται με τις γεωγραφικές αποστάσεις και το αυξημένο κόστος της δημιουργίας πολλαπλών παράλληλων προγραμμάτων. Έτσι λοιπόν αναπτύσσουν προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αυτοί οι τύποι προγραμμάτων μπορούν να προσφέρουν στους ενήλικες μια δεύτερη ευκαιρία σε περαιτέρω εκπαίδευση, να προσεγγίσουν αυτούς που έχουν το μειονέκτημα του περιορισμένου χρόνου, της απόστασης ή

της σωματικής αναπηρίας και να εμπλουτίσει με σύγχρονα δεδομένα τη βάση γνώσης των εργαζομένων στους χώρους εργασίας τους.

Η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση λαμβάνει πλέον διαστάσεις όχι ζητούμενου αλλά δεδομένου. Βάσει της στρατηγικής της Λισσαβόνας το 2000 ορίστηκε ως επιτακτική ανάγκη «να γίνει η Ευρωπαϊκή Ένωση η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όρισε πώς, για να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος, πρέπει να γίνει χρήση των Τ.Π.Ε (Eu Commission,2000).

Έτσι πραγματοποιούνται πολλές ενέργειες προκειμένου η Δ.Β.Μ. να λάβει χώρα, επιτυγχάνοντας τρεις στόχους με ορίζοντα το 2010: τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να συνδυάζουν *ποιότητα, πρόσβαση και άνοιγμα στον κόσμο* (Eu Commission,2003). Ερχόμενοι στο 2005 κρίνεται αδήριτη ανάγκη, από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, να μιλάμε πλέον για την ευελιξία της Η.Μ., τις νέες μεθόδους, τις δυνατότητες που παρέχονται, την άρση των χωροχρονικών περιορισμών, την εξοικονόμηση χρήματος και χρόνου, το συγκερασμό του θεωρητικού με το πρακτικό μέρος για την περάτωση ποικίλων δραστηριοτήτων και την προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού εκπαιδευόμενων (Eu Commission,2005).

Για να είναι αποδοτική η χρήση της Η.Μ. απαιτούνται κάποιες πολυμεσικές παροχές, όπως: μαθησιακά αντικείμενα, ψηφιακές βιβλιοθήκες και τάξεις, μέσα σε μορφή streaming, συναντήσεις σε διαδικτυακές πλατφόρμες, προσομοιώσεις, διαδικτυακή αξιολόγηση και εργαλεία για τη διαχείριση της εξ' αποστάσεως μάθησης (Ian Roffe,2002:4).

Κατ' επέκταση, οι λειτουργίες που διεκπεραιώνονται μέσω της Η.Μ. (Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Σάμψων 2007) οριοθετούν ένα νέο πλαίσιο μάθησης, το οποίο στηρίζεται στα εξής βήματα:

- Δημιουργία, Συλλογή, διαχείριση, χρήση και διάθεση ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού περιεχομένου (content) και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (activities)
- Συλλογή, αποθήκευση και επεξεργασία δεδομένων από τους εκπαιδευόμενους (από μαθησιακά προφίλ και γνωστικό υπόβαθρο, μέχρι βαθμολογίες σε επιμέρους εργασίες κ.α.)
- Παρακολούθηση, καταγραφή και αξιολόγηση επιδόσεων και δεξιοτήτων
- Υποστήριξη ομαδικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και κοινοτήτων (κοινής επαγγελματικής πρακτικής

Εφ' όσον τα προγράμματα Η.Μ. στηρίζονται στις παραπάνω παραμέτρους αλλά και στα πορίσματα της έρευνας του Alexander (2002:246-247), τότε είναι αξιοσημείωτα τα αποτελέσματα από τη χρήση προϊόντων Η.Μ. :

- Δυνατότητα των εκπαιδευόμενων να αλληλεπιδρούν με άλλους σε διεθνές επίπεδο και να αποκτούν μια ολιστική άποψη για ποικίλα ζητήματα, ενώ ταυτόχρονα αποκομίζουν γνώσεις τεχνολογικής φύσης με την ενασχόλησή τους με τα μέσα
- Κατανόηση δύσκολων θεματικών ενοτήτων χάρις στη χρήση πολυμεσικών αναπαραστάσεων, προσομοιώσεων και μικρόκοσμων
- Πληροφοριακός και τεχνολογικός αλφαριθμητισμός που επιτρέπει στους συμμετέχοντες να μαθαίνουν πώς να επιλύουν πραγματικά προβλήματα κάνοντας χρήση βάσεων δεδομένων και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου
- Άμεση επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων μέσω τηλεδιασκέψεων στο διαδίκτυο
- Απόκτηση δεξιοτήτων και γνώσεων που απαιτούνται σε ένα εργασιακό περιβάλλον με συμμετοχή σε προσομοιώσεις στο διαδίκτυο
- Ευχέρεια στους εκπαιδευόμενους να αποτιμήσουν τη μαθησιακή τους πορεία μέσω ποιοτικών και ποσοτικών ηλεκτρονικών μετρικών αξιολόγησης.

Οι νέες προκλήσεις στο χώρο της Δ.Β.Μ., που απαντώνται με τη χρήση των Τ.Π.Ε., έρχονται να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των ενηλίκων στα ακόλουθα επίπεδα: α. οικονομικό (όταν αναζητούν εργασία), β. ψυχολογικό (άτομα που διστάζουν να συμμετάσχουν στο σχολικό σύστημα, είτε διότι μπορεί να το είχαν εγκαταλείψει λόγω αποτυχίας, είτε επειδή δεν επιθυμούν το παραδοσιακό σύστημα μάθησης σε μια τάξη) και γ. ακαδημαϊκό, καθώς δεν ικανοποιούν τις προϋποθέσεις για να εισαχθούν στην ανώτατη εκπαίδευση (Unesco,2005).

Το όραμα να αποκτήσει κάθε εκπαιδευόμενος το δικό του μαθησιακό χώρο μέσω του διαδικτύου, όπου μπορεί να μαθαίνει και να κοινωνικοποιείται βάσει των προτιμήσεων και των ενδιαφερόντων του αποτελεί το βασικότερο στόχο για την ικανοποίηση των αναγκών του, με αποτέλεσμα να αναδιατυπώνονται οι ρόλοι όλων των συμμετεχόντων στην εξ' αποστάσεως μάθηση. Ο εκπαιδευόμενος παράγει αντί να αποδέχεται άκριτα το μαθησιακό υλικό και ο εκπαιδευτής επιμορφώνεται και διαδραματίζει έναν πολύ σημαντικό και εντελώς διαφορετικό ρόλο, που έχει τις ακόλουθες πτυχές: παιδαγωγική, κοινωνική, οργανωτική και τεχνική. Η Berge (Berge, 1995) στο άρθρο της για το ρόλο του εκπαιδευτή εστιάζεται στις παραπάνω παραμέτρους και τονίζει πως η αυθεντία του δασκάλου δεν υφίσταται πλέον, ειδικά στην Η.Δ.Β.Μ., ενώ χρειάζεται να ενθαρρύνει τους μετέχοντες στη

διαδικτυακή κοινότητα, να τους παρέχει συνεχή ανατροφοδότηση, να οργανώνει το μαθησιακό υλικό και να ενισχύει τη μάθηση στους κόλπους της ομάδας.

Επί προσθέτως, ο χώρος που αντιστοιχεί σε κάθε συμμετέχοντα σε ένα διαδικτυακό περιβάλλον πρέπει να αποτελεί χώρο έκφρασης και δραστηριότητας, όπου αναπτύσσεται η προσωπική σκέψη του καθενός και καταγράφονται τα δεδομένα, όπως ο ίδιος επιθυμεί να τα παρουσιάσει. Πρόκειται για έναν ασφαλή χώρο όπου πρέπει να αποτυπώνονται μόνο αληθινά στοιχεία, ενώ συνάμα γίνεται και πεδίο πρόσκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων με κυριότερο λόγο ύπαρξης την καλλιέργεια της δημιουργικότητας και όχι μόνο την αναπαραγωγή κεκτημένης γνώσης. Δεν πρέπει να αμελήσουμε και το ζήτημα της αξιολόγησης συμμετοχής σε τέτοιες δράσεις που πρέπει να προσαρμόζεται πλέον στις απαιτήσεις της Κοινωνίας της Γνώσης (Eu. Commission, 2006, από Workshop 2005).

Συνεπώς, η συνεχής ανάπτυξη των ΤΠΕ και οι αλλαγές στις αντίστοιχες απαιτήσεις σε ηλεκτρονικές δεξιότητες δημιουργούν ένα σύνθετο κινούμενο στόχο για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Τα εθνικά εκπαιδευτικά και επαγγελματικά συστήματα κατάρτισης αντιμετωπίζουν τεράστιες προκλήσεις για την προσφορά δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την οικονομία και την κοινωνία μας. Παρά τις προσπάθειές που έχουν καταβάλει, δεν έχουν ακόμη επιτύχει να αντιμετωπίσουν την κατάσταση και η Η.Δ.Β.Μ. πόρρω απέχει από το να έχει γίνει πραγματικότητα. Πρέπει να προβληθούν πολύ πιο ενεργά νέες μορφές συμπράξεων και ευέλικτων προσεγγίσεων όπως εκείνες που βασίζονται στην Η.Μ. (Eu Commission, 7.09.07:6).

Οι Τ.Π.Ε. συνιστούν ένα πολύτιμο εργαλείο για μετάδοση της γνώσης, ιδιαίτερα τώρα που διανύουμε έναν αιώνα, όπου η πηγή πλούτου για τον πλανήτη είναι η επιστήμη. Η πρόοδος στηρίζεται στα επιτεύγματα της επιστήμης και επομένως, αν θέλουμε να συμβαδίσουμε με την αυτήν, χρειάζεται να αποκτήσουμε ηλεκτρονικές δεξιότητες, τις οποίες πρέπει διαρκώς να εμπλουτίζουμε. Όταν όμως γίνεται λόγος για επιστήμη και τεχνολογία, απαιτείται να μιλήσουμε και για το οικονομικό υπόβαθρο. Είναι μείζονος σημασίας το σύστημα οικονομικής υποστήριξης των προγραμμάτων για τη Δ.Β.Μ. και δη την ηλεκτρονική, στα πλαίσια του οποίου δημόσιος και ιδιωτικός τομέας καλούνται να διαμορφώσουν μια κοινή πλεύση, με μακρόχρονη οικονομική υποστήριξη, καθώς η Δ.Β.Μ. απαιτεί συνεχή βελτίωση.

Σύμφωνα με τη Διεθνή Τράπεζα για τη Δ.Β.Μ. το 2002 (World bank, 2002: 60) ορίστηκαν τέσσερις αρχές που καθόριζαν το οικονομικό μοτίβο υποστήριξης αυτής.

Προτού επιλεγεί ένας οικονομικός μοχλός που θα κινεί τα προγράμματα Δ.Β.Μ., απαιτείται να γίνουν εμπεριστατωμένες μελέτες για την επίδραση που ασκούν αυτά όχι μόνο στην αγορά εργασίας αλλά και στις αποφάσεις που λαμβάνουν οι ενήλικοι αναφορικά με το που θα

δουλέψουν και που θα επιμορφωθούν. Οι τέσσερις πυλώνες που συνιστούν τη βάση των επενδύσεων στο χώρο της Δ.Β.Μ. είναι οι ακόλουθοι:

- Όλοι οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να είναι κάτοχοι βασικών δεξιοτήτων(να κατανοούν δηλαδή πως λειτουργούν οι εφαρμογές και οι υπηρεσίες βάσει των Τ.Π.Ε. Αυτό δε σημαίνει να ξέρουν επακριβώς τα τεχνικά χαρακτηριστικά μα να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών στην καθημερινότητα)(Eu. Commission, 2006, από Workshop 2005:29).
- Οι εκπαιδευόμενοι χρειάζεται να έχουν την ευθύνη του πώς μαθαίνουν
- Οι κυβερνήσεις οφείλουν να προωθούν την παραχώρηση κεφαλαίων για τη Δ.Β.Μ.
- Ένα σύστημα Δ.Β.Μ. είναι ανάγκη να βελτιώνει την αποδοτικότητα στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας.

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Δύο είναι οι μέθοδοι για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Keegan, 2001), για τις οποίες πραγματώνεται μια σύντομη μνεία. Συγκεκριμένα, μιλάμε για (α) την εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε ομάδες και (β) την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με ή χωρίς ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό για προσωπική χρήση.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ομάδων επιδιώκει τη σύνδεση εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενων με τη βοήθεια βιντεοδιασκέψεων ή δορυφορικών συνδέσεων και απευθύνεται σε εκπαιδευόμενους πλήρους ή μερικής παρακολούθησης. Η μέθοδος αυτή είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στις Η.Π.Α., προφανώς λόγω της γεωγραφικής ιδιομορφίας της χώρας. Στον αντίποδα, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη χρήση εκπαιδευτικού υλικού, είτε έντυπου είτε ηλεκτρονικού, θεωρείται η κυρίαρχη μεθοδολογία. Το εκπαιδευτικό υλικό συνήθως είναι ειδικά διαμορφωμένο για να πληροί τις προϋποθέσεις που καλύπτουν τις ιδιαιτερότητες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ωστόσο ενδέχεται να είναι και συμβατικό. Σαφέστατα, η εκπαίδευση από απόσταση με τη χρήση εκπαιδευτικού υλικού είναι εξατομικευμένη και μπορεί να φανεί άκρως αποτελεσματική.

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται το πώς ικανοποιείται η χρήση Η.Μ. στη Δ.Β. Εκπαίδευση, κατηγοριοποιώντας τις ανάγκες και τους τρόπους ικανοποίησής τους στο πλαίσιο της Δ.Β.Η.Μ..

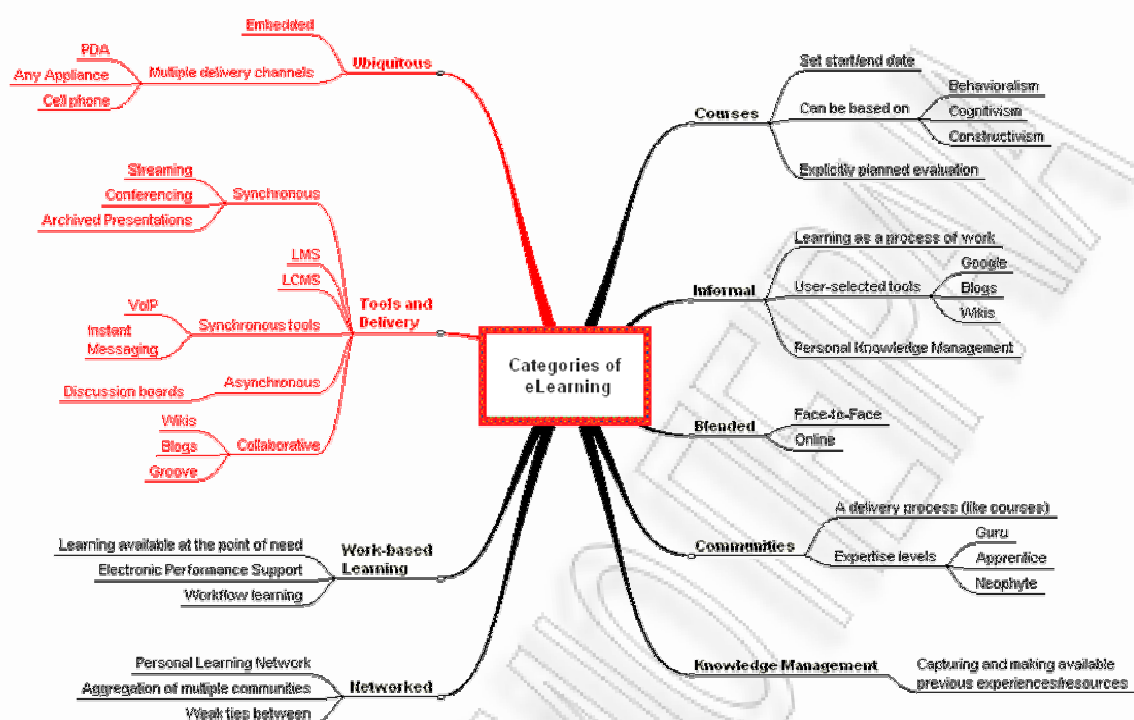
Αίτημα	Παροχή
--------	--------

<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση νέας γνώσης και συνεχούς επιμόρφωσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Η πρόσβαση στο διαδίκτυο είτε από το σπίτι είτε από το χώρο εργασίας είναι πλέον δεδομένη
<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγκη για άμεση παροχή επιμορφωτικών προγραμμάτων 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι δυνατότητες της ψηφιακής τεχνολογίας επιτρέπουν τη δημιουργία πλούσιου σε πολυμεσικό υλικό και αλληλεπίδραση περιεχομένου
<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση λιγότερο δαπανηρών τρόπων, που να απαντούν στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων στο παγκόσμιο εργασιακό επίπεδο 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη της ευρυζωνικότητας και της παροχής βελτιωμένων ηλεκτρονικών πλατφόρμων, που διαμορφώνουν μια ελκυστική εικόνα για την Η.Μ.
<ul style="list-style-type: none"> • Οι ελλείψεις δεξιότητες και οι δημογραφικές αλλαγές συνιστούν επιτακτική ανάγκη τη δημιουργία νέων μαθησιακών μοντέλων 	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοένα και αυξανόμενη επιλογή υψηλών σε ποιότητα Η.Μ. προϊόντων και υπηρεσιών
<ul style="list-style-type: none"> • Απαίτηση για ευέλικτη πρόσβαση στη Δ.Β.Μ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρουσία τεχνολογικών δεδομένων που διευκολύνουν τη συμβατότητα και τη χρησιμότητα των ψηφιακών μαθησιακών προϊόντων

1^{ος} Πίνακας Οι παράμετροι που οδηγούν την Η.Μ. στη Δ.Β. Εκπαίδευση(Πηγή: World Bank, 2002:45)

2.6.3. Κατηγορίες της ηλεκτρονικής μάθησης

Ο διαχωρισμός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που παρέχεται μέσω διαδικτύου και της υπολογιστικής τεχνολογίας δεν είναι απόλυτα διακριτός. Θα μπορούσαν να γίνουν πολλές διαφορετικές κατηγοριοποιήσεις. Μια ενδεικτική κατηγοριοποίηση επιλέχθηκε στο πλαίσιο της παρούσης εργασίας απλά και μόνο για την απεικόνιση του πεδίου της εκπαίδευσης από απόσταση όπως διαμορφώνεται με την έλευση των νέων τεχνολογιών. Σύμφωνα με την ιστοσελίδα της elearnspace οι κατηγορίες της ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning) είναι επτά και φαίνονται στο σχήμα που ακολουθεί:

2^ο Σχήμα. Οι κατηγορίες του e-learning⁴

Οι κατηγορίες δηλαδή του e-learning είναι οι ακόλουθες (Elearnspace, 2004):

1. Προγράμματα Σπουδών (Courses).
2. Ανεπίσημη Μάθηση (Informal Learning).
3. Μεικτή Μάθηση (Blended Learning).
4. Κοινότητες (Communities).
5. Διαχείριση Γνώσης (Knowledge Management).
6. Δικτυακή Μάθηση (Networked Learning).
7. Μάθηση μέσω της εργασίας (Work-based Learning).

2.6.4 Προφίλ ατόμων που θέλουν να συμμετάσχουν στη Δ.Β.Μ. – Ισότητα

⁴ Πηγή: elearnspace: <http://www.elearnspace.org/Articles/elearningcategories.htm>
(πρόσβαση, 2007)

Οι συμμετέχοντες στα προγράμματα για τη Δ.Β.Μ. διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες βάσει της έκθεσης της Unesco το 2005: α) σε εκείνους που αρέσκονται στο να αναβάλουν την επιμόρφωσή τους, διότι έκαναν άλλες επιλογές παρακινούμενοι από κριτήρια που αποκλίνουν από το χώρο της εκπαίδευσης ' β) σε άτομα που επιζητούν να διευρύνουν τα πεδία γνώσεων τους είτε για εύρεση καλύτερης εργασίας είτε για ιδίαν καλλιέργεια ' γ) σε αυτούς που επιζητούν μια δεύτερη ευκαιρία, καθώς δεν είχαν τη δυνατότητα να λάβουν ακαδημαϊκή μόρφωση, την οποία όμως τώρα επιθυμούν. Οι περισσότεροι ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, όπως μέλη πολιτιστικών και εθνικών μειονοτήτων ή χαμηλών κοινωνικά στρωμάτων, γυναίκες, άτομα με μαθησιακές δυσκολίες, πολίτες ηλικίας άνω των 50 ετών, άτομα με αναπηρίες και ένας μεγάλος αριθμός εκείνων που εγκατέλειψαν την υποχρεωτική εκπαίδευση και τώρα αναζητούν μια δεύτερη ευκαιρία. Αυτή η κατηγορία ανθρώπων αδυνατεί να μετέχει στην εκπαίδευση, λόγω οικονομικών δυσκολιών, έλλειψης εργασίας ή ανεπαρκούς εργασίας προκειμένου να εξασφαλίσουν τα προς το ζην. Επακόλουθο των παραπάνω είναι η βούληση που επιδεικνύουν για μια καλύτερη ζωή, για να αποκτήσουν δεξιότητες και προσόντα, που θα τους επιτρέψουν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Χρειάζονται επομένως να μάθουν πώς να μαθαίνουν και να κατανοούν τους τρόπους χρήσης των όσων μαθαίνουν (Unesco, 2005:14, OECD, 2003). Κατ' επέκταση η Δ.Β.Μ. δεν αποτελεί μόνο κοινωνική ανάγκη, αλλά πρέπει να είναι και κοινωνικό δικαίωμα για τον καθένα, ασχέτως ηλικίας, φύλου ή κοινωνικής προέλευσης (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Στρασβούργο, 2002).

Παρά την ενίσχυση του μορφωτικού επιπέδου και των επαγγελματικών προσόντων των γυναικών, εξακολουθούν να παρατηρούνται μεγάλες ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας και στην πρόσβαση στη Δ.Β.Μ., με αποτέλεσμα να αυξάνεται συνεχώς το ποσοστό των γυναικών που καταλήγουν σε χαμηλόμισθες απασχολήσεις (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Στρασβούργο, 2002).

Πρέπει, συνεπώς, να αξιοποιηθεί ο ρόλος των Μέσων και η ικανότητά τους να προσεγγίζουν δυσπρόσιτες ομάδες. Όπως επίσης πρέπει να συνεκτιμηθεί η γνώμη των ίδιων των εκπαιδευομένων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Αμερικανικής Ένωσης για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση (USDLA⁵), που πραγματοποιεί συνέδρια με σκοπό να συζητηθούν τρόποι συμμετοχής των γυναικών στην Η.Μ., επιμόρφωσής τους και κατανόησης της σπουδαιότητας της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης, με σκοπό να αποκτήσουν νέες δεξιότητες, δίχως να απομακρυνθούν από το χώρο της εργασίας ή της οικίας τους. Παράλληλα, για να εξασφαλιστεί μεγαλύτερο διάστημα παραμονής στη θέση της εργασίας για τους εργαζομένους, χρειάζεται αναβάθμιση των δεξιοτήτων και αύξηση των ευκαιριών Δ.Β.Μ. ειδικά για τους μεγαλύτερης ηλικίας, ενώ όσον αφορά τους μετανάστες κρίνεται αναγκαίο να

⁵ <http://www.usdla.org/>

αξιοποιηθούν κατάλληλα οι δεξιότητες και η πείρα που απέκτησαν πριν από τη μετανάστευση (Eu Commission, 23.10.06:9-10). Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως το 2006 σημαντικοί εταίροι από τον κλάδο των ΤΠΕ δρομολόγησαν την πρωτοβουλία «European Alliance on Skills for Employability» (ευρωπαϊκή συνεργασία όσον αφορά τις δεξιότητες για την απασχολησιμότητα), με σκοπό να δοθεί η δυνατότητα σε 20 εκατομμύρια άτομα από μειονεκτούσες ομάδες να συμμετάσχουν σε δράσεις κατάρτισης έως το 2010 (Eu Commission, 7.9.07:11).

Δεν αρκεί όμως απλώς η προσέλκυση των ατόμων στην Ε.Ε.. Η δυνατότητα για τα άτομα αυτά να προοδεύσουν και να αυξήσουν τα επίπεδα των προσόντων τους πρέπει να είναι πραγματική και να τους επιτρέπει να ενταχθούν καλύτερα σε όλους τους τομείς της ζωής (Eu Commission, 27.09.07:10). Η Ευρωπαϊκή Ένωση, καλεί τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε συνεργασία με τις επιστημονικές και επαγγελματικές ενώσεις, να αναπτύξουν ευέλικτα προγράμματα συμπληρωματικής εκπαίδευσης, που θα αξιοποιούν τις δυνατότητες της νέας τεχνολογίας (τηλεκπαίδευση, χρήση πολυμέσων, Διαδικτύου, κ.τ.λ.), ώστε οι ενδιαφερόμενοι, να μπορούν να συνδυάζουν την Δ.Β.Μ. με τις υποχρεώσεις της επαγγελματικής και της ιδιωτικής τους ζωής (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Στρασβούργο, 2002).

Η πρόκληση για τα κράτη μέλη είναι διπλή: να αυξηθεί ο συνολικός όγκος συμμετοχής στην Ε.Ε. και να αντιμετωπιστούν οι ανισοροπίες στη συμμετοχή, με την παροχή κινήτρων, την ενθάρρυνση και τη στήριξη των ενηλίκων οι οποίοι έχουν τις λιγότερες δυνατότητες συμμετοχής σε όλες τις μορφές της εκπαίδευσης, τυπική, μη τυπική και άτυπη. Αυτό απαιτεί επικεντρωμένες δημόσιες επενδύσεις οι οποίες θα απευθύνονται σε εκείνους που επωφελούνταν λιγότερο από τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης κατά το παρελθόν (Eu Commission, 23.10.06:7).

2.6.5. Μάθηση στο χώρο εργασίας- Κοινότητες Πρακτικής

Η μετάβαση στη λεγόμενη εποχή της γνώσης και κατ' επέκταση σε μια οικονομία βασισμένη σε αυτή έχει αυξήσει κατά πολύ τις απαιτήσεις σε εργαζόμενους/ στελέχη επιχειρήσεων οι οποίοι πρέπει να είναι ικανοί να επιλύσουν πολύπλοκα επιχειρηματικά προβλήματα και να είναι ενήμεροι συνεχώς για τις εξελίξεις στο χώρο τους. Γι αυτό το λόγο απαιτείται οι οργανισμοί/ επιχειρήσεις να είναι σε θέση να εκπαιδεύουν οποιοδήποτε από τα στελέχη τους, οποτεδήποτε και από οπουδήποτε επιτυγχάνοντας μια ισορροπία ανάμεσα στην ταχύτητα και την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Η καθημερινή ενασχόληση με ένα συγκεκριμένο τρόπο και χώρο εργασίας δεν επιτρέπει στους εργαζόμενους να διευρύνουν τις γνώσεις τους ενώ από την άλλη πλευρά η μετακίνησή τους σε περιβάλλοντα απομακρυσμένα από τα συνηθισμένα, καθιστά δύσκολη την εκμάθηση νέων δεδομένων. Αν, δηλαδή οι εργαζόμενοι μεταφερθούν σε ένα χώρο (πανεπιστήμιο, σχολείο) εκτός των πλαισίων της καθημερινής τους πρακτικής ενασχόλησης ή σε ένα δίκτυο (network) προκειμένου να επιμορφωθούν, τίθεται το ζήτημα του πώς θα υπάρξει συσχετισμός ανάμεσα στις νέες θεματικές ενότητες που καλούνται να μάθουν και στο περιεχόμενο των εργασιακών τους δραστηριοτήτων.

Βάσει της έρευνας της Fry (Fry:2001), τα οικονομικά οφέλη και οι ευκολίες, που ανακύπτουν, αναδεικνύονται ως οι πιο ισχυροί παράγοντες για να εισαχθεί η Η.Μ. στο εργασιακό περιβάλλον. Σύμφωνα με παραδείγματα από πολύ γνωστές επιχειρήσεις της Αμερικής επισημάνθηκε πως υφίσταται μείωση των εξόδων τους σε ποσοστό σαράντα με εξήντα τοις εκατό, όταν γίνεται χρήση προγραμμάτων επιμόρφωσης διαδικτυακά σε σύγκριση με τα παραδοσιακά, όπου απαιτείται η παρουσία του εκπαιδευτή, είναι πολυδάπανα και συντελούνται με αργούς ρυθμούς. Όταν όμως μιλάμε για Η.Μ. περνάμε σε γρήγορους ρυθμούς, σε πρωτοβουλίες που παρέχονται για ηλεκτρονικές επιχειρήσεις και σε μετέχοντες που προέρχονται από πολλές και διαφορετικές εργασιακές ομάδες.

Όταν η μάθηση πραγματώνεται στους εικονικούς χώρους ενός δικτύου, υφίσταται συγκερασμός των εννοιών: απόσταση και εγγύτητα. Μετέχοντας σε μια διαδικτυακή κοινότητα, στο πλαίσιο της οποίας οι συμμετέχοντες-εκπαιδευόμενοι έχουν κοινούς κώδικες επικοινωνίας και στοχοθεσίας, όλα τα προβλήματα που συζητούνται είναι παρόμοια, ενώ καταθέτοντας τις εμπειρίες τους αποκτούν διττή ταυτότητα, του εκπαιδευόμενου και συνάμα του ειδικού. Η εναλλαγή των ρόλων οδηγεί στην ανατροπή της μέχρι τώρα μονοδιάστατης οπτικής άποψης που είχαν οι εργαζόμενοι για τους τομείς δράσης τους. Η παρουσία ενός συμμετέχοντα στην Κοινότητα με την ιδιότητα του ειδικού, που προσπαθεί να επεξηγήσει τις δικές του πρακτικές στους υπόλοιπους, αναπτύσσει το βαθμό υπευθυνότητάς του για ποικίλες δραστηριότητες στους κόλπους μιας διαδικτυακής κοινότητας.

Γίνεται λόγος, επομένως, για ένα περιβάλλον που παρέχει ποικίλες δυνατότητες στους συμμετέχοντες μέσω διαδικτύου το οποίο στη βιβλιογραφία συναντάται με τον όρο Κοινότητα Πρακτικής (Community of Practice). Κατά τον Etienne Wenger⁶ οι κοινότητες Πρακτικής είναι ομάδες ανθρώπων που μοιράζονται το ίδιο ενδιαφέρον και πάθος για κάτι με το οποίο ασχολούνται ενώ παράλληλα μαθαίνουν πώς να βελτιωθούν σε αυτό

⁶ Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.ewenger.com/theory/index.htm>

αλληλεπιδρώντας σε τακτά χρονικά διαστήματα. Η Κοινότητα Πρακτικής⁷ αναφέρεται στη διαδικασία κοινωνικής μάθησης που λαμβάνει χώρα, όταν άτομα με κοινά ενδιαφέροντα σε κάποιο γνωστικό πεδίο ή προβληματική κατάσταση συνεργάζονται για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, προκειμένου ν' ανταλλάξουν ιδέες, να βρουν λύσεις και να θέσουν τις βάσεις για καινοτόμες δράσεις. Ο όρος αυτός πρωτοχρησιμοποιήθηκε το 1991 από τους Jean Lave και Etienne Wenger, οι οποίοι το συνδύασαν με το θεωρητικό πλαίσιο της «εντός πλαισίου γνώσης» σε μια απόπειρα για τον «επαναπροσδιορισμό της μάθησης» στο Ινστιτούτο για την Έρευνα σχετικά με τη Μάθηση.

Παρ' όλα αυτά, περιβάλλοντα όπως αυτά που προαναφέρθηκαν και Δ.Β.Μ. μέσω διαδικτύου, δεν μπορούν να υλοποιηθούν αν δεν υπάρχει η απαραίτητη οργάνωση από το επαγγελματικό περιβάλλον. Σε περίπτωση που μια εταιρία δεν υποστηρίζει τη συμμετοχική δράση σε Κοινότητες ή γενικότερα σε επιμορφωτικά προγράμματα, δεν μπορούμε να μιλάμε για πρόσκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων ως απόρροια δικτυακών δραστηριοτήτων. Επιτυχημένη εξ' αποστάσεως μάθηση απαιτεί από τους συμμετέχοντες να αντιμετωπίζουν τους εαυτούς τους ως αντιπροσώπους του οργανισμού στον οποίο εργάζονται και από την άλλη κάθε επιχείρηση καλείται να αποδεχτεί τη νέα πραγματικότητα και να υποστηρίξει ιδέες και πρωτοβουλίες προερχόμενες από το δίκτυο. Η αλληλεπίδραση μεταξύ των δυο μαθησιακών δομών- δίκτυο (Κοινότητα Πρακτικής) και της επιχείρησης – είναι καθοριστικής σημασίας για την εξ' αποστάσεως μάθηση(Bottrup, 2005).

2.6.6. Εικονικά Πανεπιστήμια

Περνώντας στο επίπεδο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, τα συμβατικά Πανεπιστήμια χαρακτηρίζονται από μια σειρά περιορισμούς σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σε αυτά (αδυναμία φυσικής παρουσίας του φοιτητή στις αίθουσες διδασκαλίας, υποχρέωση εισαγωγικών εξετάσεων, μικρή κάλυψη του φάσματος ηλικιών, μονοσήμαντος καθορισμός της μορφωτικής πορείας από την αρχική επιλογή που κάνουν οι φοιτητές, έλλειψη προσφοράς αυτοτελών μορφωτικών κύκλων μικρής διάρκειας) (ΕΑΠ,2007). Λαμβάνοντας υπόψη τις Νέες τεχνολογίες, πανεπιστημιακά ιδρύματα που είχαν παράδοση στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, ανέλαβαν το σχεδιασμό και την παράδοση μαθημάτων ή ενοτήτων μαθημάτων μέσω του διαδικτύου. Σημειώνεται ότι παρατηρήθηκαν, από τους εκπαιδευόμενους, ομοιότητες σχετικά με το πώς και το τι παραδίδεται διαδικτυακά με τα αντίστοιχα του παραδοσιακού συστήματος (Moore et al., 2003). Αξίζει, παράλληλα, να

⁷ Πηγή από το διαδίκτυο:http://en.wikipedia.org/wiki/Community_of_practice

σημειωθεί ότι η παραδοσιακή τριτοβάθμια Εκπαίδευση που είναι σε εθνικά πλαίσια οριοθετημένη, με τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, τις αίθουσες, τις βιβλιοθήκες και τις ερευνητικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε αυτά, βρίσκεται κάτω από πλήθος πιέσεων. Ο περιορισμός διάθεσης οικονομικών πόρων στα πανεπιστήμια από τη μια, τα ρηξικέλευθα εκπαιδευτικά μοντέλα που προτείνονται και τα σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα από την άλλη, προσδίδουν νέα πνοή στο χώρο της εκπαίδευσης. (Unesco,2005:1-3)

Γίνεται πλέον λόγος για Εικονικά Πανεπιστήμια, όπου η φυσική παρουσία των εκπαιδευόμενων δεν απαιτείται και οι ίδιοι είναι αυτοί που επιλέγουν το τι, το που και πώς θα μάθουν. Στα σημερινά εικονικά πανεπιστήμια οι Τ.Π.Ε. χρησιμοποιούνται για:

- Διάδοση πληροφοριών σχετικών με το μάθημα(ημερολόγιο, ανακοινώσεις, περιγραφή μαθήματος κ.τ.λ)
- Παράδοση και διαχείριση μαθησιακού υλικού (παρουσίαση μαθήματος διαδικτυακά, ηλεκτρονικό βιβλίο κ.τ.λ.)
- Παροχή πολλαπλών εργαλείων επικοινωνίας (σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία είτε μέσω φόρα είτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αντίστοιχα)
- Διαχείριση τάξης (διαδικτυακή αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων, διατήρηση στοιχείων για τη συμμετοχή τους και διαχείριση των φακέλων τους) (Αναστασιάδης et al., 2005)

Αποστολή των εικονικών πανεπιστημίων είναι η εξ αποστάσεως παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, με την ανάπτυξη και αξιοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας. Στους σκοπούς αυτών εντάσσεται η προαγωγή της επιστημονικής έρευνας καθώς και η ανάπτυξη τεχνολογίας και μεθοδολογίας στο πεδίο της μετάδοσης της γνώσης από απόσταση(ΕΑΠ,2007). Συνεπώς, τα ιδρύματα εκπαίδευσης από απόσταση βιώνονται όχι ως τόποι στους οποίους πηγαίνουν οι εκπαιδευόμενοι, για να σπουδάσουν κοντά σε έναν καθηγητή, αλλά ως μηχανισμοί διαμέσου των οποίων οι σπουδές τους διευκολύνονται ανάλογα με τις προτιμήσεις τους (Jarvis,2003:228).

Ο όρος «Εικονικό Πανεπιστήμιο» μας παραπέμπει στους χώρους του διαδικτύου, με σπουδαστές που παρακολουθούν τα μαθήματα της αρεσκείας τους όποτε και όσο θέλουν από το χώρο κατοικίας τους, δίχως να χρειάζεται να παρακολουθούν μια σειρά μαθημάτων σε καθημερινή βάση σε κάποιο πανεπιστημιακό ίδρυμα, διαμορφώνοντας έτσι το ρυθμό μελέτης βάσει των αναγκών και των δυνατοτήτων τους. Αίρονται ταυτόχρονα οι ηλικιακοί και οι πάσης φύσεως περιορισμοί που στο συμβατικό πανεπιστήμιο λειτουργούν ως ανασταλτικοί παράγοντες για φοίτηση. Σε κοινή βάση, γίνεται λόγος και για τα Mega Πανεπιστήμια, τα οποία έχουν εγγεγραμμένους σπουδαστές περισσότερους από εκατό χιλιάδες και παρέχουν

ένα συνδυασμό μέσων και παραδοσιακών μεθόδων, όπως χαρακτηριστικά καταγράφεται στο δικτυακό τόπο της Unesco (Unesco, 2007).

Αναφορικά με τις περιπτώσεις εικονικών πανεπιστημίων, μπορούμε να διακρίνουμε σε πρώτη φάση όλους εκείνους τους εκπαιδευτικούς οργανισμούς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που λειτουργούν με το συμβατικό τρόπο, δημιουργούν εικονικές τάξεις και παρέχουν υλικό για κάποια από τα μαθήματά τους διαδικτυακά. Συνάμα, υφίστανται πανεπιστημιακά ιδρύματα που κατασκευάζουν εκπαιδευτικές δικτυακές πύλες, με σκοπό το διαμοιρασμό ενός ολόκληρου προγράμματος σπουδών και δομούνται βάσει των προδιαγραφών ενός συμβατικού ιδρύματος. Τέλος, υφίστανται και τα λεγόμενα εταιρικά πανεπιστήμια, όπου υπάρχει σύνδεση μεταξύ συνεργαζόμενων πανεπιστημίων και εταιριών πληροφορικής δίνοντας έμφαση στην επιχειρησιακή τους λειτουργία (Αναστασιάδης et al., 2005). Σε πρώτη φάση ο όρος χρησιμοποιήθηκε ως μετονομασία των τμημάτων εκπαίδευσης και ανάπτυξης, ενώ στη συνέχεια συσχετίστηκε με την εναρμόνιση της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης προσωπικού με τους στόχους του Οργανισμού. Το Πανεπιστήμιο πρέπει να αναζητήσει νέες πηγές χρηματοδότησης και να αρχίσει να συμπεριφέρεται κατά κάποιο τρόπο 'Επιχειρηματικά', εφαρμόζοντας τις αρχές του μη κερδοσκοπικού Μάρκετινγκ (Κεχαγιάς, 2001).

Οι παράγοντες στους οποίους μπορεί να βασιστεί η επιτυχία των εικονικών πανεπιστημίων και ευρύτερα της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης είναι :1) οι εκπαιδευόμενοι, 2) ο σχεδιασμός των μαθημάτων (σε συνδυασμό με την οργάνωση της σχεδιαστικής πορείας, την παιδαγωγική προσέγγιση και την επιλογή και χρήση των μέσων) και 3) η παράδοση των μαθημάτων (υποστήριξη λογισμικού, ευελιξία και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καθώς και η αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων) (Unesco, 2005). Σ' αυτά προσθέτει η Carswell (Carswell, 1998) την κοινωνικοποίηση που μπορεί να λάβει χώρα μέσω της σύγχρονης (chat rooms- fora) ή ασύγχρονης επικοινωνίας (email), τη συμμετοχική δράση των εκπαιδευόμενων αλλά και τις διαχειριστικές τους ικανότητες που μέσω του διαδικτύου απλουστεύονται και επιταχύνονται πολλές διαδικασίες που στο συμβατικό πανεπιστημιακό ίδρυμα είναι χρονοβόρες (παραδείγματος χάριν, η εγγραφή σπουδαστών).

Οι εκπαιδευτές σε ένα συμβατικό πανεπιστήμιο ασχολούνται με ζητήματα, όπως η συμμετοχή των φοιτητών στα μαθήματα και η διδασκαλία αυτών, πράγμα που απομακρύνεται από το πώς πραγματικά αποκτούν γνώσεις οι συμμετέχοντες. Η συζήτηση μεταξύ των εκπαιδευόμενων για ένα σημείο που τους ήταν δυσνόητο ή για ένα πρόβλημα που δεν επιλύθηκε δρα καταλυτικά στο τι γνώσεις τελικά συγκρατούν και κάνουν κτήμα τους. Η συζήτηση αυτή συνιστά το δομικό λίθο της μαθησιακής διαδικασίας και αυτό είναι που χρειάζεται να αξιοποιηθεί στην εξ' αποστάσεως μάθηση. Επικοινωνία, ομαδική δουλειά,

ενεργητική μάθηση και μάθηση στους κόλπους της ομάδας αποτελούν στοιχεία που στις διαπροσωπικές σχέσεις επιτυγχάνονται εύκολα, το ζητούμενο είναι να πραγματοποιθούν και σε επίπεδο διαδικτύου. Μόνο όταν υλοποιηθούν, μπορούμε πλέον να λέμε ότι προσφέρουμε στους εκπαιδευόμενους ένα εικονικό πανεπιστήμιο (Carswell,1998).

Παράδειγμα ενός εικονικού δικτύου πανεπιστημίων συνιστά το GVU (Global Virtual University)(Ask& Bjorke,2005), το οποίο στοχεύει στη δημιουργία δεξιοτήτων στο πλαίσιο του social networking συνδυάζοντας τη Face to Face (πρόσωπο με πρόσωπο) διδασκαλία στον πανεπιστημιακό χώρο με το ψηφιακό περιβάλλον του διαδικτύου επιτρέποντας τηλεδιασκέψεις και άλλες τεχνικές που στηρίζονται στη χρήση Τ.Π.Ε. προβάλλοντας την κοινωνική διάσταση του κυβερνοχώρου.

Στην ελληνική πραγματικότητα υφίσταται το ΕΑΠ (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο), του οποίου η λειτουργία ξεκινά το 1997 με την ψήφιση του αντίστοιχου νόμου και με σκοπό να καλύψει την ανάγκη της εξ' αποστάσεως μάθησης στο πεδίο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας μας. Το ίδιο εξάλλου έγινε και με Ανοικτά Πανεπιστήμια σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης, τα οποία άρχισαν να ιδρύονται από τη δεκαετία του εβδομήντα και σήμερα απορροφούν εκατοντάδες χιλιάδες εκπαιδευόμενοι (λόγου χάρη το Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Μεγάλης Βρετανίας έχει διακόσιες πενήντα χιλιάδες φοιτητές, το Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Ισπανίας εκατό πενήντα χιλιάδες, της Γερμανίας εβδομήντα χιλιάδες και ούτω καθεξής) (ΕΑΠ,2007).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

3^ο Κεφάλαιο

3. Οδηγός σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δια Βίου Μάθησης

3.1 Μέθοδος άντλησης πληροφοριακού υλικού

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η παραγωγή ενός Οδηγού σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δ.Β.Μ.. Για να δομηθεί και να αποτυπωθούν όλες οι παράμετροι που συνιστούν τον κορμό του χρειάζεται να ακολουθηθεί συγκεκριμένη μέθοδος. Το υλικό που αποτελεί τον κεντρικό άξονα του οδηγού πρέπει να διακρίνεται από τα εξής στοιχεία: έγκυρο, αξιόπιστο, τεκμηριωμένο, επικαιροποιημένο και χρηστικό στην ολότητά του. Βάσει των παραπάνω προδιαγραφών έγινε η επιλογή των στοιχείων που αποτέλεσαν τη βάση για τον Οδηγό.

Χρειάστηκε να πραγματοποιηθεί μια εκτενής αναζήτηση σε πηγές τόσο στο διαδίκτυο-αναφορικά με τη δόμηση ενός Οδηγού στηριζόμενου κυρίως στη δημιουργία Συμβολαίου Μάθησης-, στην υπάρχουσα βιβλιογραφία όσο και σε ερευνητικές εργασίες, όπως αυτές υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του μαθήματος της «Εκπαίδευσης Ενηλίκων» στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του τμήματος Διδακτικής της Τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων. Το πρώτο βήμα που πραγματοποιήθηκε ήταν να γίνει μια έρευνα στο διαδίκτυο αναφορικά με την έννοια της Δ.Β.Μ. με έμφαση στην ηλεκτρονική διάσταση που της αποδίδεται χάρις στη χρήση των Τ.Π.Ε. Πολλά έγγραφα που επιδεικνύουν την πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στο συγκεκριμένο πεδίο απέδειξαν τη σπουδαιότητα που αποδίδεται στο χώρο της Δ.Β.Μ. σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Συνάμα, περατώθηκε μια εκτενής μελέτη αναφορικά με τους όρους Δ.Β.Μ. αλλά και Ε.Ε., όπως αυτοί αναλύονται από ερευνητές του χώρου, με σκοπό να διασαφηνιστούν ορολογίες που χρησιμοποιούνται στο σύνολο του Οδηγού. Κείμενα και άρθρα μελετητών από το χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων αποτέλεσαν το δομικό λίθο αυτού του οδηγού. Μέσα από την καταγραφή του θεωρητικού πλαισίου επισημαίνεται το ολοένα και αυξανόμενο ενδιαφέρον που αποδίδεται στο πεδίο της Ε.Ε., το οποίο προσφέρει πληθώρα τομέων για περαιτέρω

αναζήτηση και διεύρυνση. Ιδιαίτερα, στο βιβλίο του Alan Rogers, (Rogers:25-51, 1998) παρουσιάζεται με λεπτομέρεια τόσο η δομή ενός Συμβολαίου Μάθησης όσο και η χρησιμότητά του, πράγμα που συνέβαλλε καταλυτικά στη δόμηση του δικού μας Συμβολαίου.

Η πλοήγηση στο διαδίκτυο αναζητώντας τον όρο «Συμβόλαιο Μάθησης» σε ελληνικό επίπεδο δεν απέφερε καρπούς, καθώς δεν υπάρχει κάποια ολοκληρωμένη προσπάθεια που να αποτυπώνει τόσο την έννοια όσο και τη χρήση της και δη στο πλαίσιο της Δ.Β.Μ.. Μόνο σε πηγές από το εξωτερικό εντοπίστηκαν αρκετά παραδείγματα Συμβολαίων,⁸ αποδίδοντας μεγάλη έμφαση τόσο στη δόμησή τους όσο και στα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τη χρήση τους. Τα συγκεκριμένα Συμβόλαια επιλέχθηκαν λόγω της πληθώρας πληροφοριών που περιλαμβάνουν. Κατόπιν εκτενούς μελέτης και επεξεργασίας των δεδομένων που περιέχουν, αφενός χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία που ενυπάρχουν σε αυτά αφετέρου εμπλουτίστηκαν, προκειμένου να παραχθεί το δικό μας Συμβόλαιο Μάθησης.

Στον πίνακα που ακολουθεί πραγματοποιείται μια σύγκριση των Συμβολαίων Μάθησης που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή της δομής του δικού μας Συμβολαίου Μάθησης. Αξιολογούνται βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, όπως αυτά ανέκυψαν από κομβικές ενότητες που καλύπτει ένα Συμβόλαιο Μάθησης. Μέσω του πίνακα προκύπτουν άμεσα συμπεράσματα για την επάρκεια ή μη των ήδη υπάρχοντων καθώς διαφαίνεται και για το γεγονός πως η παραγωγή του δικού μας Συμβολαίου Μάθησης που συνιστά τον κορμό του Οδηγού αποτελεί μια καινοτόμο δράση για το πεδίο σχεδιασμού εκπαιδευτικών προγραμμάτων στηριζόμενων στις Τ.Π.Ε. για ενήλικες.

⁸ Learning Contract: <http://home.twcny.rr.com/hiemstra/contract.html>

Learning Contract: <http://www.fcpsteach.org/docs/directions-learning%20contracts.pdf>

The Learning4Content Project WikiEducator: www.wikieducator.org/Learning4Content

Κριτήρια Επιλογής Κατάλληλου Συμβολαίου Μάθησης	8 Περιορισμένης έκτασης Συμβόλαια Μάθησης από το βιβλίο του A.Rogers (Rogers:1998)	Το Συμβόλαιο Μάθησης από τον ιστότοπο: http://home.twcnv.r.r.co m/hiemstra/contract.htm 1	Το Συμβόλαιο Μάθησης από τον ιστότοπο: http://www.fcpsteach.org/docs/directions- learning%20contracts.pdf	Το Συμβόλαιο Μάθησης από τον ιστότοπο: www.wikieducator.org/Learning4Content	Το δικό μας Συμβόλαιο Μάθησης
Περιλαμβάνει μια αληθινή μελέτη περίπτωσης;	ναι	όχι	όχι	όχι	ναι περιλαμβάνει : 2 π.χ.
Παρέχονται οδηγίες για τα βήματα σχεδιασμού;	ναι	όχι	ναι	ναι	ναι
Είναι αναλυτικά δοσμένες οι οδηγίες ανά βήμα;	ναι	όχι	ναι	ναι	ναι

Προβάλλονται οι στόχοι προς επίτευξη;	όχι	όχι	ναι	ναι	ναι
Παρουσιάζονται παιδαγωγικοί μέθοδοι διδασκαλίας-τρόποι μάθησης-αξιολόγησης;	Όχι (μόνο σε 1)	όχι	όχι	ναι	ναι
Αποτυπώνονται στοιχεία που αφορούν το φορέα διεκπεραίωσης του προγράμματος και τους συμμετέχοντες εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους;	Ναι (εν συντομία)	όχι	ναι / εν μέρει	όχι	ναι

Παρουσιάζεται ο χρόνος και ο τόπος περαίωσης;	ναι	ναι	ναι	ναι	ναι
Περιλαμβάνει στοιχεία που αφορούν τους πόρους;	Ναι (σε μερικά)	ναι	ναι	ναι	ναι
Επισυνάπτεται με το Συμβόλαιο Μάθησης και ενδεικτικό εκπαιδευτικό Σενάριο;	όχι	όχι	όχι	όχι	ναι
Το υλικό είναι διαθέσιμο στα ελληνικά;	ναι	όχι	όχι	όχι	ναι

2^{ος} Πίνακας: Κριτήρια επιλογής Συμβολαίων Μάθησης- Learning Contracts

Ένα σημείο που είναι εμφανές καθ' όλη τη διάρκεια της βιβλιογραφικής και διαδικτυακής αναζήτησης Συμβολαίων Μάθησης είναι η μέγιστη ανάγκη για το σχεδιασμό τους, πριν την έναρξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ενήλικες. Με τη σύνταξη αυτού, συντελείται ταυτόχρονα και η συμφωνία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου υποδηλώνοντας τοιουτοτρόπως την αμφίδρομη και ισόρροπη σχέση που καλλιεργείται ανάμεσα στους δύο βασικούς παράγοντες της εκπαιδευτικής διεργασίας.

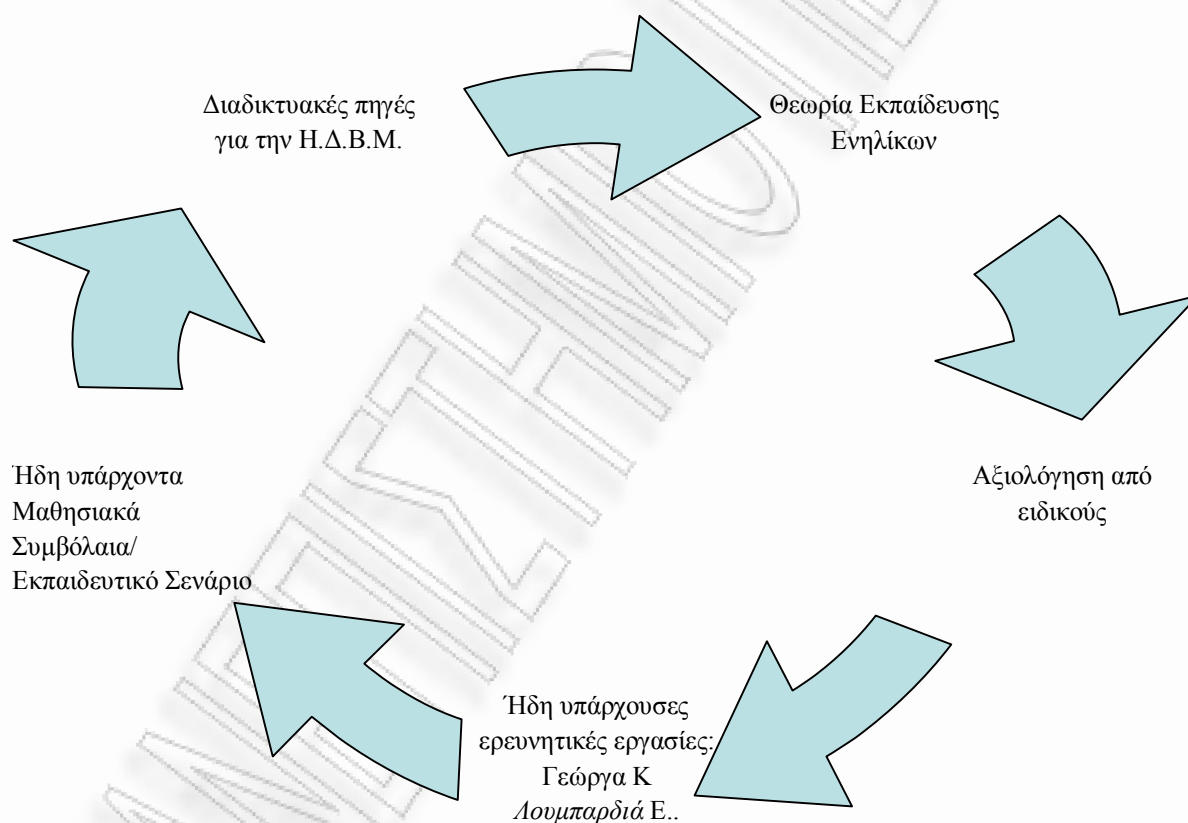
Με γνώμονα το κενό που υφίσταται σε ελληνικό επίπεδο σχετικά με την αποτύπωση των κατάλληλων βημάτων για το σχεδιασμό ενός Συμβολαίου Μάθησης και την αποσαφήνιση της σπουδαιότητας χρήσης τόσο αυτού όσο και της παραγωγής εκπαιδευτικών σεναρίων, για να σχεδιαστεί ένα ολοκληρωμένο αναλυτικό πρόγραμμα άμεσα συνυφασμένο με την παιδαγωγική προσέγγιση που καλύπτει το πλαίσιο της Η.Δ.Β.Μ., προέκυψε ο παρόν Οδηγός. Αναλογιζόμενοι τις προσπάθειες των σχεδιαστών εκπαιδευτικών προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενων στο χώρο της Ε.Ε., κρίθηκε σκόπιμο να δοθούν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές και να πραγματοποιηθούν επιμορφωτικές δράσεις, ικανές να αποδώσουν τις ριζικές αλλαγές που παρατηρούνται στην Η.Δ.Β.Μ. Η αρχική σύλληψη της ιδέας να παραχθεί ένας Οδηγός που θα δοθεί σε κάθε ενδιαφερόμενο αναφορικά με το σχεδιασμό προγραμμάτων Η.Δ.Β.Μ. υπήρξε απότοκος της ελλιπούς προσέγγισης του θέματος στον ελληνικό χώρο.

Ο Οδηγός διακρίνεται από συνοχή και ανταποκρίνεται πλήρως στις καθημερινές ανάγκες που προκύπτουν κατά τη διάρκεια σχεδιασμού ενός προγράμματος Η.Δ.Β.Μ. χάρις στην παράθεση παραδειγμάτων απτών και ήδη υλοποιημένων από πρόσφατες ερευνητικές μελέτες, όπως αυτές υλοποιήθηκαν στο μάθημα «Εκπαίδευση Ενηλίκων» του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Διδακτική της τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων» του ομώνυμου τμήματος. Από τις ερευνητικές εργασίες έχουν χρησιμοποιηθεί στοιχεία που αφορούν τη δόμηση ενός «Συμβολαίου Μάθησης», ενώ παράλληλα ανά βήμα που καλείται να σχεδιάσει ο ειδικός παρέχονται και αντίστοιχες οδηγίες. Αναφορικά με το εκπαιδευτικό σενάριο, πέραν του ορισμού που δίνεται για την έννοια «εκπαιδευτικό σενάριο», ο οποίος είναι απόρροια βιβλιογραφικής αναζήτησης σε πηγές, τα λοιπά στοιχεία αυτού έχουν ανακύψει από πρότυπο εκπαιδευτικό σενάριο, όπως αυτό υλοποιήθηκε στο πλαίσιο ερευνητικής εργασίας για τις ανάγκες του μαθήματος «Εκπαίδευση Ενηλίκων».

Κομβικό σημείο για την ολοκλήρωση του Οδηγού υπήρξε η αξιολόγηση αυτού από ειδικούς σε θέματα σχεδιασμού προγραμμάτων για ενήλικες με τη χρήση Τ.Π.Ε.. Για την επιλογή της κατάλληλης μεθόδου αξιολόγησης / αποτίμησης όλων των παραμέτρων του οδηγού υπήρξε καταλυτική η συμβολή της Διπλωματικής Εργασίας: «Οδηγός Διδασκαλίας Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης» της κ. Λουμπαρδιά Ευγενίας . Η κ. Λουμπαρδιά ακολούθησε για τη συγγραφή του Οδηγού της τη μέθοδο της ποιοτικής έρευνας στην οποία στηρίζεται και ο παρών οδηγός.

Κατόπιν μελέτης της ανωτέρω διπλωματικής εργασίας αλλά και πηγών από το διαδίκτυο, καταγράφηκε το θεωρητικό υπόβαθρο της αξιολογικής μεθόδου και προσαρμόστηκαν οι ερωτήσεις στο συγκεκριμένο θεματικό πεδίο της Η.Δ.Β.Μ.. Ακολούθησαν συνεντεύξεις με τους ειδικούς που μελέτησαν και έκριναν τον οδηγό, τα αποτελέσματα των οποίων καταγράφονται στο επόμενο κεφάλαιο. Κατόπιν, ακολούθησε η αναπροσαρμογή και διόρθωση του οδηγού βάσει των επισημάνσεων των αξιολογητών και επήλθε η ολοκλήρωση της συγγραφής του και η παράθεση του στην παρούσα διπλωματική εργασία ως παράρτημα.

Στο κάτωθι σχήμα αποτυπώνεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την παραγωγή του Οδηγού:

3^ο Σχήμα : Μεθοδολογία Ανάπτυξης του Οδηγού

3.2. Η Δομή του Οδηγού

Ο οδηγός δομείται ακολούθως, ενώ ταυτόχρονα παρέχεται και η ανάλυση των ενοτήτων αυτού.

Για να επεξηγηθούν όλοι οι όροι που επισυνάπτονται σε μορφή **συντομογραφιών** στον Οδηγό, παρατίθεται- στην αρχή αυτού- ένας πίνακας με την ορολογία που δύναται να εντοπίσει ο αναγνώστης κατά την περιδιάβασή του σε αυτόν. Ακολουθεί η **εισαγωγή** (κεφάλαιο 0), όπου παρουσιάζεται η χρηστικότητα του Οδηγού για κάθε ενδιαφερόμενο στο πεδίο σχεδιασμού προγραμμάτων Η.Δ.Β.Μ. Κατόπιν,(κεφάλαιο 1) επεξηγούνται οι όροι, όπως «Δια Βίου Μάθηση» και «Τ.Π.Ε» και πως αυτές οι δυο δύνανται να συγκεραστούν, για να ανακύψει η σύγχρονη μορφή μάθησης – Ηλεκτρονική Μάθηση- προσαρμοσμένη στις απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής και στους στόχους που έχουν τεθεί από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα για το πεδίο της Δ.Β.Μ. Ακολουθεί το κεφάλαιο 2 **«Σχεδιάζοντας Τεχνολογικά υποστηριζόμενα προγράμματα Δια Βίου Μάθησης»**, στο πλαίσιο του οποίου επισυνάπτονται τα υποκεφάλαια: **«Γενική επισκόπηση της υπάρχουσας προσέγγισης σχεδιασμού τεχνολογικά υποστηριζόμενων προγραμμάτων Δ.Β.Μ.»** και **«Επτά βασικές αρχές για το σωστό σχεδιασμό μαθημάτων Η.Μ. (Quinn,2006)»**, όπου καταγράφονται οι βασικές παράμετροι σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενων για ενήλικες, με γνώμονα να αποδοθούν τόσο οι φάσεις που χρειάζονται να ακολουθηθούν για να σχεδιαστεί άρτια ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για ενήλικες ενώ προβάλλεται και η μέγιστη σημασία αποτίμησης τόσο των γνωστικών όσο και των συναισθηματικών παραμέτρων της μάθησης, προκειμένου να παραχθεί ένα πρόγραμμα για ενήλικες.

Περνώντας στο κεφάλαιο 3, με τίτλο: **«Συμβόλαιο Μάθησης»**, ο αναγνώστης αποκρυσταλλώνει τις απόψεις του για την έννοια αλλά και για όλες τις προδιαγραφές που χρειάζεται να ακολουθήσει, για να δομήσει ένα Συμβόλαιο Μάθησης, μέσα από τις ενότητες: **«Μερικές Οδηγίες Για τη Χρήση των Συμβολαίων Μάθησης»**, **«Θέματα που πρέπει να εξεταστούν κατά την ανάπτυξη ενός συμβολαίου μάθησης»** και **«Δομή ενός συμβολαίου μάθησης»**. Τίθενται κρίσιμα ερωτήματα που έρχεται να απαντήσει ο σχεδιαστής κατά τη διάρκεια της σχεδιαστικής του δραστηριότητας, τα οποία όμως μέσα από τις σελίδες των ανωτέρω υποκεφαλαίων βρίσκουν την απάντησή τους και αποσαφηνίζουν το νεφελωδες τοπίο γύρω από την έννοια και τη σπουδαιότητα ύπαρξης ενός Συμβολαίου Μάθησης.

Στο κεφάλαιο 4, με τίτλο: **«Προτεινόμενο Συμβόλαιο Μάθησης»** παρατίθενται η ο τρόπος δόμησης ενός Συμβολαίου Μάθησης με ταυτόχρονη παραβολή ήδη υπαρχόντων παραδειγμάτων από υλοποιημένες ερευνητικές εργασίες στο πλαίσιο του μαθήματος «Εκπαίδευση Ενηλίκων» του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Διδακτική της τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων» του ομώνυμου τμήματος. Κάθε τμήμα που απαρτίζει το Συμβόλαιο συνιστά και μια ξεχωριστή ενότητα , όπου αποτυπώνονται όροι, παραδείγματα, πηγές για περαιτέρω εμπάθυνση και όλα αυτά με απώτερο σκοπό να αποκομίσουν οι μελετητές μια άρτια και σαφή εικόνα για το «Συμβόλαιο Μάθησης» και πως αυτό σχεδιάζεται προκειμένου

να αποτελέσει τον κορμό ενός αναλυτικού προγράμματος υποστηριζόμενο από τις Τ.Π.Ε. και απευθυνόμενα σε ενήλικες εκπαιδευόμενους.

Χαρακτηριστικά, παρουσιάζονται τα εξής υποκεφάλαια: «**Τίτλος/διάρκεια - Φορέας υλοποίησης του προγράμματος**», «**Ο ρόλος του «Εκπαιδευτή Ενηλίκων» στο πλαίσιο του προτεινόμενου Συμβολαίου**», «**Οι εκπαιδευόμενοι**» στο «**Συμβολαίο μας**», «**Θεματικό Αντικείμενο - Στόχοι –Αποτελέσματα**», «**Τρόποι μάθησης**», «**Αξιολόγηση**» και «**Πόροι – Άλλα θέματα– Βιβλιογραφικές Αναφορές**». Σε κάθε μια από τις ανωτέρω ενότητες αναλύονται οι έννοιες που συνιστούν και τους τίτλους των υποκεφαλαίων και οι οποίες χρειάζεται να καταγραφούν πριν λάβει χώρα η μαθησιακή διεργασία, για να υπάρχει μια χάρτα διαδικασιών που πρέπει να ακολουθήσει ο σχεδιαστής σε πρώτη φάση και κατόπιν ο εκπαιδευτής σε συνεργασία με τον εκπαιδευόμενο. Με τη διευκρίνιση των παραπάνω όρων και τη συμφωνία, απομακρύνεται η δυσπιστία και η φοβία των ενηλίκων εκπαιδευόμενων απέναντι σε κάθε δράση επιμορφωτικού χαρακτήρα και δη σε προγράμματα που στηρίζονται στη χρήση Τ.Π.Ε..

Ακολουθούν τρία **παραρτήματα**, καθώς η πλοήγηση στον οδηγό έρχεται στο τέλος της. Το πρώτο παράρτημα παρουσιάζει τα «**Περιεχόμενα του Συμβολαίου Μάθησης**» σε ένα συγκεντρωτικό πίνακα. Κατόπιν, ακολουθεί η παράθεση του δεύτερου παραρτήματος, όπου επισυνάπτεται ο πίνακας με το «**Αναλυτικό Πρόγραμμα**», όπου παρουσιάζονται αναλυτικά τα βήματα που ακολουθούνται για την περάτωση ενός προγράμματος. Σε αυτό το σημείο καταγράφονται στοιχεία, όπως: οι ημερομηνίες ανά θεματική ενότητα, οι στόχοι έκαστης, οι δραστηριότητες που θα κληθούν να πραγματοποιήσουν οι εκπαιδευόμενοι, οι τρόποι αξιολόγησης και οι πόροι που θα χρησιμοποιηθούν. Το παρόν αναλυτικό πρόγραμμα συνιστά ένα απτό παράδειγμα προγράμματος με χρήση Τ.Π.Ε., όπως αυτό σχεδιάστηκε και αξιολογήθηκε κατά τη διάρκεια του μεταπτυχιακού μαθήματος «Εκπαίδευση Ενηλίκων».

Το τρίτο και τελευταίο Παράρτημα του Οδηγού με τίτλο «**Ανάπτυξη ενός Εκπαιδευτικού Σεναρίου**» δίνει τη δυνατότητα στους αναγνώστες / σχεδιαστές να διερευνήσουν όλα τα βήματα που θα κληθούν να ακολουθήσουν και οι ίδιοι για να σχεδιάσουν ένα εκπαιδευτικό σενάριο. Πέραν του θεωρητικού υπόβαθρου που θα αποκομίσουν σχετικά με τον όρο «**εκπαιδευτικό σενάριο**», δύνανται να μελετήσουν το πώς σχεδιάστηκε η ενότητα «**Τ.Π.Ε. και αρχές μάθησης στο γνωστικό αντικείμενο της Λογοτεχνίας: Ο μαθητής ως δημιουργός. ‘Από το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ**». Η ενότητα αυτή αποτελεί ένα τμήμα του επιμορφωτικού προγράμματος που απευθύνεται σε φιλολόγους, με τίτλο: «**Χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο**». Ο σχεδιαστής χρειάζεται να κατασκευάσει έναν κορμό με τις ενότητες που θα κληθεί να παρουσιάσει/διδάξει ο εκπαιδευτής απευθυνόμενος στους ενήλικες εκπαιδευόμενους του. Δεν

αρκεί το Συμβόλαιο Μάθησης για να είναι ολοκληρωμένο ένα Πρόγραμμα για ενήλικες με χρήση Τ.Π.Ε. Είναι μείζονος σημασίας να γνωρίζει ο εκπαιδευτής το πώς θα πορευτεί για να διδάξει, το που στοχεύει, τι εργαλεία και με τι μεθόδους θα γίνει κοινωνός στην εκπαιδευτική διαδικασία αλληλεπιδρώντας με τον εκπαιδευόμενο. Οι στρατηγικές που παρουσιάζονται στο σενάριο μας συνιστούν καινοτόμες τεχνικές, απόλυτα συνυφασμένες με την τεχνολογία. Συνεπώς, αναγιγνώσκοντας και το τελευταίο τμήμα του Οδηγού, οι μελετητές είναι πλέον σε θέση να οργανώσουν ένα Αναλυτικό Πρόγραμμα για ενήλικες στηριζόμενο σε ψηφιακά μέσα έχοντας ως στόχο να απαντήσουν σε ένα κρίσιμο ερώτημα που όλοι οι εκπαιδευτές έχουν κατά νου: « Πώς θα διδάξω».

Τους δείχνουμε το «πώς» για να υλοποιήσουν το «τι».

4^ο Κεφάλαιο

4. Αξιολόγηση

4.1. Αξιολόγηση του Οδηγού σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δια Βίου Μάθησης

Για την αξιολόγηση του Οδηγού σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δ.Β.Μ. που περιλαμβάνει πέραν των εισαγωγικών στοιχείων, τη δομή ενός Συμβολαίου Μάθησης και ενός εκπαιδευτικού σεναρίου διεξάχθηκε ποιοτική έρευνα, η οποία στηρίχθηκε σε συνεντεύξεις με σχεδιαστές εκπαιδευτικών προγραμμάτων / μελετητές στο πεδίο της Δια Βίου Μάθησης, για να αποτιμηθεί η ευχρηστία και η χρησιμότητά αυτού. Η έρευνα εστιάζεται στο να δείξει κατά πόσο ο «Οδηγός σχεδιασμού εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ενήλικες» πληροί συγκεκριμένα ποιοτικά κριτήρια και παρέχει τα απαραίτητα εφόδια και γνώσεις στους ειδικούς για να τον χρησιμοποιήσουν, προκειμένου να δομήσουν ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για ενήλικες με τη χρήση Τ.Π.Ε..

Η έρευνα αυτή αφορά στην ολική αξιολόγηση ως προς τη χρηστικότητα, την ευχρηστία και την επάρκεια σε πληροφορίες και γνώσεις που εμπεριέχει ο οδηγός. Οι μετέχοντες στην αξιολογική διαδικασία κλήθηκαν να μελετήσουν τον οδηγό, με σκοπό να εντοπίσουν τυχόν ανεπάρκειες, ελλείψεις ή πλατειασμούς που χρειάζεται να αφαιρεθούν από τον οδηγό.

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν τρεις ερευνητές/σχεδιαστές στο πεδίο της Ηλεκτρονικής Μάθησης οι οποίοι έχουν εντυφίσει στο χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων, ηλικίας 27-45. Εργάζονται σε ερευνητικά εργαστήρια που εξειδικεύονται στο σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ενήλικες και έχουν πλήθος ακαδημαϊκών γνώσεων στο χώρο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων λόγω της συμμετοχής τους σε μεταπτυχιακά προγράμματα σε αυτό το αντικείμενο.

Αρχικό βήμα για τη διεξαγωγή της αξιολόγησης συνετέλεσε η καλή συνεργασία με τους μετέχοντες και το έντονο ενδιαφέρον που επέδειξαν κατά τη διάρκεια μελέτης του οδηγού αλλά και κατά τη φάση της τελικής του αξιολόγησης.

Μείζονος σημασίας για την εκπόνηση της έρευνας αποτέλεσαν τα **ερευνητικά ερωτήματα**, ως απόρροια χρήσης της ποιοτικής έρευνας. Αυτά είναι τα ακόλουθα:

1. Τι μαθησιακές ευκαιρίες προσφέρει ο οδηγός στο σχεδιαστή/ εκπαιδευτή/ ερευνητή;

Με τα ερωτήματα αυτής της ομάδας δίνεται έμφαση στο συναισθηματικό - ψυχολογικό τομέα και αποτιμάται το κατά πόσο τελικά ωφελήθηκαν οι ενδιαφερόμενοι από τον οδηγό και τα βήματα που προτείνει για την υλοποίηση τόσο του Συμβολαίου Μάθησης όσο και του εκπαιδευτικού σεναρίου.

2. Ποια είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα για το μελετητή/σχεδιαστή;

Με τα ερωτήματα αυτής της ομάδας ελέγχεται το κατά πόσο οι μελετητές/σχεδιαστές έχουν κατανοήσει έννοιες όπως: Η.Δ.Β.Μ., Συμβολαίο Μάθησης και εκπαιδευτικά σενάρια, τα οποία αναλύονται στον Οδηγό.

3. Υπάρχει σαφήνεια στον τρόπο εκπαιδευτικού σχεδιασμού;

Με τα ερωτήματα αυτής της ομάδας η έρευνα εξετάζει το κατά πόσο είναι σαφείς και ξεκάθαρες οι οδηγίες του οδηγού και η τρόπος εκπαιδευτικού σχεδιασμού που αυτός προτείνει και αν τελικά οι μελετητές κατάλαβαν με σαφήνεια όλα όσα προτείνονται.

4. Μπορεί να είναι αποτελεσματικός ο τρόπος σχεδιασμού που παρέχει ο οδηγός;

Αυτό που εξετάζεται στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι αν τελικά ο οδηγός είναι ένα επαρκές βοήθημα για το σχεδιαστή/εκπαιδευτή/ερευνητή και αν αυτός ο τρόπος σχεδιασμού προγραμμάτων είναι ελκυστικός και ευέλικτος.

5. Πώς αξιολογούνται τα γενικότερα χαρακτηριστικά του οδηγού;

Με τα ερωτήματα αυτής της ομάδας μετράμε στοιχεία που έχουν να κάνουν με το πόσο χρόνο θα χρειαστούν οι μελετητές, για να κατακτήσουν γνωστικά το περιεχόμενο του οδηγού καθώς και με την επάρκεια του οδηγού από τη σκοπιά των περιεχόμενων. Ως προς αυτό το ζητούμενο, εξετάζουμε τη δομή του οδηγού, το περιεχόμενο, τον τρόπο παρουσίασης και την παιδαγωγική προσέγγιση του Συμβολαίου Μάθησης και των Σεναρίων.

6. Πώς κρίνεται η αισθητική του οδηγού διδασκαλίας;

Τα ερωτήματα που έχουν να κάνουν με την αισθητική του οδηγού εξετάζουν καθαρά θέματα τεχνικής του τρόπου παρουσίασης του περιεχομένου του οδηγού, τα σχήματα, τους πίνακες και τα γραφικά που περιέχει.

4.2. Η ποιοτική έρευνα στην εκπαίδευση

Τα χαρακτηριστικά της ποιοτικής - ερμηνευτικής μεθόδου έρευνας

Η παρούσα έρευνα σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε στο πλαίσιο του ποιοτικού παραδείγματος (Erickson, 1986). Ο Erickson (1986) στο κλασσικό του κεφάλαιο για την ποιοτική έρευνα που έγραψε για το Third Handbook of Research on Teaching, προτιμά την χρήση του όρου «ερμηνευτική έρευνα» (interpretive research) για τους παρακάτω λόγους. Πρώτον, ο όρος ερμηνευτική έρευνα είναι πιο πλατύς από τον όρο ποιοτική έρευνα και περιλαμβάνει προσεγγίσεις έρευνας όπως είναι η φαινομενολογική και εθνογραφική. Δεύτερον, ο όρος ερμηνευτική δεν υπονοεί τη λανθασμένη αντίληψη ότι αποκλείεται η χρήση ποσοτικών μεθόδων. Τρίτον, εστιάζει στην ερμηνεία από τον ερευνητή του νοήματος που αποδίδουν στις ενέργειες τους οι συμμετέχοντες στα υπό μελέτη φαινόμενα. Η σημασία της ερμηνείας είναι μεγάλη σε όλα τα είδη έρευνας, ακόμα και στα ποσοτικά μοντέλα.

Δύο ειδών μεθοδολογικές προσεγγίσεις συναντούμε στο σύνολο των ερευνών. Αυτές είναι η ποσοτική και η ποιοτική έρευνα που οι συγγραφείς των ερευνών πολλές φορές χρησιμοποιούν σε συνδυασμό που είναι το καλύτερο. Πολύ συχνά επικρατεί η λανθασμένη εντύπωση ότι το ποιοτικό και το ποσοτικό μοντέλο έρευνας είναι αντίθετα. «Η διάκριση μεταξύ των μεθόδων ποσοτικής και ποιοτικής προσέγγισης δεν είναι τόσο απλή» (Bird et al, 1999). Παρόλα αυτά, τα επικρατέστερα παραδείγματα, τόσο στις φυσικές όσο και τις κοινωνικές επιστήμες (Erickson, 1987) σπάνια αντικαθιστούν ολοκληρωτικά το ένα το άλλο λόγω διαψευσιμότητας (falsification). Αντίθετα, τείνουν να συνυπάρχουν και να χρησιμοποιούνται όπου κρίνεται αναγκαίο ανάλογα με τις ερευνητικές ανάγκες που υπάρχουν και τα ερωτήματα του ερευνητικού προγράμματος.

Οι ποιοτικές έρευνες παρέχουν τη δυνατότητα εμβάθυνσης και λεπτομερέστερης ανάλυσης των διαφορετικών διαστάσεων των κοινωνικών φαινομένων. Τα στοιχεία που

συγκεντρώνονται αναδεικνύουν εναλλακτικούς τρόπους σκέψης και συμπεριφοράς και σκιαγραφούν, εκτός από τα γεγονότα αυτά καθαυτά, τις διεργασίες σχηματισμού τους, τις μεταξύ τους αλληλεξαρτήσεις, τη συνύπαρξη αντιφατικών καταστάσεων κλπ. Ο σχεδιασμός μίας ποιοτικής έρευνας δεν γίνεται με τρόπο δεσμευτικό και απαραβίαστο, αλλά μπορεί να συμπληρωθεί, να επεκταθεί και να αναπροσαρμοστεί, εφ' όσον αυτό κριθεί αναγκαίο στη φάση της επιτόπιας έρευνας. Σε μία ποιοτική προσέγγιση δεν υπάρχει “δείγμα” με την έννοια της αντιπροσωπευτικότητας του πληθυσμού, αλλά υποκείμενα που επιλέγονται με πλαίσιο αναφοράς κάποια ποιοτικά κριτήρια, ανάλογα με το στόχο, το αντικείμενο και τις υποθέσεις της έρευνας. Η επιλογή των υποκειμένων αφορά σε πληροφορητές-κλειδιά ή σε μέλη ομάδων που συγκεντρώνουν επιστημονικό ενδιαφέρον.

Τέλος, από τις βασικές αρχές της ποιοτικής - ερμηνευτικής μεθόδου θεωρούνται η έμφαση στην ερμηνεία, η προσοχή στις καθημερινές λεπτομέρειες, το δείγμα να προέρχεται από μικρό αριθμό ατόμων με σκοπό τη μελέτη τους σε βάθος, η συλλογή δεδομένων, το πλαίσιο της μελέτης που προσαρμόζεται συνεχώς και τα στάδια της μελέτης που συμβαίνουν ταυτόχρονα.

4.3. Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων

Στην παρούσα διπλωματική εργασία ακολουθείται η ποιοτική έρευνα. Στην ποιοτική έρευνα μελετώνται συνήθως οι ατομικές περιπτώσεις, γιατί κάθε άτομο (ή μονάδα) έχει τις αξίες του και τις ιδιαιτερότητες του. Η ποιοτική έρευνα διεξάγεται στο φυσικό ή πραγματικό περιβάλλον στο οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα, μελετά όλα τα στοιχεία με σκοπό την κατανόηση της πραγματικότητας. Τα δεδομένα αναδύονται από την αλληλεπίδραση ερευνητή – υποκειμένου και η ανάλυση γίνεται επαγωγικά. Ο μελετητής της ποιοτικής έρευνας προσπαθεί να διεισδύσει σε βαθιά επίπεδα κατανόησης, να αποκαλύψει και να προσδιορίσει τόσο το εύρος όσο και το βάθος των περιστάσεων και των απόψεων που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο της μελέτης και έχουν εφαρμογή σε αυτό. Η όλη διαδικασία έχει χαρακτηριστεί ως «πλήρης περιγραφή». Η ποιοτική έρευνα επιδιώκει να ανακαλύψει τις σημασίες που προσδίδουν οι μετέχοντες στην έρευνα στη συμπεριφορά τους, στον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύουν τις καταστάσεις και ποιες είναι οι απόψεις τους σε συγκεκριμένα ζητήματα.

Είναι δεδομένο ότι οι απόψεις μας μπορούν να συμβάλλουν στον καθορισμό των καταστάσεων.

4.4. Τρόπος συλλογής δεδομένων

Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων με τους συμμετέχοντες στην αξιολόγηση του Οδηγού σχετίζονται άμεσα με τα ερευνητικά ερωτήματα και κατηγοριοποιούνται ως εξής :

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (Τι μαθησιακές ευκαιρίες προσφέρει ο οδηγός διδασκαλίας στο σχεδιαστή/ εκπαιδευτή/ ερευνητή):

1. Είναι ξεκάθαροι οι στόχοι του οδηγού διδασκαλίας;
 - Ο οδηγός πετυχαίνει τους στόχους του;
2. Ποιες προσδοκίες είχατε, πριν μελετήσετε τον οδηγό;
 - Τώρα που ολοκληρώσατε τη μελέτη του οδηγού, νιώθετε ότι ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες που μπορεί να είχατε πριν τον μελετήσετε;
3. Θα καταφέρατε να ακολουθήσετε τις οδηγίες που περιέχονται στον οδηγό σχεδιασμού τεχνολογικά υποστηριζόμενων προγραμμάτων Δ.Β.Μ.;
4. Νιώθετε ότι ωφεληθήκατε από αυτή την επιμόρφωση που σας πρόσφερε ο οδηγός;
5. Πόσο καλύτερα αισθάνεστε ότι θα κάνετε τη δουλειά σας ως σχεδιαστής τώρα που έχετε μελετήσει αυτό τον οδηγό;
6. Πιστεύετε ότι θα αλλάξει η κουλτούρα σας ως σχεδιαστή εκπαιδευτικών προγραμμάτων στηριζόμενων στη χρήση Τ.Π.Ε. και η παιδαγωγική σας φιλοσοφία με βάση όσα μελετήσατε στον οδηγό;
7. Πιστεύετε ότι ο οδηγός αυτός θα γίνει αποδεκτός από συναδέλφους σας που ασχολούνται με τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό.; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (Ποια είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα για το σχεδιαστή/ μελετητή):

1. Έχετε κατανοήσει τις βασικές αρχές και τα δομικά στοιχεία της Η.Δ.Β.Μ. και της αλληλεπίδρασης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση ενηλίκων;
2. Έχετε κατανοήσει τα δομικά στοιχεία ενός Συμβολαίου Μάθησης και αν ναι, είστε σε θέση να καταγράψετε εν συντομία τι απαιτείται, για να φέρουμε σε πέρας ένα συμβόλαιο μάθησης;
3. Έχετε κατανοήσει τους ρόλους των βασικών συμμετεχόντων, όπως εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι, σε μια διδακτική διαδικασία;
4. Μπορείτε να περιγράψετε τη δομή ενός εκπαιδευτικού σεναρίου;
5. Νιώθετε ότι θα μπορέσετε να σχεδιάσετε ένα εκπαιδευτικό σενάριο βάσει των βημάτων που προτείνονται;
6. Θεωρείτε ότι μπορείτε να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δικές σας αυθεντικές δραστηριότητες στο πλαίσιο ενός εκπαιδευτικού σεναρίου;
7. Είστε σε θέση να δομήσετε ένα πλήρες Αναλυτικό Πρόγραμμα για Ενήλικες λαμβάνοντας υπόψη πως θα υλοποιηθεί βάσει των Τ.Π.Ε.;

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (Υπάρχει σαφήνεια στον τρόπο εκπαιδευτικού σχεδιασμού;):

1. Οι οδηγίες σχεδιασμού που εμπεριέχονται τόσο στο συμβόλαιο μάθησης όσο και στο εκπαιδευτικό σενάριο είναι σαφείς;
2. Τα βήματα του Συμβολαίου είναι ξεκάθαρα;
3. Οι φάσεις των σεναρίων είναι ξεκάθαρες;
4. Έχετε κατανοήσει τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσετε, αν αποφασίσετε να σχεδιάσετε αντίστοιχα σεναρία;
5. Είναι έκδηλη η ανάγκη ύπαρξης του οδηγού σχεδιασμού εκπαιδευτικών προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δια Βίου Μάθησης;

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (Μπορεί να είναι αποτελεσματικός ο τρόπος σχεδιασμού που παρέχει ο οδηγός;):

1. Ο οδηγός αυτός είναι τελικά επαρκές βοήθημα;
2. Νομίζετε ότι χρειάζονται περαιτέρω οδηγίες, κατευθυντήριες γραμμές ή παραδείγματα, για να εφαρμόσετε τις προτάσεις του;
3. Συμβαδίζει ο οδηγός με ευρέως αποδεκτά σχεδιαστικά χνάρια για εκπαιδευτικά η-προγράμματα που απευθύνονται σε ενήλικες;

4. Ανταποκρίνεται το εκπαιδευτικό σενάριο στις απαιτήσεις ενός προγράμματος που απευθύνεται σε ενήλικες εκπαιδευόμενους;
5. Θα προτείνατε αυτόν τον τρόπο εκπαιδευτικού σχεδιασμού για προγράμματα που απευθύνονται σε ενηλίκους και στους συναδέλφους σας;

Ως προς το πέμπτο ερευνητικό ερώτημα (Πώς αξιολογούνται τα γενικότερα χαρακτηριστικά του οδηγού;):

α) Αποτίμηση χρόνου εκμάθησης

1. Πιστεύετε ότι θα κατακτήσετε γνωστικά το περιεχόμενο του οδηγού γρήγορα;
2. Πόσος χρόνος απαιτείται, για να διαβάσει και να κατανοήσει κάποιος τον οδηγό;
3. Θα ανατρέχετε συνέχεια σε αυτόν και, αν ναι, πόσο συχνά;

β) Περιεχόμενο του οδηγού

1) Δομή

1. Θεωρείτε ότι η δομή του οδηγού είναι ξεκάθαρη;
2. Βρίσκετε καλή τη δομή του οδηγού;
3. Οι ενότητες του οδηγού είναι επαρκείς ή θα θέλατε κάτι άλλο;
4. Μπορεί κάποιος να βρει εύκολα τις πληροφορίες που θέλει στον οδηγό ή είναι χαοτική η δομή του;

2) Συμβόλαιο Μάθησης

5. Το Συμβόλαιο Μάθησης παρουσιάζεται με τρόπο κατανοητό;
6. Ανταποκρίνεται στους παιδαγωγικούς στόχους που διέπουν το πεδίο της Η.Δ.Β.Μ.;
7. Είναι κατάλληλο για τους ενήλικες εκπαιδευόμενους;
8. Είναι εφικτό να υλοποιηθεί;
9. Είναι εύκολο να υλοποιηθεί με τις συνθήκες που επικρατούν στο χώρο της Δ.Β.Μ. σήμερα;
10. Ο εκτιμώμενος χρόνος διδασκαλίας με το οποίο συμβαδίζει ο οδηγός, επαρκεί για την υλοποίηση των διδακτικών δραστηριοτήτων;
11. Πιστεύετε ότι η φιλοσοφία που διέπει το Συμβόλαιο Μάθησης είναι συμβατή με το χώρο της Η.Δ.Β.Μ.;

12. Θεωρείτε πως είναι ένα επαρκές δείγμα εκπαιδευτικού σχεδιασμού ικανού να διασφαλίσει την ποιότητα των επιμορφωτικών δράσεων τις οποίες αναφέρει;

3) Τα εκπαιδευτικό σενάριο

13. Το σενάριο παρουσιάζεται με τρόπο κατανοητό;
14. Ανταποκρίνεται στους εκπαιδευτικούς στόχους που διέπουν το πεδίο της Η.Δ.Β.Μ.;
14. Είναι κατάλληλο για τους ενήλικες εκπαιδευόμενους;
15. Είναι εφικτό να υλοποιηθεί;
16. Είναι εύκολο να υλοποιηθεί με τις συνθήκες που επικρατούν στο χώρο της Δ.Β.Μ. σήμερα;
17. Ο εκτιμώμενος χρόνος διδασκαλίας με το οποίο συμβαδίζει ο οδηγός, επαρκεί για την υλοποίηση των διδακτικών δραστηριοτήτων;
18. Βρίσκετε ότι εμπλουτίζει τον έως τώρα σχεδιαστικό τρόπο των εκπαιδευτικών σεναρίων;
19. Οι φάσεις που εμπεριέχονται στα σενάριο βρίσκετε ότι είναι καινοτόμες και συνιστούν πρόσθετη αξία ή απλώς συντηρούν τον παραδοσιακό τρόπο σχεδιασμού;
20. Πιστεύετε πως η φιλοσοφία που διέπει το Εκπαιδευτικό Σενάριο είναι συμβατή με το χώρο της Η.Δ.Β.Μ.;
21. Θεωρείτε πως είναι ένα επαρκές δείγμα εκπαιδευτικού σχεδιασμού ικανού να διασφαλίσει την ποιότητα των επιμορφωτικών δράσεων τις οποίες αναφέρει;

Προς το τέλος της συζήτησης οι ερωτώμενοι θα χρειαστεί να απαντήσουν στο ερώτημα σχετικά με το πώς κρίνουν συνολικά τον «Οδηγό Σχεδιασμού Προγραμμάτων στο πλαίσιο της Η.Δ.Β.Μ.» και τις δραστηριότητες που περιλαμβάνονται σε αυτόν, καθώς και ποια πιστεύουν ότι θα είναι γενικά η συμβολή του στην επιμόρφωση και κατάρτισή τους.

4.5. Αποτελέσματα έρευνας- Μελλοντικές ενέργειες

Οι μελετητές που έλαβαν μέρος στην έρευνα εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για το περιεχόμενο του Οδηγού. Χαρακτήρισαν τον Οδηγό ως ένα πλήρες, αναλυτικό, αναγκαίο και επαρκές βοήθημα με δομημένο περιεχόμενο για το σχεδιαστή εκπαιδευτικών προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δ.Β.Μ..

Εντυπωσιάστηκαν με την ιδέα της δημιουργίας ενός «Οδηγού Σχεδιασμού Προγραμμάτων για ενήλικες με τη χρήση Τ.Π.Ε.», τη χαρακτήρισαν ως καινοτόμα και πρωτότυπη και αναφέρθηκαν στην έλλειψη τέτοιων εγχειριδίων τα οποία εφοδιάζουν με γνώσεις τους ειδικούς, προκειμένου να δομήσουν και να υλοποιήσουν εκπαιδευτικά προγράμματα στο χώρο της Η.Δ.Β.Μ.. Θεωρούν ότι μέσα από το σχεδιασμό του Συμβολαίου Μάθησης και του εκπαιδευτικού σεναρίου ευαισθητοποιούνται οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι, καλλιεργείται το πνεύμα της συνεργασίας μεταξύ τους, ενώ τους δίνεται η δυνατότητα να αναπτύξουν ικανότητες και δεξιότητες καταλυτικής σημασίας για την Ψηφιακή Εποχή που διανύουμε.

Η παροχή σαφών οδηγιών σχεδιασμού του Συμβολαίου Μάθησης, ώστε να επιτυγχάνονται οι παιδαγωγικοί στόχοι που διέπουν το πεδίο της Η.Δ.Β.Μ., αποτελεί ένα βασικό στοιχείο του Οδηγού. Επίσης, οι φάσεις σχεδιασμού του εκπαιδευτικού σεναρίου είναι απόλυτα κατανοητές αλλά και υλοποιήσιμες με τις συνθήκες που επικρατούν σήμερα στο χώρο της Η.Δ.Β.Μ..

Η παρουσίαση της εκπαιδευτικής τεχνολογίας και ειδικότερα η αξιοποίηση των εκπαιδευτικών εργαλείων στο χώρο της Δ.Β.Μ. είναι απόλυτα κατανοητή από τους εκπαιδευόμενους και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαίδευσης σήμερα, μολοντί δεν έχουν όλοι το ίδιο επίπεδο γνώσεων και βασικών δεξιοτήτων. Η χρήση των προτεινόμενων εργαλείων στο εκπαιδευτικό σενάριο αναδεικνύει την πρωτοτυπία του και κάνει τον Οδηγό περισσότερο ενδιαφέρον και ελκυστικό.

Εν κατακλείδι, κατόπιν της αξιολόγησης όλων των σχεδιαστικών βημάτων που προτείνονται τόσο για το Συμβόλαιο Μάθησης όσο και για το Εκπαιδευτικό Σενάριο, ένα σημείο κρίνεται μείζονος σημασίας να τονιστεί όπως επισημάνθηκε από τους αξιολογητές. Αυτό είναι «το πώς δομώ ένα πρόγραμμα που στηρίζεται στις Τ.Π.Ε. στην Ελλάδα;». Στον Οδηγό αποτυπώνονται έννοιες που δεν έχουν αναλυθεί σε αυτή την έκταση σε ελληνικό πεδίο. Οι σχεδιαστές/ ερευνητές μελετούν ουσιαστικά έναν Οδηγό που έχει τη μορφή του παραδοτέου που εκείνοι θα κληθούν μετέπειτα να υλοποιήσουν. Συνεπώς, γνωρίζουν εξ' αρχής πώς θα είναι το τελικό προϊόν της εργασίας τους δίχως περιττές αναλύσεις και εκτενείς αναφορές που θα μπορούσαν να τους αποπροσανατολίσουν από το στόχο τους. Καλούνται να απαντήσουν σε συγκεκριμένα ερωτήματα και να αποσαφηνίσουν όρους που στην ελληνική βιβλιογραφία είναι ακόμα συγκεχυμένοι. Χρησιμοποιώντας τον Οδηγό ως εγχειρίδιο επιμόρφωσης σχεδιαστών, προτείνεται ένα κομβικής σημασίας εργαλείο για το χώρο του σχεδιασμού η-προγραμμάτων με στόχο τους ενήλικες εκπαιδευόμενους.

Συνεπώς ο Οδηγός συνιστά το υλικό για να πραγματοποιηθούν επιμορφωτικές δράσεις για σχεδιαστές προγραμμάτων στηριζόμενων σε Τ.Π.Ε. στη Δ.Β.Μ., ενώ παράλληλα θα

αποτελέσει αντικείμενο περαιτέρω αξιολόγησης στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού μαθήματος «Εκπαίδευση Ενηλίκων» στο τμήμα Διδακτικής της Τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων στο Πανεπιστήμιο Πειραιά. Η κλίμακα των αξιολογητών αυτού του οδηγού θα αυξηθεί και τα πορίσματα των αξιολογήσεων θα χρησιμοποιηθούν για περαιτέρω εμβάθυνση και ανάλυση των δομικών τμημάτων του Οδηγού. Η ανατροφοδότηση αυτή θα έχει ως απότοκο το διηλεκτικό εμπλουτισμό του Οδηγού με γνώμονα την ανταπόκριση στις ανάγκες των σχεδιαστών, ερευνητών και όλων των ενδιαφερόμενων για παροχή των σωστών κατευθυντήριων γραμμών, προκειμένου να σχεδιαστούν προγράμματα άρτια και σύμφυτα με τις παιδαγωγικές προσεγγίσεις που χαρακτηρίζουν το χώρο της Η.Μ.

5. Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Βιβίτσου, Κονετά και Λαμπροπούλου, «Σχέδια Συν-Εργασίας και Δράσης στην Τηλεκπαίδευση», 2006

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 1720/2006/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 15ης Νοεμβρίου 2006 για τη θέσπιση προγράμματος δράσης στον τομέα της διά βίου μάθησης

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, (ΕΚΚΕ), *Στοιχεία Μεθοδολογίας και Τεχνικών Κοινωνικής Έρευνας*, Πρόγραμμα Κατάρτισης Εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Αθήνα, 1997

Κεχαγιάς Ιωάννης, Μαρτάκης Παναγιώτης, άρθρο: “Ανοικτό και Εταιρικό Πανεπιστήμιο”, 2005, διαθέσιμο:

http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect2/89.htm

Κόκκινος Διονύσιος, Διπλωματική εργασία: “Πολιτικές παροχής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες στον Ευρωπαϊκό χώρο”, Αθήνα, 2005

Κόκκος Αλέξης, «Εκπαίδευση Ενηλίκων, Ανιχνεύοντας το Πεδίο», εκδόσεις Μεταίχιμο, Αθήνα, 2005

Παγγέ Τζένη, “Ηλεκτρονική μάθηση (e-learning) και Εκπαίδευση από Απόσταση Ενηλίκων”, διαθέσιμο:

<http://www.edc.uoc.gr/Therino%202006/Keimena%20pdf/PAGE.pdf>

Ρετάλης Συμεών, «Οι προηγμένες τεχνολογίες διαδικτύου στην υπηρεσία της μάθησης», κεφάλαιο 12^ο :Εικονικά Πανεπιστήμια: Αναστασιάδης et al., εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2005

Σάμψων Δημήτριος, «Διεθνείς προδιαγραφές και Πρότυπα Τεχνολογιών Η-Μάθησης», πανεπιστημιακές σημειώσεις, μεταπτυχιακού προγράμματος Διδακτική της Τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιά, Πειραιάς, 2007

ΦΕΚ Α΄ 171/06.07.2005, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3369 «Συστηματοποίηση της δια βίου μάθησης και άλλες διατάξεις», 2005.

B.S. Bloom- D.R. Krathwohl, Ταξινόμια διδακτικών στόχων, τόμος Α΄ Γνωστικός Τομέας, τόμος Β΄ - Συναισθηματικός Τομέας, εκδόσεις Κώδικας, Θεσσαλονίκη, 2000

Cohen, L. - Manion, L., «Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας», μετάφραση: Χ. Μητσοπούλου, - Μ. Φιλοπούλου, 4^η έκδοση, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο, 1997

Jarvis Peter, «Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση», Μεταίχμιο, Αθήνα, 2004

Jarvis Peter, «Οι θεμελιωτές της εκπαίδευσης ενηλίκων», επιστημονική επιμέλεια: Α. Κόκκος, μετάφραση: Α. Θεοδωρακάκου, εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 2007

Rogers Alan, «Εκπαίδευση ενηλίκων», εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 1998

Ξενόγλωσση

Alexander Shirley, “E-learning developments and experiences”, Education + Training Volume 43, Number 4/5, 2001, <http://www.emerald-library.com/ft>, 2001

Atherton J S, “*Teaching and Learning: Learning Contracts*”, διαθέσιμο: http://www.learningandteaching.info/teaching/learning_contracts.htm, 2005

Ask Bodil & Bjorke Sven Ake, “Global Cooperation on E-Learning. UNU Global virtual University, Norway”, **Lifelong E- Learning**, Proceedings of the Eden 2005 Annual Conference, 2005

Berge Zane L, “The Role of the Online Instructor/Facilitator”, Recommendations from the Field. Educational Technology, 35(1) 22-30, διαθέσιμο: http://www.emoderators.com/moderators/teach_online.html, 1995

Borg, W.R., “*Educational Research: An Introduction*”, Longman, London, 1963

Bottrup Pernille, “Learning in a network: a “third way” between school learning and workplace learning?”, *Journal of Workplace Learning* Vol. 17 No. 8, 2005, pp. 508-520: www.emeraldinsight.com/1366-5626.htm, 2005

Bruce Joyce, Marsha Weil, Emily Calhoun, “Models of Teaching”, Allyn & Bacon, USA, 2000

Carswell Linda, “The ‘Virtual University’: Toward an Internet paradigm?”, ITiCSE ‘98 Dublin, Ireland, 1998

Erickson, F, “Qualitative methods in research on teaching In M. C. Wittrock Ed.”, *Handbook of research on teaching* (3rd ed.). New York: Macmillan., 1986

Keegan,” Distance education”, διαθέσιμο:
<http://seamonkey.ed.asu.edu/~mcisaac/dechapter/history1.htm>

Kerlinger, F. N, “*Foundations of Behavioral Research*” (2nd ed.) New York: Holt, Rinehart and Winston, 1973

McConnell David, “Studies in Continuing Education. The Experience of Collaborative Assessment in e-Learning”, Online Publication Date: 01 May 2002:
<http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all?content=10.1080/01580370220130459>, 2002

Moore Michael Grahame, “From Chautauqua to the Virtual University: A Century of Distance Education”, Center on Education and Training for Employment College of Education, Ohio State University, 2003

Roffe Ian, “E Learning: engagement, enhancement and execution”, *Quality Assurance in Education*, Volume 10.Number 1. 2002 p: 40-50:
<http://www.emeraldinsight.com/0968-4883.htm>, 2002

Tuckman, B. W.,” *Conducting Educational Research*”. New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1972

Fry Kate, “E-learning markets and providers: some issues and prospects”, *Education + Training* Volume 43. Number 4/5. 2001, <http://www.emerald-library.com/ft>, 2001

Διαδικτυακοί τόποι

Blog: “Εκπαίδευση Ενηλίκων», http://eap-ekp.blogspot.com/2007/03/blog-post_11.html (Bird M. Et al. ,1999, “Εμπειρική Έρευνα”)

ΕΑΠ: <http://www.eap.gr/>

Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα, www.antagonistikotita.gr

Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης(Ε.ΚΕ.ΠΙΣ): http://www.ekepis.gr/site/gr/Identity_a.htm#

Ταξινόμια του Bloom:

<http://www.businessballs.com/bloomstaxonomyoflearningdomains.htm>

Νέα ταξινόμια του Bloom:

<http://edorigami.wikispaces.com/blooms%2C+learning+styles+and+thinking+organisers>

CEDEFOP: www.cedefop.eu.int

E business- forum:

<http://www.ebusinessforum.gr/ebusinessforum/index.php?language=el>

Elearnspace: <http://www.elearnspace.org/Articles/elearningcategories.htm>

EUROPA: www.europa.eu,

1. Presidency Conclusions of the Lisbon European Council on 24 March 2000:

http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm

2. Σχέδιο δράσης για την εκπαίδευση ενηλίκων, “Ποτέ δεν είναι αργά για , μάθηση”,

http://ec.europa.eu/education/policies/adult/com558_el.pdf

EUROPEAN TRAINING FOUNDATION: www.eft.eu.int

European e-skills forum: www.eskills2004.org

Learning Contract: <http://home.twcny.rr.com/hiemstra/contract.html>

Learning Contract: <http://www.fcpsteach.org/docs/directions-learning%20contracts.pdf>

The Learning4Content Project WikiEducator: www.wikieducator.org/Learning4Content

Διπλωματική Εργασία: «Εκπαίδευση Ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο λαμβάνοντας υπόψη και τις σύγχρονες τεχνολογικές διαστάσεις»

OECD, Organisation For Economic Co-Operation & Development,

www.oecd.org/bookshop/, (<http://www.oecd.org/dataoecd/0/61/21497507.pdf>)

USDLA: <http://www.usdla.org/>

UNESCO: <http://portal.unesco.org/education/en/ev.php->

[URL_ID=48712&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-URL_ID=48712&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html)

WORLDBANK: <http://www.worldbank.org/> 2002, “Lifelong Learning in the Global Knowledge Economy: Challenges for Developing Countries”

Etienne Wenger, “Communities of practice”: <http://www.ewenger.com/theory/index.htm>

Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page, (Ορισμοί: Δια Βίου Μάθηση, Κοινότητες πρακτικής)

6. Παράρτημα: Οδηγός σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δια Βίου Μάθησης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

**Οδηγός σχεδιασμού
προγραμμάτων
τεχνολογικά
υποστηριζόμενης Δια Βίου
Μάθησης**

Οδηγός σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δια Βίου Μάθησης

Οδηγίες χρήσης του παρόντος οδηγού

- ✚ Σε αρκετά τμήματα του οδηγού παρατίθενται κείμενα από δυο παλαιότερες εργασίες στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού μαθήματος : «Εκπαίδευση Ενηλίκων». Πρόκειται για παραδειγματικά δείγματα σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης μάθησης βάσει ερευνητικών μελετών των:
 - A. Γεώργια Κωνσταντίνα
 - B. Λουμπαρδιά Ευγενία
- ✚ Η χρήση «..._____...» επισημαίνει πως το κείμενο που παρατίθεται εντός των εισαγωγικών συνιστά απόσπασμα από ήδη υλοποιημένα παραδείγματα σχεδιασμού εκπαιδευτικών προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενων για ενήλικες. Αυτά τα παραδείγματα συνιστούν τον κορμό ενός προγράμματος, στον οποίο θα στηριχθείτε για να πραγματοποιήσετε και το δικό σας πρόγραμμα εκπαίδευσης στηριζόμενο στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας.
- ✚ Όλες οι σημειώσεις που είναι καταγεγραμμένες μέσα σε αγκύλες [.....] είναι επισημάνσεις και κατευθυντήριες οδηγίες που δίνονται στους αναγνώστες κατά την περιδιάβασή τους στην εργασία, με σκοπό να κατανοήσουν το πώς χρειάζεται να λειτουργήσουν και εκείνοι όταν κληθούν να υλοποιήσουν μια αντίστοιχη μελέτη.
- ✚ Ανά τακτά σημεία, ο αναγνώστης θα παρατηρήσει πως υφίστανται πηγές για περισσότερη μελέτη, οι οποίες συμβολίζονται ως εξής: $\square \rightarrow$. Πρόκειται για υλικό που προτείνεται για περαιτέρω εμβάθυνση είτε μέσα από τις σελίδες ενός βιβλίου είτε αναζητώντας γνώσεις στον κόσμο του διαδικτύου. Επισημαίνεται, πως πρόκειται για ενδεικτική βιβλιογραφία την οποία δύναται να ακολουθήσει ο αναγνώστης κατά βούληση.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να αποδώσω στη συνάδελφο κα. Λουμπαρδιά Ευγενία για την ευγενή προσφορά της κατά τη συγγραφή του παρόντος οδηγού

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	ii
Συνοτομογραφίες.....	iii
0. Εισαγωγή.....	1
1. Η Δια Βίου Μάθηση (Δ.Β.Μ.) και ο Ρόλος των Τ.Π.Ε.	2
2. Σχεδιάζοντας Τεχνολογικά υποστηριζόμενα προγράμματα Δια Βίου Μάθησης	4
2.1. Γενική επισκόπηση της υπάρχουσας προσέγγισης σχεδιασμού τεχνολογικά υποστηριζόμενων προγραμμάτων Δ.Β.Μ.	5
2.2. Επτά βασικές αρχές για το σωστό σχεδιασμό μαθημάτων Η.Μ. (Quinn,2006)	7
3. Συμβολαίο Μάθησης	10
3.1. Εισαγωγή	10
3.2. Μερικές Οδηγίες Για τη Χρήση των Συμβολαίων Μάθησης	10
3.3. Θέματα που πρέπει να εξεταστούν κατά την ανάπτυξη ενός συμβολαίου μάθησης....	11
3.4. Δομή ενός συμβολαίου μάθησης	12
4. Προτεινόμενο Συμβολαίο Μάθησης.....	15
4.1. Τίτλος/διάρκεια - Φορέας υλοποίησης του προγράμματος	15
4.2. Ο ρόλος του «Εκπαιδευτή Ενηλίκων» στο πλαίσιο του προτεινόμενου Συμβολαίου .	19
4.3. «Οι εκπαιδευόμενοι» στο «Συμβολαίο μας»	21
4.4. Θεματικό Αντικείμενο - Στόχοι –Αποτελέσματα	25
4.5. Τρόποι μάθησης.....	37
4.6. Αξιολόγηση	39
4.7. Πόροι – Άλλα θέματα– Βιβλιογραφικές Αναφορές	43
5. Παραρτήματα	47

5.1.- 1 ^ο Παράρτημα.....	47
Περιεχόμενα Συμβολαίου Μάθησης.....	47
5.2. - 2 ^ο Παράρτημα.....	47
Αναλυτικό Πρόγραμμα	47
5.3. - 3 ^ο Παράρτημα	47
Ανάπτυξη ενός Εκπαιδευτικού Σεναρίου.....	47

Συντομογραφίες

Δ.Β.Μ.	Δια Βίου Μάθηση
Η.Δ.Β. Μ.	Ηλεκτρονική Δια Βίου Μάθηση
Τ.Π.Ε.	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας
Η.Μ.	Ηλεκτρονική Μάθηση
η-	Ηλεκτρονικός/η/ο -

0. Εισαγωγή

Ο παρόν Οδηγός σχεδιασμού προγραμμάτων τεχνολογικά υποστηριζόμενης Δια Βίου Μάθησης (εφεξής: Δ.Β.Μ.) αποτελεί ένα σχεδιαστικό πρότυπο για τους σχεδιαστές εκπαιδευτικών προγραμμάτων ενηλίκων/ τους εκπαιδευτές/ τους ερευνητές του τομέα αλλά και κάθε ενδιαφερόμενο στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Με τον όρο «εκπαιδευτικό πρόγραμμα», όπως επισημαίνει και ο Rogers (A. Rogers: 1998), μιλάμε για **έναν κορμό γνώσεων, το περιεχόμενο της εκπαίδευσης στο οποίο πρέπει να εκτεθούν οι εκπαιδευόμενοι**. Στην ουσία όμως πρόκειται για κάτι πολύ ευρύτερο από τον κατάλογο των μαθημάτων που χρειάζεται να παρακολουθήσουν οι εκπαιδευόμενοι, γιατί αυτό που έχει μείζονα σημασία δεν είναι μόνο το τι λέει κάποιος αλλά το πώς το λέει. Συνεπώς, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα έρχεται να καλύψει τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων ενώ συνάμα αποτελεί όλες τις σχεδιασμένες εμπειρίες στις οποίες εκτίθενται αυτοί, προκειμένου να πετύχουν τους μαθησιακούς τους στόχους.

Θεμελιακά στοιχεία για το σχεδιασμό προγραμμάτων που απευθύνονται σε ενήλικες στήριζόμενα στις Τ.Π.Ε είναι το *Συμβόλαιο της Μάθησης* και τα *Εκπαιδευτικά Σενάρια*.

Με τον όρο «Συμβόλαιο μάθησης», νοείται μια συμφωνία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου για να είναι από κοινού οριοθετημένο το πλαίσιο δραστηριοτήτων και να συμμετέχει και ο ίδιος ο διδασκόμενος στη λήψη αποφάσεων για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της εκπαίδευσης.

Ερωτήματα, όπως «Πώς μπορώ να σχεδιάσω ένα Συμβόλαιο Μάθησης, που να εξασφαλίζει την επιτυχία του προγράμματός μου;» και «Ποιος είναι ο πιο άρτιος τρόπος για να δομήσω εκπαιδευτικά σενάρια, ικανά να αποτυπώνουν όλα τα βήματα που καλούνται οι μετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία να διεκπεραιώσουν;» συνιστούν καθημερινά στοιχεία αναζήτησης για τους σχεδιαστές, τα οποία μπορούν να λάβουν απάντηση στον οδηγό που έχετε στα χέρια σας.

Ουσιαστικά, καλείστε να σχεδιάσετε ένα πρόγραμμα που να απευθύνεται σε ενήλικες και να χρησιμοποιήσετε ποικίλα εργαλεία τεχνολογικής φύσης. Μελετώντας τον οδηγό, θα διαπιστώσετε πως πρόκειται για ένα οργανωτικό πλαίσιο βημάτων που καλείται να ακολουθήσει ο σχεδιαστής στην προσπάθειά του να δομήσει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα ανεξαρτήτως θεματικού αντικειμένου. Για να είναι άρτιο ένα πρόγραμμα πρέπει να καταγραφούν κάποιες παράμετροι ικανές να παρουσιάσουν τις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού φορέα που θα υλοποιήσει το εκάστοτε πρόγραμμα καθώς και τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Βρισκόμενοι πλέον στην εποχή που οι Τ.Π.Ε. (Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας) είναι άρρηκτο κομμάτι της καθημερινότητάς μας, γίνεται λόγος για εκπαίδευση άμεσα εξαρτώμενη από αυτές. Συνεπώς, η οργάνωση των σχεδιαστικών βημάτων διαφοροποιείται, εμπλουτίζεται και συμπορεύεται με το τεχνολογικό γίγνεσθαι.

Απώτερος σκοπός σας είναι η τελική έκδοση ενός συμβολαίου μάθησης- σε μορφή εγγράφου με σαφή δομή- που θα αποτελεί τον κορμό ενός τεχνολογικά υποστηριζόμενου εκπαιδευτικού προγράμματος για ενήλικες σε συνδυασμό με τη δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων,

ικανών να αποτυπώσουν σε λεπτομέρεια τις δραστηριότητες ανά διδακτική ενότητα και πως αυτές θα υποστηρίζονται ή υλοποιούνται εξολοκλήρου με τη χρήση τεχνολογικών μέσων.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν οι σχεδιαστές θα έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν βήμα βήμα όλα τα στοιχεία που συνθέτουν την προτεινόμενη σχεδιαστική προσέγγιση.

1. Η Δια Βίου Μάθηση (Δ.Β.Μ.) και ο Ρόλος των Τ.Π.Ε.

Οι συμμετέχοντες στα προγράμματα για τη Δ.Β.Μ. διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες βάσει της έκθεσης της Unesco το 2005: α) σε εκείνους που αρέσκονται στο να αναβάλουν την επιμόρφωσή τους, διότι έκαναν άλλες επιλογές παρακινούμενοι από κριτήρια που απόκλιναν από το χώρο της εκπαίδευσης ' β) σε άτομα που επιζητούν να διευρύνουν τα πεδία γνώσεων τους είτε για εύρεση καλύτερης εργασίας είτε για ιδίαν καλλιέργεια ' γ) σε αυτούς που επιζητούν μια δεύτερη ευκαιρία, καθώς δεν είχαν τη δυνατότητα να λάβουν ακαδημαϊκή μόρφωση, την οποία όμως τώρα επιθυμούν. Αυτό που χρειάζεται να επιτευχθεί είναι να μάθουν πώς να μαθαίνουν και να κατανοούν τους τρόπους χρήσης των όσων μαθαίνουν (Unesco, 2005:14, OECD, 2003). Κατ' επέκταση η δια βίου μάθηση δεν αποτελεί μόνο κοινωνική ανάγκη, αλλά πρέπει να είναι και κοινωνικό δικαίωμα για τον καθένα, ασχέτως ηλικίας, φύλου ή κοινωνικής προέλευσης (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Στρασβούργο, 2002).

Πρέπει σ' αυτό το επίπεδο να αξιοποιηθεί ο ρόλος των Μέσων και η ικανότητά τους να προσεγγίζουν δυσπρόσιτες ομάδες. Όπως επίσης πρέπει να συνεκτιμηθεί η γνώμη των ίδιων των εκπαιδευομένων.

Η χρήση των Τ.Π.Ε. στη Δ.Β.Μ. επιτρέπει την εξάλειψη περιορισμών, όπως χώρου και χρόνου και παρέχει μια επαναστατική μέθοδο εκμάθησης-διδασκαλίας στηριζόμενη στο διαδίκτυο ανάλογα με τις ανάγκες και τα θέλω των εκπαιδευόμενων.

Οι εκπαιδευτές καλούνται να δομήσουν και να παράσχουν τα μαθήματα διαδικτυακά, πράγμα που επιτάσσει την αναδιαμόρφωση του ρόλου τους. Λόγω του αστείρευτου όγκου πληροφοριών που δύναται να εντοπίσει κανείς στο διαδίκτυο, απαιτείται η πρόσκτηση νέων δεξιοτήτων από τη μεριά των εκπαιδευτών, ούτως ώστε να δίνουν τις κατευθυντήριες γραμμές στους εκπαιδευόμενους σχετικά με το πώς μπορούν να μάθουν το πώς πρέπει να μαθαίνουν, δηλαδή πώς δύνανται να αναζητούν πληροφορίες και να επιλέγουν τις επιθυμητές έπειτα από κριτική ανάλυση.

Απαραίτητες δε είναι οι συντονισμένες κινήσεις μεταξύ Ανώτατων Ιδρυμάτων, Πολιτείας, επιχειρήσεων και ευρύτερου εργασιακού χώρου, που θα αποτελέσουν κινητήρια δύναμη για να πραγματοποιηθούν επιτυχώς τα προγράμματα Δ.Β.Μ. Η ενίσχυση σε τοπικό επίπεδο από την πολιτεία με τη δημιουργία εξειδικευμένων κέντρων σχετικά με την κατάρτιση και την επιμόρφωση ενηλίκων δρα καταλυτικά στην ολοένα και ταχύτερη υλοποίηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων. Όταν όλες οι δυνάμεις ενωθούν, μπορεί να παραχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Βάσει της έκθεσης της Unesco το 2005, η αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στη Δ.Β.Μ. έχει τα ακόλουθα αποτελέσματα:

- Αίσθηση της συνεχούς παρουσίας, σε μια κοινότητα, στα πλαίσια της διαδικτυακής αλληλεπίδρασης
- Βελτιωμένη υποστήριξη του εκπαιδευόμενου
- Ανεξάντλητη πρακτική πάνω σε δύσκολες θεματικές ενότητες και πρόσκτηση νέων δεξιοτήτων κ.τ.λ.
- Απεριόριστη πρόσβαση σε πηγές πληροφοριών μέσω διαδικτύου
- Προσαρμογή της μαθησιακής διαδικασίας βάσει των προτιμήσεων- δυνατοτήτων του εκπαιδευόμενου και ηλικίας, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε εμείς
- Παγκόσμια πρόσβαση σε πηγές και διδακτικές μεθόδους
- Μάθηση πέραν των χωροχρονικών πλαισίων (Unesco, 2005:24)

Στην εποχή των Τ.Π.Ε., νέες ικανότητες καθίστανται πλέον καθοριστικές. Η ψηφιακή μόρφωση, η εξοικείωση με τη χρήση των Τ.Π.Ε. και του Διαδικτύου, είναι μια από τις πιο κρίσιμες. Στην πραγματικότητα, όσοι δε διαθέτουν τις νέες ηλεκτρονικές δεξιότητες μπορεί να θεωρηθεί ότι μειονεκτούν. Με τον όρο ηλεκτρονικές δεξιότητες, βάσει του Ευρωπαϊκού φόρουμ η- δεξιοτήτων, γίνεται λόγος για ένα ευρύ πεδίο δυνατοτήτων (γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες) και θεμάτων που εστιάζονται στον ψηφιακό κόσμο και εκτείνονται στον κοινωνικό και οικονομικό χώρο. Προκειμένου να είναι σαφώς διατυπωμένο το περιεχόμενο των η- δεξιοτήτων πραγματώνεται μια κατηγοριοποίηση αυτών σε τρία επίπεδα:

- Δεξιότητες του δημιουργού η- περιεχομένου: Οι ικανότητες για έρευνα, ανάπτυξη, σχεδιασμό, προώθηση, παραγωγή, τεχνική υποστήριξη και πώληση όλων των υπηρεσιών και συστημάτων που στηρίζονται στις Τ.Π.Ε.
- Δεξιότητες του η- χρήστη: Οι ικανότητες που απαιτούνται για αποτελεσματική χρήση συστημάτων ή συσκευών. Οι χρήστες κάνουν χρήση εργαλείων των Τ.Π.Ε. στους χώρους που εργάζονται ακόμα και όταν δε σχετίζονται με το πεδίο των Τ.Π.Ε.
- Δεξιότητες για το η-επιχειρείν: Πρόκειται για τις ικανότητες σχετικά με τη χρήση των Τ.Π.Ε. και ειδικά του διαδικτύου για την καλύτερη οργάνωση των επιχειρήσεων και για τη σύσταση νέων επιχειρηματικών πλάνων. (European e-skills forum,2004:4-5) Είναι απαραίτητη, όπως επισημάνεται και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2007 στις Βρυξέλλες, η ανάπτυξη και διατήρηση δεξιοτήτων από τις οποίες εξαρτάται η επιτυχία των επιχειρήσεων ώστε να διασφαλιστεί ότι το προσωπικό των επιχειρήσεων έχει τα κατάλληλα προσόντα και βρίσκεται στην κατάλληλη θέση εργασίας, την κατάλληλη χρονική στιγμή (Eu Commission,7.09.07:5).

Βάσει του άρθρου «Σχέδια Συν-Εργασίας και Δράσης στην Τηλεκπαίδευση» των Βιβίτσου, Κονετά και Λαμπροπούλου,(2006), οι δεξιότητες που καλούνται να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι, προκειμένου να δύνανται να είναι ενεργά μέλη στις διαδικτυακές Κοινότητες Πρακτικής, ορίζονται ως εξής:

Διαδικτυακές Συνεργατικές - Διαδραστικές Δεξιότητες (Λαμπροπούλου, 2006)

- Εμπειρία σε διεθνή συνεργασία, δικτύωση μέσω διαδικτυακού διαλόγου.

- Εμπειρία στην κατασκευή ενός εικονικού επαγγελματικού προφίλ και συμμετοχή σε δραστηριότητες και επαγγελματικές σχέσεις.
- Συμμετοχή σε Διαδικτυακή Κοινότητα Πρακτικής
- Ανάπτυξη διαδικτυακών δεξιοτήτων: Οι διαδικτυακές δεξιότητες είναι κοινωνικές και επικοινωνιακές, μεταβιβάσιμες σε άλλα περιβάλλοντα. Οι δεξιότητες που χρησιμοποιούνται στην προηγμένη τεχνολογία στις διαδικτυακές κοινότητες είναι:
 - Γραπτές και επικοινωνιακές διαδικτυακές δεξιότητες.
 - Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας, δηλαδή χρήση τεχνολογικών εργαλείων για ανάκτηση και ανάλυση πληροφοριών, επικοινωνία και συνεργασία.
 - Δεξιότητες συνεργασίας στο διαδίκτυο.
 - Διαδραστικές δεξιότητες (π.χ. οργανωτικές δεξιότητες όπως η επίλυση προβλήματος, επικοινωνία, μετα-ικανότητες, μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουμε, δραστηριοποίηση άλλων χρηστών, διαχείριση γνώσης κλπ.)
 - Δεξιότητες συλλογικής επίλυσης προβλημάτων (εύρεση ιδεών, προγραμματισμός και οργάνωση, εύρεση λύσεων σε προβλήματα).

Συνάμα, η βασισμένη στο διαδίκτυο μάθηση επιτρέπει την ανάπτυξη δεξιοτήτων που εστιάζονται στην κριτική σκέψη. Η δυνατότητα που έχουν οι εκπαιδευόμενοι να συγκρίνουν τα προσφερόμενα εκπαιδευτικά προϊόντα, να σχολιάζουν τις απόψεις άλλων εκπαιδευόμενων σχετικά με ένα μάθημα, να βρίσκουν και να συγκρίνουν πολλές και αντιφατικές πηγές πληροφοριών έχει ως απόρροια την προώθηση της κριτικής σκέψης. Σε μια τηλεδιάσκεψη, τα αποτελέσματα αυτής μπορούν να αρχαιοθετηθούν και να αναλυθούν αργότερα πράγμα που καθιστά ευκολότερη την αξιολόγησή τους από το αν λάμβανε χώρα στα πλαίσια της παραδοσιακής τάξης (Unesco,2005). Κάνοντας μνεία στην κριτική σκέψη, δεν μπορούμε να φανούμε αφελείς και να πούμε πως πρόκειται για μια δεξιότητα που με ευκολία γίνεται κτήμα των χρηστών ενός διαδικτυακού μαθήματος. Γι' αυτό απαιτούνται μελετημένες κινήσεις από την πλευρά των σχεδιαστών, των διαχειριστών και των διεκπεραιωτών των ηλεκτρονικών μαθημάτων, ούτως ώστε η κριτική σκέψη να μην εντοπίζεται σε επίπεδο στόχου αλλά να είναι άμεσα εφαρμόσιμη.

Οι δεξιότητες αυτές να μεν επιτρέπουν στους πολίτες να διευρύνουν τα πεδία δράσης τους, απαιτούν δε τη διαρκή επιμόρφωση, επειδή αναδιαμορφώνονται ριζικά και αδιάλειπτα. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό φόρουμ για τις η-δεξιότητες, τονίζεται η επιτακτική ανάγκη να αποκτήσουν οι πολίτες δεξιότητες που δε βασίζονται μόνο στην τεχνολογική πτυχή αλλά στην ανυπέβλητη αξία της επικοινωνίας, της δημιουργικότητας και της φαντασίας που προσφέρει η χρήση των Τ.Π.Ε. (European e-skills forum,2004:7).

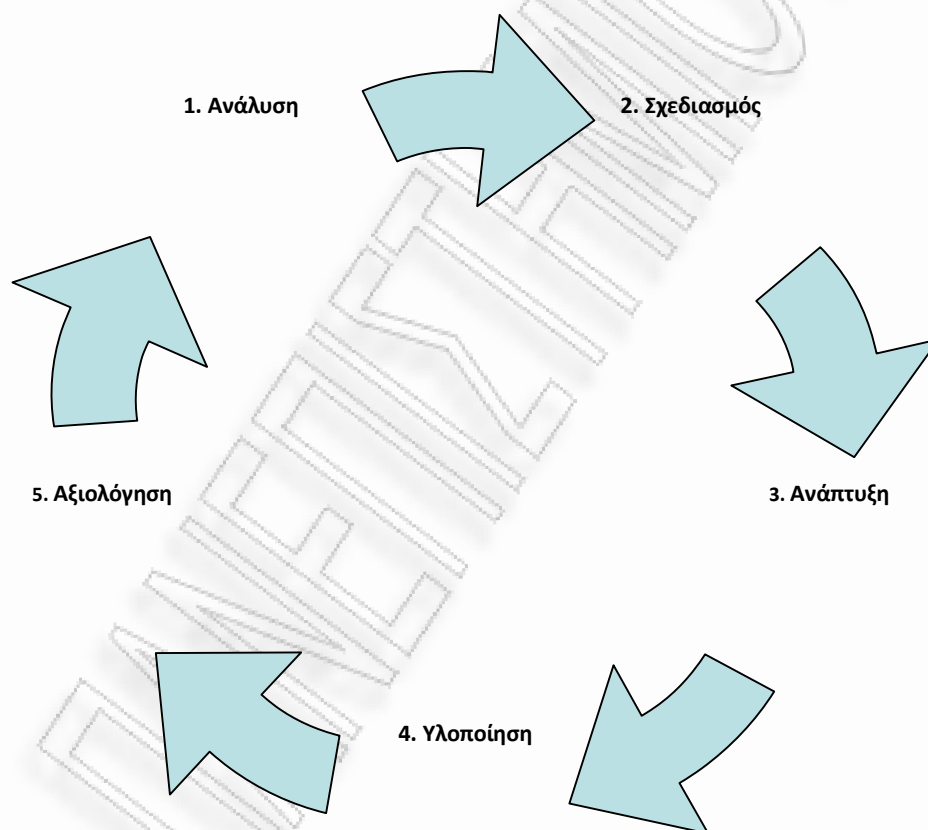
2. Σχεδιάζοντας Τεχνολογικά υποστηριζόμενα προγράμματα Δια Βίου Μάθησης

2.1. Γενική επισκόπηση της υπάρχουσας προσέγγισης σχεδιασμού τεχνολογικά υποστηριζόμενων προγραμμάτων Δ.Β.Μ.

Ένα πρόγραμμα μάθησης από απόσταση ανεξαρτήτως του θεματικού πεδίου που καλείται να καλύψει, είναι ανάγκη να δομηθεί με ένα τρόπο άρτιο, ολοκληρωμένο και στηριζόμενο σε σαφή βήματα ή αλλιώς φάσεις που επιτρέπουν στους σχεδιαστές να δρουν βάσει συγκεκριμένων μοτίβων. Έχοντας ένα πλαίσιο δράσης αποφεύγονται τυχόν παρερμηνείες και λάθη που έχουν άμεσο αντίκτυπο στην επιτυχία των διαδικτυακών σεμιναρίων ή και ολόκληρων των προγραμμάτων σπουδών.

Αναφορικά με το πώς καλούνται οι σχεδιαστές να δράσουν παρατίθενται κάποια σχεδιαγράμματα που στόχο έχουν να αποτυπώσουν τα σχεδιαστικά χνάρια που χρειάζεται να ακολουθήσει κανείς, εφόσον επιθυμεί να δημιουργήσει εξ' αρχής ένα σύστημα- πρόγραμμα – σεμινάριο για την εκπαίδευση- επιμόρφωση ενηλίκων από απόσταση.

Οι φάσεις του μοντέλου σχεδίασης παρουσιάζονται στο ακόλουθο σχήμα.

1^ο Σχήμα : φάσεις μοντέλου σχεδίασης

1. Φάση 1^η - ΑΝΑΛΥΣΗ

Στη φάση της Ανάλυσης, εντοπίζεται το πρόβλημα του εκπαιδευτικού σχεδιασμού, οι στόχοι και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Επίσης, περιγράφεται το μαθησιακό περιβάλλον, οι προηγούμενες γνώσεις – δεξιότητες των εκπαιδευόμενων και η αποτύπωση των αναγκών τους.

Τα ερωτήματα που ακολουθούν είναι κρίσιμα για τη φάση της Ανάλυσης:

- Ποιο είναι το κοινό και τα χαρακτηριστικά του;
- Ποια θα είναι τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα στη συμπεριφορά των εκπαιδευόμενων;
- Τι είδους μαθησιακοί περιορισμοί υφίστανται;
- Ποιες είναι οι μέθοδοι μετάδοσης της γνώσης;
- Ποια είναι τα παιδαγωγικά δεδομένα που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην εξ' αποστάσεως μάθηση ενηλίκων;
- Ποιο είναι το χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση του προγράμματος;

2. Φάση 2^η- ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Στη φάση του Σχεδιασμού διαπραγματευόμαστε ζητήματα, όπως: μαθησιακοί στόχοι, τεχνικές αξιολόγησης, ασκήσεις, περιεχόμενο, θεματικές ενότητες, σχεδιασμός μαθημάτων και επιλογή τεχνολογικών εργαλείων.

Τα βήματα που καλείται να ακολουθήσει ένας σχεδιαστής στην παρούσα φάση είναι:

- Τεκμηρίωση της στρατηγικής που θα ακολουθήσει ο σχεδιαστής για τον εκπαιδευτικό, πολυμεσικό και τεχνικό σχεδιασμό
- Προσαρμογή των εκπαιδευτικών στρατηγικών στα μαθησιακά αποτελέσματα σε όλους τους τομείς: γνωστικό, συναισθηματικό και ψυχοκινητικό
- Δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων
- Σχεδιασμός της διεπιφάνειας που θα κληθεί να χρησιμοποιήσει ο χρήστης βάσει της εμπειρίας του
- Παραγωγή υποδείγματος
- Πολυμεσικός/γραφιστικός Σχεδιασμός

3. Φάση 3^η – ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η φάση της Ανάπτυξης συνιστά τη δημιουργία και συλλογή όλων των παραμέτρων του περιεχομένου, που σχεδιάστηκε στην προηγούμενη φάση του σχεδιασμού. Οι προγραμματιστές ασχολούνται με την ανάπτυξη και/ή την προσαρμογή των τεχνολογιών. Οι αξιολογητές ελέγχουν την ορθότητα των διαδικασιών που έχουν σχεδιαστεί και το πρόγραμμα αναθεωρείται βάσει της ανατροφοδότησης που ανέκυψε.

4. Φάση 4^η - ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης, συντελείται μια διαδικασία επιμόρφωσης των εκπαιδευτών και των εκπαιδευόμενων αναπτύσσεται. Η επιμόρφωση των πρώτων καλύπτει τους εξής τομείς: αναλυτικό πρόγραμμα, μαθησιακά αποτελέσματα, μέθοδος μάθησης και διαδικασίες αξιολόγησης. Η προετοιμασία των εκπαιδευόμενων περιλαμβάνει την εξοικείωσή τους με τα νέα εργαλεία (software ή hardware).

Παράλληλα, είναι η φάση που ο υπεύθυνος του προγράμματος διαβεβαιώνει πως το έντυπο και το ηλεκτρονικό υλικό αλλά και ο εξοπλισμός θα είναι διαθέσιμα ενώ και η διαδικτυακή εφαρμογή θα είναι λειτουργική.

5. Φάση 5^η - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η φάση της αξιολόγησης αποτελείται από δύο τμήματα: τη διαμορφωτική και τη συνοπτική. Η διαμορφωτική αξιολόγηση λαμβάνει χώρα σε κάθε φάση του σχεδιαστικού μοντέλου ενώ η συνοπτική είναι με τη μορφή ελέγχων- τεστ βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων και προδιαγραφών. Συνάμα, παρέχει και τη δυνατότητα για ανατροφοδότηση από τους χρήστες.

2.2. Επτά βασικές αρχές για το σωστό σχεδιασμό μαθημάτων H.M. (Quinn,2006)

Ο σχεδιασμός των διαδικτυακών μαθημάτων συχνά αποτυγχάνει να ανταποκριθεί στο ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων και κάθε τι που είναι θεωρητικά σωστό σχετικά με το πώς μαθαίνουν, δεν υλοποιείται. Αυτό που χρειάζεται να λάβουμε υπόψη είναι πως η στοχοθεσία της μαθησιακής διαδικασίας συνάδει με την αλλαγή της συμπεριφοράς. Συνεπώς, οι στόχοι μας για κάθε τέτοιο μαθησιακό αποτέλεσμα πρέπει να οριοθετούνται σε αυτή την αλλαγή.

Σ' αυτό το σημείο, κρίνεται απαραίτητο να καταγραφούν επτά βασικές αρχές απαραίτητες στο σχεδιαστικό κομμάτι τόσο των γνωστικών όσο και των συναισθηματικών παραμέτρων της μάθησης, προκειμένου να βελτιωθεί η H.M. Τα βήματα αυτά διαπερνούν τη σχεδιαστική διαδικασία και αντανakλούν τις μαθησιακές εμπειρίες.

1. Δεξιότητες με νόημα

Ο πρώτος μαθησιακός στόχος πρέπει να είναι η αλλαγή του πλαισίου δεξιοτήτων του εκπαιδευόμενου διαβεβαιώνοντας πως μαθαίνει να κάνει κάτι καινούριο και όχι απλά πως το γνωρίζει. Οι σχεδιαστές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το τι θα είναι οι εκπαιδευόμενοι ικανοί να κάνουν μετά από τη νέα μαθησιακή εμπειρία. Στόχος της συμμετοχικής διαδικασίας στα προγράμματα από απόσταση είναι να γίνεται λόγος για νέες δεξιότητες, όχι μόνο για νέες γνώσεις.

2. Μινιμαλιστικός τρόπος σχεδιασμού

Το περιεχόμενο πρέπει να είναι σαφές, το κείμενο περιεκτικό και τα υλικά επαναχρησιμοποιούμενα. Ο μινιμαλιστικός τρόπος σχεδίασης είναι μείζονος σημασίας για τα διαδικτυακά μαθήματα. Παρ' όλο που πρόκειται για μια ευρέως αποδεκτή παραδοχή, εξακολουθούν και γίνονται τα ίδια λάθη στο σχεδιασμό.

Τα πέντε κυριότερα βήματα που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την επιτυχία της μαθησιακής εμπειρίας είναι τα ακόλουθα: εισαγωγή, ιδέα, παραδείγματα, εξάσκηση και περίληψη.

3. Συναισθηματική κάλυψη από το εισαγωγικό μάθημα

Πρέπει να κεντρίζουμε το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων από την αρχή. Η καλή εισαγωγή αποκρίνεται στη συναισθηματική και στη γνωστική πτυχή του εκπαιδευόμενου. Είναι πλέον κατανοητό ότι η μάθηση είναι πιο αποδοτική, όταν οι μετέχοντες είναι συναισθηματικά δεμένοι. Εκτός από την ενασχόλησή μας με τα μαθησιακά στυλ, πρέπει να ασχοληθούμε και με την παροχή κινήτρων.

4. Αλληλοσυσχετιζόμενες ιδέες

Η πρόσκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων δεν έχει αποτελέσματα, όταν δε στηρίζεται στην ενεργοποίηση του πλαισίου στο οποίο αυτά χρησιμοποιούνται. Πρέπει οι σχεδιαστές να παρέχουν κάποια κατευθυντήρια βήματα στους εκπαιδευόμενους πριν από την έναρξη των δραστηριοτήτων, που θα τους επιτρέπουν να κατανοήσουν το μαθησιακό μοντέλο, στο οποίο στηρίζονται σε βάθος και θα τους επιδεικνύουν λύσεις σε τυχόν προβλήματα που θα ανακύψουν. Συνεπώς, σε περίπτωση που οι χρήστες ξεχάσουν το πώς πραγματοποιείται κάποιο συγκεκριμένο βήμα, θα είναι πλέον σε θέση να καταλάβουν την παράμετρο που λείπει και δε θα αισθανθούν αποκομμένοι από το σύστημα.

Η παράθεση ενός βοηθητικού οδηγού για τις διαδικασίες που πρέπει να γνωρίζει ο χρήστης-εκπαιδευόμενος σε μορφή σχεδιαγράμματος δρα καταλυτικά στην εξοικείωσή του με το πρόγραμμα. Παράλληλα μπορεί να προβληθεί και σε μορφή κινούμενων εικόνων, για να είναι πιο δυναμικό. Με αυτό τον τρόπο ο εκπαιδευόμενος νιώθει πως το σύστημα διάκειται ευμενώς απέναντί του, είναι ευέλικτο και διαθέσιμο να του παράσχει πιθανή βοήθεια αν το χρειαστεί.

5. Λεπτομερή παραδείγματα

Ο σχεδιασμός των προγραμμάτων σπουδών για ενηλίκους πρέπει να στηριχτεί στην παροχή βοήθειας στους μετέχοντες, με σκοπό να κατανοήσουν το γεγονός πως οι δεξιότητες που αποκομίζουν μπορούν να τους φανούν χρήσιμες σε ποικίλα περιβάλλοντα. Η παρουσίαση μιας σειράς παραδειγμάτων συνιστά χρήσιμο υλικό, ιδιαιτέρως όταν το περιβάλλον εργασίας ενός χρήστη καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Η παροχή σωστών παραδειγμάτων αποσαφηνίζει το περιεχόμενο, μοντελοποιεί τις διαδικασίες και συνδέει τις εφαρμογές ενός περιεχομένου με μια πληθώρα παρεμφερών περιεχομένων. Έτσι οι εφαρμογές γίνονται

κατανοητές με έναν ικανοποιητικό τρόπο, συμπεριλαμβανομένης και της κειμενικής μορφής για περαιτέρω διευκρινίσεις.

6. Πρακτική εξάσκηση

Κάποιοι εκπαιδευόμενοι αρέσκονται σε παραδείγματα και άλλοι επιθυμούν να δράττονται από ένα πρακτικό πρόβλημα, για να κινητοποιηθούν. Ανεξαρτήτως του μαθησιακού τρόπου που διακρίνει τον κάθε εκπαιδευόμενο, πρέπει οι σχεδιαστές να ορίσουν ένα μοτίβο που θα αντιπροσωπεύει τη δομή του περιεχομένου και θα ικανοποιεί την πλοήγηση των χρηστών σε αυτό.

Η νέα γνώση πρέπει να είναι άμεσα εφαρμόσιμη στην καθημερινότητα των χρηστών, οριοθετημένη γύρω από ένα σαφές πλέγμα και προσαρμοσμένη σε νέα δεδομένα. Η παροχή δραστηριοτήτων είναι ανάγκη να στηρίζεται στην ενεργή εμπλοκή των εκπαιδευόμενων. Θα επιτύχουμε το επιθυμητό επίπεδο απόδοσης, εφόσον υπάρχει μια συνεχής πρόκληση και δεν καταλήξουμε να δημιουργήσουμε παθητικούς δέκτες του συστήματος.

7. Τελικός στόχος : «Η βελτίωση του εκπαιδευόμενου»

Οι σχεδιαστές μαθημάτων που στηρίζονται στις Τ.Π.Ε. χρειάζεται να προσανατολίζονται στην παροχή πρακτικών που θα έχουν ως αποτέλεσμα την επιτυχή προσπάθεια του εκπαιδευόμενου. Πολύ συχνά αυτού του τύπου η αξιολόγηση περιορίζεται στην καταγραφή ενός τελικού τεστ ή μιας περίληψης των όσων διδάχθηκαν οι εκπαιδευόμενοι. Πρέπει όλη η προσπάθεια αυτών να έχει νόημα και σκοπό και να μην περιορίζεται στο πλαίσιο ενός on line τεστ.

Ιδεατά, χρειάζεται η αξιολόγηση των εκπαιδευομένων να στηρίζεται σε μια ολοκληρωμένη περίληψη των όσων έχουν και δεν έχουν κάνει και να μην είναι ένα γενικό συμπέρασμα της δράσης τους, ενώ ταυτόχρονα είναι ανάγκη να τους παρέχεται η μέθοδος με την οποία μπορούν να εξασκήσουν τους εαυτούς τους αναφορικά με τη νέα γνώση που έλαβαν. Δεν πρέπει να θεωρήσουν πως μόνοι τους αποκτούν τη γνώση αλλά πως αυτή λαμβάνεται με ένα σαφή τρόπο και με απώτερο σκοπό τη χρήση της στον πραγματικό κόσμο.

Η σχεδίαση των μαθημάτων στοχεύει, εν τέλει, στην παροχή ενός ολοκληρωμένου πλαισίου γνώσεων άμεσα εξαρτώμενων με την καθημερινότητα και συνάμα στη συναισθηματική κάλυψη που προσφέρει ένα πρόγραμμα στηριζόμενο στις Τ.Π.Ε, για να αισθανθεί ο εκπαιδευόμενος πως διεκπεραίωσε επιτυχώς τα προαπαιτούμενα.

⇒ Περισσότερες πηγές για μελέτη:

 Peter Jarvis, «Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση», Μεταίχμιο, Αθήνα 2004 (:279-302)

Εκπαιδευτικά προγράμματα για ενήλικους διαθέσιμα στις ακόλουθες ιστοσελίδες:

- ✚ Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Κ.Ε.Ε.), Προγράμματα για ενήλικους,
<http://www.ideke.edu.gr/programs.asp?cat=1&pr=2>
- ✚ Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα : ΗΡΩΝ, Εκπαίδευση ενηλίκων στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων στις νέες τεχνολογίες,
<http://www.info3kps.gr/showproclamation.asp?ID=2394>

3. Συμβόλαιο Μάθησης

3.1. Εισαγωγή

Ο εκπαιδευτικός φορέας και ο εκπαιδευτής στην εκπαίδευση ενηλίκων πρέπει να προσελκύουν άτομα στα προγράμματά τους. Η λέξη - κλειδί σε όλα τα πολυάριθμα και ποικίλα πεδία της εκπαίδευσης ενηλίκων είναι η λέξη «προσφορά». Ο φορέας της εκπαίδευσης προσφέρει κάποιο πρόγραμμα και ο ενήλικος αποφασίζει κατά πόσο θα αποδεχθεί την προσφορά.

Αυτό σημαίνει πως γίνεται μια συναλλαγή. Συνάπτεται συμφωνία μεταξύ εκπαιδευτικού φορέα / εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου: σύμφωνα με αυτήν, ο ένας θα προσφέρει τη δυνατότητα της εκπαίδευσης και ο άλλος θα καταβάλει προσπάθεια να επιτύχει κάποιο συγκεκριμένο στόχο. Υφίστανται περιπτώσεις, όπου οι όροι της συναλλαγής δε διατυπώνονται πλήρως αλλά η συμφωνία εξακολουθεί και έχει λόγο ύπαρξης. Η συμφωνία που λαμβάνει χώρα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων συνιστά το λεγόμενο συμβόλαιο μάθησης.

Η συμφωνία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου, συνιστά τη θεμελιώδη λίθο, που διαμορφώνει το πλαίσιο δράσης κατά τη διεκπεραίωση ενός επιμορφωτικού/ εκπαιδευτικού προγράμματος. Ο όρος που αποδίδεται σε αυτού του είδους τη συμφωνία είναι αυτός του «Συμβολαίου Μάθησης» [Learning Contract].

3.2. Μερικές Οδηγίες Για τη Χρήση των Συμβολαίων Μάθησης

Πώς αναπτύσσεται ένα συμβόλαιο μάθησης;

Ακολουθήστε τα παρακάτω βήματα:

Βήμα 1: Εντοπίστε τις μαθησιακές ανάγκες που επιθυμείτε να καλύψετε.

Βήμα 2: Διευκρινίστε τους επιδιωκόμενους στόχους.

Βήμα 3: Διευκρινίστε τους πόρους εκμάθησης και τις στρατηγικές.

Βήμα 4: Διευκρινίστε τις προβλεπόμενες ημερομηνίες για την ολοκλήρωση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων

Βήμα 5: Διευκρινίστε τα δεδομένα εκείνα που θα υποδηλώνουν πως η εκπαιδευτική διαδικασία έλαβε τέλος και με επιτυχία

Βήμα 6: Διευκρινίστε τα κριτήρια βάσει των οποίων θα αξιολογηθούν οι διδακτικοί στόχοι

Βήμα 7: Αναθεωρήστε το συμβόλαιό σας ακολουθώντας τις επισημάνσεις κατάλληλα καταρτισμένων συμβούλων απαντώντας στα παρακάτω ερωτήματα:

- Είναι οι στόχοι εκμάθησης σαφείς, κατανοητοί, και ρεαλιστικοί;
- Περιγράφουν αυτό που προτείνετε να μάθετε;
- Οι στρατηγικές εκμάθησης και οι πόροι φαίνονται λογικοί, κατάλληλοι, και αποδοτικοί;
- Υπάρχουν άλλοι πόροι και στρατηγικές που μπορείτε να εξετάσετε;
- Μπορούν οι σύμβουλοι-εκπαιδευτές να προτείνουν άλλα στοιχεία που να εξετάσετε;
- Είναι τα κριτήρια και τα μέσα για τα στοιχεία σαφή, σχετικά και πειστικά;
- Υφίστανται και άλλοι τρόποι, για να επικυρωθούν τα στοιχεία που εξετάσατε;

Βήμα 8: Εκτελέστε τη σύμβαση.

Βήμα 9: Πραγματοποιήστε την αξιολόγηση της μαθησιακής διαδικασίας

3.3. Θέματα που πρέπει να εξεταστούν κατά την ανάπτυξη ενός συμβολαίου μάθησης

Σκοποί και στόχοι εκμάθησης

Οι στόχοι εκμάθησης περιγράφουν τις βραχυπρόθεσμες εκβάσεις. Καθορίζουν τις δεξιότητες, συμπεριφορές, και τοποθετήσεις που επιθυμείτε ο εκπαιδευόμενος να αποκτήσει. Οι στόχοι εκμάθησής σας πρέπει να είναι συγκεκριμένοι, μετρήσιμοι, ρεαλιστικοί και επιτεύξιμοι μέσα σε ένα σαφώς προσδιορισμένο χρονικό πλαίσιο. Πρέπει να είναι έτσι διατυπωμένοι, ώστε να μπορούν να μετρηθούν ως προς την επίτευξή τους στο τέλος της μαθησιακής διαδικασίας.

Μέθοδοι αξιολόγησης

Οι μέθοδοι αξιολόγησης θα βοηθήσουν να μετρηθεί η πρόοδος του εκπαιδευομένου ως προς τους στόχους του προγράμματος. Επιλέξτε ποικίλες μεθόδους και εργαλεία που θα παράσχουν την πιο χρήσιμη ανατροφοδότηση. Αναμφισβήτητα η αξιολόγηση πρέπει να έχει

διδασκτική αξία (π.χ. την εκπόνηση μιας εργασίας, τη μελέτη ενός θεματικού αντικειμένου πριν τις εξετάσεις).

Ιδέες για μεθόδους αξιολόγησης:

- ✚ Χαρτοφυλάκιο με εργασίες και άλλων παραδοτέων κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας.
- ✚ Περιοδικές ασκήσεις μέτρησης της μαθησιακής εμπειρίας.
- ✚ Οι αξιολογήσεις σπουδαστών από συν-σπουδαστές τους (peer review).
- ✚ Αυτοαξιολόγηση.

Τρόποι επικοινωνίας με τον εκπαιδευτή

- ✚ Απαριθμήστε τα πρόσωπα που θα είναι σύμβουλοι-βοηθοί μάθησης.
- ✚ Δηλώστε τι θα επιθυμούσατε να κάνουν οι σύμβουλοι και πώς αναμένετε να βοηθήσουν τη μαθησιακή διαδικασία.
- ✚ Διευκρινίστε πόσο συχνά αναμένετε να γίνουν οι συναντήσεις με το σύμβουλο-εκπαιδευτή.

Πρόγραμμα μαθησιακών δραστηριοτήτων

Το πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής: την ύλη, τη χρονοροή δραστηριοτήτων, για να διδαχθεί η ύλη αλλά και να ολοκληρωθεί κάθε στόχος, τις προθεσμίες, τις ευθύνες εκπαιδευτών, συμβούλων και εκπαιδευομένων, τους αναγκαίους πόρους (βιβλία, σημειώσεις, αναζήτηση σε βιβλιοθήκη, κλπ), και τα κριτήρια επιτυχίας/ολοκλήρωσης για κάθε στόχο. Για κάθε έναν από τους στόχους, μπορείτε σκεφτείτε τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- ✚ Ποιο βήμα-δραστηριότητα θα βοηθήσει τον εκπαιδευόμενο να ολοκληρώσει αυτόν τον στόχο;
- ✚ Ποιες είναι οι ευθύνες του εκπαιδευτή για κάθε βήμα-δραστηριότητα; Ποιες είναι ευθύνες του συμβούλου;
- ✚ Ποιοι πόροι θα απαιτηθούν, για να ολοκληρώσει ο εκπαιδευόμενος τη δραστηριότητα/ολοκληρώσει το στόχο;

3.4. Δομή ενός συμβολαίου μάθησης

Ποιος είναι ο φορέας υλοποίησης

Πάντα το προφίλ του φορέα υλοποίησης του προγράμματος εκπαίδευσης/επιμόρφωσης παίζει ρόλο στο να τραβήξει την προσοχή. Επίσης και το προφίλ των εκπαιδευτών. Δηλώστε ποιος παρέχει το πρόγραμμα, ποιος διδάσκει και πόση εμπειρία έχει στη διοργάνωση και στη διδασκαλία τέτοιων προγραμμάτων.

Ποιοι θα διδάξουν;

Χρειάζεται να αναλογιστείτε και να αποτυπώσετε το προφίλ των εκπαιδευτών, που θα χρησιμοποιήσετε για το παρόν εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Ποιος θα είναι ο ρόλος τους; Δώστε έμφαση στη σχέση που θα έχουν με τους εκπαιδευόμενους κατά τη διάρκεια της περάτωσης της διδακτικής διαδικασίας.

Ποιοι είναι οι εκπαιδευόμενοι σας;

Είναι αυτονόητο ότι πρόκειται να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας στις ικανότητες και την εμπειρία της ομάδας εκπαιδευόμενων σας. Ποια είναι τα κίνητρά τους;

Οι σχετικές ερωτήσεις είναι: "Τι θέλει να μάθει; Γιατί;" "τι έκαναν πριν;". Δώστε βάρος στο κίνητρο.

Πού είναι τώρα;

Όχι "πού είναι φυσικά;" αλλά από την άποψη της εκμάθησής τους μέχρι σήμερα. Τι, με άλλα λόγια, είναι η βασική γνωσιακή υποδομή-υπόβαθρο από την οποία αρχίζετε;

Πού θέλετε να τους φτάσετε;

Λαμβάνοντας υπόψη το ανωτέρω, χρειάζεται να αποτυπωθεί το που δύνανται να φτάσουν γνωσιακά οι εκπαιδευόμενοι μετά το πέρας της διδασκαλίας;

Τι μπορείτε να κάνετε για να τους βοηθήσετε;

Ο ρόλος σας είναι να βοηθήσετε τον εκπαιδευόμενο να επιτύχει τους στόχους. Ποιες θα είναι οι ώρες και τα μέσα επικοινωνίας και υποστήριξης;

Τι θέλετε να διδάξετε;

Αυτή είναι μια βασική ερώτηση: ποιο είναι το θεματικό αντικείμενο; Φυσικά πρέπει να γίνεται αναφορά στις "ανάγκες των σπουδαστών", ώστε να κατανοήσει ο αναγνώστης γιατί αξίζει να το παρακολουθήσει ένας εκπαιδευόμενος.

Διευκρινίστε τους στόχους

Τώρα πρέπει να είστε σε θέση να απαριθμήσετε τους "στόχους" του προγράμματος. Πρέπει να ξέρετε τι μπορούν οι σπουδαστές να κάνουν, για να επιτύχουν τους στόχους;

Παράξενη ερώτηση; Όχι, πραγματικά, επειδή οι στόχοι είναι για τους εκπαιδευόμενους: είναι αυτοί που πρέπει να φθάσουν σε αυτούς, και δεν μπορείτε να το κάνετε για αυτούς, παρά μόνο να οργανώσετε τις δραστηριότητες (διαλέξεις, εργασίες, κλπ).

Ποιες είναι οι μορφές-τρόποι μάθησης;

Ο καθένας μαθαίνει με διαφορετικούς τρόπους. Ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης ενηλίκων περιέχει ανθρώπους με ένα μίγμα προτιμητέων μορφών μάθησης (Learning styles), στο πλαίσιο του οποίου θα πρέπει να προσφέρετε κάτι για τον καθέναν.

Υπάρχει ένα αιώνιο πρακτικό πρόβλημα εδώ: «να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας σε αυτό που οι εκπαιδευόμενοι αποκρίνονται; Ή να προσπαθήσετε να χρησιμοποιήσετε μορφές που δεν είναι εξοικειωμένοι;» Η απάντηση μπορεί να εξαρτηθεί από το θεματικό αντικείμενο που διδάσκετε.

Πώς θα αξιολογήσετε την πορεία τους;

Πολλοί είναι οι τρόποι που μπορούν να προταθούν, για να αποτιμήσετε την προσπάθεια των εκπαιδευόμενων σας. Το θέμα είναι ποιους θα διαλέξετε, με τι κριτήριο και που θα αποσκοπούν; Στοχεύετε στο να αξιολογήσετε μόνο το επίπεδο γνώσεων που αποκόμισαν οι εκπαιδευόμενοι ή το ευρύτερο πλαίσιο γνώσεων, δεξιοτήτων και τρόπου σκέψης.

Ποιους πόρους έχετε;

Αυτή η διάσταση δεν αφορά μόνο ζητήματα, όπως: εάν έχετε έναν υπερυψωμένο προβολέα (OHP), βίντεο, κ.λπ.

Περιλαμβάνει την αίθουσα, το εγχειρίδιο, ενδεχομένως τη βιβλιοθήκη και τις κτιριακές εγκαταστάσεις.

Άλλα θέματα

A. Πόσο καιρό διαρκεί το πρόγραμμα; Φτιάξτε ένα πρόγραμμα μαθησιακών δραστηριοτήτων

Χρειάζεται να σκεφτείτε πρακτικά? πρέπει να πραγματώσετε έναν προγραμματισμό για τις επιμέρους δραστηριότητες.

B. Σκεφτείτε τα δίδακτρα ή πιθανή επιδότηση στους επιμορφούμενους, κ.λπ.

4. Προτεινόμενο Συμβόλαιο Μάθησης

4.1. Τίτλος/διάρκεια - Φορέας υλοποίησης του προγράμματος

Δομή του συμβολαίου μάθησης
τίτλος – διάρκεια
Φορέας Υλοποίησης
Ταυτότητα του Φορέα
Τόπος επιμόρφωσης

[Στο πρώτο επίπεδο χρειάζεται να καταγραφεί ο Τίτλος καθώς και το χρονικό πλαίσιο που θα καλυφθεί, προκειμένου να περατωθεί το εκπαιδευτικό /επιμορφωτικό πρόγραμμα.

Απαραίτητο στοιχείο είναι η σαφήνεια και η αποφυγή καταγραφής περιττών στοιχείων που δε χρειάζεται να αποτυπωθούν στο παρόν πλαίσιο.]

Παρατίθενται δύο Συμβόλαια μάθησης, όπως αυτά έχουν παραχθεί στο πλαίσιο ερευνητικών εργασιών, με σκοπό την πλήρη κατανόηση των βημάτων που χρειάζεται να ακολουθηθούν οι σχεδιαστές, για να είναι άρτια και ολοκληρωμένη η περιγραφή των δεδομένων που διαθέτουν.

1^ο Παράδειγμα- Τίτλος προγράμματος:

**« ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ»**

«...»

1. Τίτλος – Διάρκεια

Το πρόγραμμα επιμόρφωσης πραγματοποιείται στα πλαίσια του έργου: **«ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ».**

Πρόκειται για ένα επιμέρους επιμορφωτικό πρόγραμμα που απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς Φιλολογικών μαθημάτων και δη του αντικειμένου της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας στις

τάξεις του Γυμνασίου και έχει τίτλο: «Χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο»

Το εν λόγω πρόγραμμα προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε 64 διδακτικές ώρες και ο φορέας ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για την υλοποίησή του είναι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Με τον όρο ΤΠΕ νοούνται οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας με την ευρύτερη και ειδικότερη σημασία της έννοιας. Η εναρμόνιση των τεχνολογικών επιτευγμάτων με τον εκπαιδευτικό τομέα αποτελεί ζητούμενο της σύγχρονης εποχής. Τα εργαλεία, το διαδίκτυο, η πληθώρα των λογισμικών, των στρατηγικών και των μεθόδων προσαρμοσμένων στις σύγχρονες θεωρήσεις μάθησης συνιστά το συγκερασμό ΤΠΕ με τη διδακτική διαδικασία.

2. Προφίλ Ιδρύματος

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ως επιστημονικός και τεχνικός σύμβουλος του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ) διοργανώνει το επιμορφωτικό πρόγραμμα των εκπαιδευτικών Φιλολογικών μαθημάτων και δη του αντικειμένου της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας για όλες τις τάξεις του γυμνασίου. Φορέας Υλοποίησης και Τελικός Δικαιούχος είναι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υπ.Ε.Π.Θ.) / ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ Κ.Π.Σ.

2.α Ταυτότητα Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είναι ο παλαιότερος ερευνητικός και συμβουλευτικός φορέας σε ζητήματα παιδείας και με το έργο του συμβάλλει ουσιαστικά στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. Κύριος σκοπός του Π.Ι. είναι η πολύπλευρη μελέτη του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, η υποβολή προτάσεων, γνωμοδοτήσεων και εισηγήσεων προς τον Υπουργό Παιδείας για όλα τα θέματα της εκπαίδευσης, καθώς και η εφαρμογή των αποφάσεων του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σε εκπαιδευτικό-παιδαγωγικό επίπεδο.

2.β. Τόπος επιμόρφωσης

Η επιμόρφωση υλοποιείται στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης (ΚΣΕ) που διαθέτουν τον κατάλληλο χώρο με τον απαιτούμενο υπολογιστικό, δικτυακό και τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό. Υπάρχει Μητρώο των ΚΣΕ στο οποίο έχουν ενταχθεί οι φορείς που πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις υλοποίησης των κύκλων μαθημάτων στους χώρους τους. Οι υπεύθυνοι των πιστοποιημένων Κ.Σ.Ε. επιλέγουν για τα προγράμματα Επιμορφωτές από το Μητρώο Επιμορφωτών, υποβάλλουν στις Επιτροπές Επιμόρφωσης (Ε.Ε) σχέδια προγραμμάτων που πρόκειται να υλοποιήσουν και παραλαμβάνουν από τις Ε.Ε. το επιμορφωτικό υλικό.

Για την ένταξη στο Μητρώο Επιμορφωτών απαιτείται να πιστοποιηθούν από το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ε.ΚΕ.ΠΙΣ)¹. Το Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων είναι μια συγκροτημένη και ολοκληρωμένη διαδικασία που περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα βήματα για την πιστοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων. Σκοπός του Κέντρου είναι η ανάπτυξη και εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Πιστοποίησης της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Το Σύστημα αυτό στοχεύει:

- ✚ στη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική κατάρτιση
- ✚ στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών κατάρτισης
- ✚ στην ενδυνάμωση της αξιοπιστίας της επαγγελματικής κατάρτισης
- ✚ στη σύνδεση της επαγγελματικής κατάρτισης με την απασχόληση και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας
- ✚ στη διασύνδεση των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (σύνδεση της αρχικής με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση)
- ✚ στην αναγνώριση και κατοχύρωση των επαγγελματικών προσόντων
- ✚ στην προώθηση της δια βίου μάθησης

...»

2^ο παράδειγμα – Τίτλος προγράμματος:

«Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

«...

Τίτλος-Διάρκεια

Το πρόγραμμα εκπαίδευσης, το οποίο πρόκειται να σχεδιάσουμε, να δημιουργήσουμε και εν τέλει να παράσχουμε, εντάσσεται στο γνωστικό αντικείμενο της Πληροφορικής και έχει τίτλο «**Πληροφορική III: Εισαγωγή σε Υπολογιστικά Φύλλα – Παρουσιάσεις – Βάσεις Δεδομένων**».

Το εν λόγω πρόγραμμα προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε 50 διδακτικές ώρες και ο φορέας ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για την υλοποίησή του είναι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τέλος, το υπό σύσταση πρόγραμμα εκπαίδευσης θα απευθύνεται στους εργαζόμενους στην Κεντρική Υπηρεσία του ΥΠ.Ε.Π.Θ, δηλαδή στους διοικητικούς υπαλλήλους και στους αποσπασμένους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι ωστόσο επιτελούν διοικητική εργασία.

¹ Πηγή στο Διαδίκτυο: http://www.ekepis.gr/site/gr/Identity_a.htm#

Προφίλ Ιδρύματος

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο υπεύθυνος φορέας για την παροχή και υλοποίηση του προγράμματος «Πληροφορική III: Εισαγωγή σε Υπολογιστικά Φύλλα – Παρουσιάσεις – Βάσεις Δεδομένων» είναι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Συγκεκριμένα, το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων από τις οργανικές του διατάξεις, σε γενικές γραμμές, έχει την ευθύνη για τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής στον Ελλαδικό χώρο, τη Διοίκηση της Εκπαίδευσης μέσω των αρμόδιων κεντρικών και περιφερειακών οργάνων, καθώς και την εισαγωγή σπουδαστών στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του ανήκει και η διοργάνωση επιμορφωτικών προγραμμάτων για διοικητικούς υπαλλήλους και για εκπαιδευτικούς. Σε κεντρικό επίπεδο μάλιστα είναι θεσπισμένη η λειτουργία της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, η οποία, μέσω του Τμήματος Επιμόρφωσης που διαθέτει, είναι υπεύθυνη για την εκπαίδευση και επιμόρφωση των υπαλλήλων στις Νέες Τεχνολογίες.

Ειδικότερα, οι αρμοδιότητες του Τμήματος Επιμόρφωσης αφορούν στην:

- οργάνωση και εκτέλεση προγραμμάτων επιμόρφωσης ειδικού ενδιαφέροντος για τους υπαλλήλους του ΥΠ.Ε.Π.Θ καθώς και των εποπτευομένων από αυτό Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ).
- οργάνωση και εκτέλεση προγραμμάτων εξειδίκευσης, σε αντικείμενα της υπηρεσίας τους, των υπαλλήλων του ΥΠ.Ε.Π.Θ και των εποπτευομένων από αυτό ΝΠΔΔ.
- συνεργασία με την Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης για την οργάνωση προγραμμάτων προαγωγικής εκπαίδευσης των υπαλλήλων κατηγορίας ΠΕ/ΤΕ του ΥΠ.Ε.Π.Θ και των εποπτευομένων από αυτό Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ). Η οργάνωση των προγραμμάτων μπορεί να γίνεται και κατά κύκλους Υπουργείων με βάση τη συνάφεια του αντικειμένου τους.
- μέριμνα για τη μετεκπαίδευση και μεταπτυχιακή εκπαίδευση των υπαλλήλων του ΥΠ.Ε.Π.Θ ή των ΝΠΔΔ, για τη διεύρυνση των επιστημονικών ή τεχνικών τους γνώσεων ή την ειδίκευσή τους σε σύγχρονες τεχνικές διοίκησης και τεχνολογίας καθώς και τη λήψη μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών. Μάλιστα, το Τμήμα Επιμόρφωσης έχει τη δυνατότητα να παρέχει τα προγράμματα εκπαίδευσης τόσο με τον παραδοσιακό τρόπο όσο και από απόσταση. Ειδικότερα, έχοντας στη διάθεσή του ένα επιτελείο αποτελούμενο από ειδικούς επιστήμονες (ψυχολόγους, κοινωνιολόγους, στατιστογράφους) προβαίνει αρχικά σε μία ανίχνευση εκπαιδευτικών αναγκών χρησιμοποιώντας ερωτηματολόγια και εφαρμόζοντας παράλληλα τη μέθοδο της προσωπικής συνέντευξης. Στη συνέχεια και μετά την ανάλυση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τις παραπάνω έρευνες, προσδιορίζονται οι εκπαιδευτικές ανάγκες των εργαζομένων και σχεδιάζονται προγράμματα εκπαίδευσης που διαθέτουν όλες τις προϋποθέσεις υψηλής αποτελεσματικότητας.

Κατόπιν, επιλέγονται οι εκπαιδευτές από Μητρώο Εκπαιδευτών του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης (ΕΚΕΠΗΣ), στο οποίο για να εγγραφούν πρέπει να πληρούν κάποιες προϋποθέσεις που περιγράφονται αμέσως παρακάτω. Τέλος, διαμορφώνονται τμήματα εκπαιδευομένων και αρχίζει η διαδικασία επιμόρφωσης και εκπαίδευσης. Όλα τα παραπάνω πιστοποιούν ότι το προφίλ του ιδρύματος που θα αναλάβει την υλοποίηση του προγράμματός μας είναι όχι μόνο αξιόπιστο και με μεγάλη παράδοση

στο χώρο της εκπαίδευσης, αλλά διαθέτει και πολύ καλή οργάνωση, παράγοντες οι οποίοι μπορούν να εξασφαλίσουν την επιτυχία του προγράμματος.

...»

4.2. Ο ρόλος του «Εκπαιδευτή Ενηλίκων» στο πλαίσιο του προτεινόμενου Συμβολαίου

Στο πλαίσιο που ακολουθεί δίνονται κάποιες παράμετροι, οι οποίες πρέπει να αποκωδικοποιηθούν και να οριστούν βάσει απτών παραδειγμάτων στηριζόμενων σε ήδη υπάρχουσες εργασίες.

Εκπαιδευτές
Ορισμός
Ρόλος
Ταυτότητα επιμορφωτών

[Κατ' αρχάς, για να είναι πιο ολοκληρωμένη η απόσαφήνιση του όρου, κρίνεται ιδιαίτερος σημαντικό να δοθεί ένας σαφής ορισμός της έννοιας «Εκπαιδευτής» στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων.]

1^ο Παράδειγμα- Τίτλος προγράμματος:

« ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ»

«...»

Ορισμός

Βάσει του άρθρου 1593 της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως² ως **Εκπαιδευτής Ενηλίκων** ορίζεται ο επαγγελματίας, ο οποίος διαθέτει τα απαιτούμενα για την άσκηση του επαγγέλματός του τυπικά και ουσιαστικά προσόντα καθώς και τις απαραίτητες παιδαγωγικές γνώσεις και δεξιότητες για την προσέγγιση ενηλίκων καταρτιζομένων. Ο συνδυασμός των σύνθετων αυτών προσόντων τον καθιστά ικανό να συμμετέχει στον καθορισμό των μαθησιακών στόχων των προγραμμάτων κατάρτισης, να προσαρμόζει τους στόχους στις ανάγκες των καταρτιζομένων, να διευκολύνει τους καταρτιζόμενους στην απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων, να επιλέγει τις κατάλληλες εκπαιδευτικές μεθόδους, να διασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή των καταρτιζομένων στην εκπαιδευτική διεργασία και τελικά να τους οδηγεί στους συμφωνημένους στόχους.

...»

² Πηγή στο Διαδίκτυο: http://www.contedu.ntua.gr/_Rainbow/Documents/nomothesia/IVT6ES4.pdf

[Κατόπιν, καλούμαστε να καταγράψουμε τις διαστάσεις του ρόλου των εκπαιδευτών, ούτως ώστε να παρουσιάσουμε στην ολότητά του το πώς αντιλαμβανόμαστε ότι θα δραστηριοποιηθούν οι εκπαιδευτές, για να περατώσουν το πρόγραμμα στο οποίο λαμβάνουν μέρος.]

«...»

Ο ρόλος που καλούνται να περατώσουν οι εκπαιδευτές είναι οριοθετημένος όχι στα παραδοσιακά μοτίβα διδασκαλίας που στηρίζονται στη μεταβίβαση της γνώσης αλλά στην αντίληψη πως «η πιο χρήσιμη μάθηση είναι η μάθηση του πώς να μαθαίνουμε».

Ο ρόλος του εκπαιδευτή είναι να:

- ✚ συντονίζει τη μαθησιακή διεργασία
- ✚ κατανοεί τους συμμετέχοντες
- ✚ απελευθερώνει την ενέργεια και τη διάθεση τους για έρευνα
- ✚ γίνεται δημιουργός καταστάσεων που διευκολύνουν τη μάθηση³
- ✚ προσδιορίζει κατάλληλα το περιεχόμενο των διδακτικών ενοτήτων και το διδακτικό υλικό, ούτως ώστε οι εκπαιδευόμενοι να είναι πλήρως ενημερωμένοι για την οργάνωση και διεκπεραίωση των προς διδασκαλία ενοτήτων.
- ✚ σκέφτεται και (να) δρα στα πλαίσια της φιλοσοφίας της εκπαίδευσης ενηλίκων, πράγμα που σημαίνει πως στοχεύει:

- (1) στη δημιουργία ενός θετικού κλίματος μάθησης
- (2) στην προσαρμογή του ρυθμού μάθησης στις δυνατότητες και ανάγκες των εκπαιδευόμενων
- (3) στην ουσιαστική επικοινωνία
- (4) σε διαδικασίες αυτοαξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του έργου τους καθώς
- (5) στη διασύνδεση της μαθησιακής διαδικασίας με τις εμπειρίες των συμμετεχόντων.

Η επιστημονική καθοδήγηση, η εμπύχωση της προσπάθειας των εκπαιδευόμενων, οι συμβουλές και η βοήθεια στο πώς θα αξιοποιήσουν το εκπαιδευτικό υλικό συνιστούν, αδιαφιλονίκητα, κάποιες από τις πιο σημαντικές πτυχές του ρόλου των εκπαιδευτών.

...»

[Για να αποδοθεί μια πιο ρεαλιστική και σαφής εικόνα στο Σύμβολαιο, χρειάζεται να καταγραφούν τα δεδομένα εκείνα που συμπληρώνουν την ταυτότητα των επιμορφωτών, όπως:

³ Πηγή: Η προσωποκεντρική θεωρία (C. Rogers), Εκπαίδευση ενηλίκων , Ανιχνεύοντας το Πεδίο, Αλέξης Κόκκος, σελ: 52-55

- ✚ Επαγγελματική / Εκπαιδευτική δράση - Πιστοποίηση γνώσεων
- ✚ Ονομαστική καταγραφή και ειδικότητα ανά επιμορφωτή

Χαρακτηριστικά, παρουσιάζεται το ακόλουθο παράδειγμα.]

«...»

Ταυτότητα επιμορφωτών

Οι επιμορφωτές που αναλαμβάνουν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών έχουν πιστοποιηθεί και έχουν ενταχθεί στο Μητρώο Επιμορφωτών. Το συγκεκριμένο επιμορφωτικό πρόγραμμα στελεχώνουν εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης - επιμορφωτές αρμόδιοι στη χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας στη διδακτική πράξη, Φιλολόγοι πιστοποιημένοι από το Ε.ΚΕ.ΠΙΣ. καθώς και καθηγητές Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που εξειδικεύονται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία.

Οι εκπαιδευτές όντας έμπειροι στην εκπαίδευση ενηλίκων καθώς έχουν λάβει την απαραίτητη εκπαίδευση, δύνανται να περατώσουν το επιμορφωτικό πρόγραμμα θέτοντας σαφείς στόχους και δομώντας τις δραστηριότητες βάσει των αναγκών και των απαιτήσεων των εκπαιδευόμενων. Οι επιμορφωτές που θα λάβουν μέρος είναι οι: κ. Μ. Παπαδοπούλου, εκπαιδευτικός Πληροφορικής στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμμετέχουσα σε πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών του Πανεπιστημίου Πατρών, ο Κ. Κ. Δημητρίου, εκπαιδευτικός Πληροφορικής στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμμετέχων σε προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Επίσης λαμβάνουν μέρος και οι Φιλολόγοι: Δρ. στην Εκπαίδευση Ενηλίκων Κ. Δήμα και η κ. Ε. Σωτηρίου, συμμετέχουσα σε πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών του Πανεπιστημίου Πατρών. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, Κ. Γ. Παπαδόπουλος, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πατρών στο αντικείμενο «εκπαίδευση ενηλίκων» με αρχικές σπουδές στον τομέα της διδακτικής αξιοποίησης των ΤΠΕ και η κ. Μ. Σωτηρίου, αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Πειραιά στο αντικείμενο «Παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση», με αρχικές σπουδές στην Ηλεκτρονική Μάθηση και στην Εκπαίδευση ενηλίκων.

...»

4.3. «Οι εκπαιδευόμενοι» στο «Συμβόλαιό μας»

Οι εκπαιδευόμενοι
Ανάγκες και χαρακτηριστικά εκπαιδευόμενων

[Στην ενότητα αυτή οι σχεδιαστές θα μελετήσουν το πώς αναλύεται ο ρόλος των εκπαιδευόμενων σε ένα Συμβόλαιο Μάθησης και θα κατανοήσουν μέσα από την παρουσίαση δυο παραδειγμάτων τα θεμελιακά στοιχεία που χρειάζεται και οι ίδιοι να παρουσιάσουν στο μοντέλο τους, για να είναι ολοκληρωμένο και άρτιο]

1^ο Παράδειγμα- Τίτλος προγράμματος:

« ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ»

«...»

Οι εκπαιδευόμενοι

Οι εκπαιδευόμενοι που θα λάβουν μέρος στο συγκεκριμένο πρόγραμμα επιμόρφωσης δύναται να είναι Φιλολόγοι Δευτεροβάθμιας Δημόσιας ή Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και δη στις τρεις σχολικές τάξεις του Γυμνασίου. Συγκεκριμένα πρόκειται για Φιλολόγους με σπουδές στη διδασκαλία Φιλολογικών μαθημάτων από τα τμήματα: κλασικής Φιλολογίας, Ιστορικού Αρχαιολογικού και Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής Ψυχολογίας.

Ανάγκες και χαρακτηριστικά εκπαιδευόμενων

Οι εκπαιδευόμενοι δύνανται:

- ✚ να εμπλουτίσουν τον τρόπο διδασκαλίας τους
- ✚ να λάβουν γνώση νέων στρατηγικών και εργαλείων ικανών να συνδράμουν καταλυτικά στην παιδαγωγική τους κατάρτιση και να καταστήσουν πιο ελκυστική, στα μάτια των παιδιών, τη διδασκαλία λογοτεχνικών κειμένων. Πρόκειται για επαγγελματίες με ευρύ φάσμα εμπειριών που χειρίζονται το λειτουργικό σύστημα των Windows και χρησιμοποιούν ως μηχανή αναζήτησης πληροφοριών το Διαδίκτυο ενώ για την ανταλλαγή μηνυμάτων αλληλογραφίας κάνουν χρήση του email.
- ✚ να εντρυφήσουν στη χρήση ποικίλων εργαλείων και τεχνικών, ούτως ώστε να γίνουν κτήμα τους και να μπορέσουν να τις αξιοποιήσουν επαρκώς στη διδακτική πράξη.
- ✚ και επιθυμούν διακαώς τους τρόπους να εντάξουν τα γνωστικά τους αντικείμενα στη σύγχρονη ηλεκτρονική πραγματικότητα, που αναδιαμορφώνει τους τρόπους μάθησης και δημιουργεί ένα κλίμα θετικής στάσης και ανανέωσης στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας.

Η μελέτη του αποσπάσματος ενός λογοτεχνικού έργου δε συνιστά τον καλύτερο τρόπο για τη γνωριμία με αυτό και με την εποχή που γράφτηκε, διότι στοχεύει μονάχα στην πρόσκτηση αποσπασματικής γνώσης και αυτή είναι μια πτυχή από την οποία προσπαθούν να απομακρυνθούν οι Φιλολόγοι.

Οι φιλόλογοι νιώθουν τη στατικότητα που διακρίνει την παραδοσιακή διδασκαλία και επιδιώκουν να βελτιώσουν τις εκπαιδευτικές τους τεχνικές:

1. μαθαίνοντας καινούριες τεχνικές
2. βλέποντας παραδείγματα χρήσης αυτών
3. συνομιλώντας με άλλους εκπαιδευτικούς που τις έχουν εφαρμόσει είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό
4. μετέχοντας σε μια εκπαιδευτική κοινότητα που πορεύεται μαζί με το ρεύμα της ηλεκτρονικής εποχής και όχι πίσω από αυτό.

Παράλληλα, πολλοί καθηγητές με πολυετή πείρα στα σχολεία αδυνατούν να σχεδιάσουν το περιεχόμενο των μαθημάτων τους και οργανώνουν την ύλη τους γραμμικά δίχως να λαμβάνουν υπόψη τον προσωπικό ρυθμό μάθησης του κάθε παιδιού και τις ανάγκες του. Κατ' επέκταση το μάθημα στερείται σχεδιασμού και οργάνωσης και αυτό οφείλεται στην απουσία παιδαγωγικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Με το συγκεκριμένο πρόγραμμα δε θα πληροφορηθούν μόνο για τα εργαλεία που δύνανται να χρησιμοποιήσουν αλλά για το πώς θα τα αξιοποιήσουν και πως θα σχεδιάσουν το μάθημά τους βάσει αυτών. Βασικό ζητούμενο των εκπαιδευτικών είναι η διεύρυνση των οριζόντων και η εστίαση όχι μόνο στο **τι** θα μάθουν τα παιδιά αλλά και στο **πώς**.

...»

[Ακολουθεί μια άλλη προσέγγιση για το πώς μπορούμε να αποτυπώσουμε το προφίλ των εκπαιδευόμενων στο πλαίσιο ενός Συμβολαίου Μάθησης με τίτλο: «Η Διδακτική χρήση των ΤΠΕ στο σχεδιασμό των γνωστικών θεμάτων της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης»]

2^ο παράδειγμα- Τίτλος Προγράμματος:

«Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

«...»

Εκπαιδευόμενοι

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς Α'/θμιας και Β'/θμιας εκπαίδευσης που εκπονούν προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα σχολεία που υπηρετούν, σε εκπαιδευτικούς Α'/θμιας και Β'/θμιας εκπαίδευσης που υπηρετούν σε Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και σε εκπαιδευτικούς υπεύθυνους Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που υπηρετούν στις Διευθύνσεις. Βασική προϋπόθεση για την παρακολούθηση του προγράμματος είναι οι εκπαιδευόμενοι να γνωρίζουν ήδη θέματα βασικών εννοιών πληροφορικής. Ο περιορισμός αυτός προκύπτει, γιατί το πρόγραμμα σχεδιάστηκε έτσι ώστε να αξιοποιηθούν οι εκπαιδευτικές στρατηγικές που αξιοποιούν τεχνολογίες – εργαλεία. Οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση του υπολογιστή ως εργαλείο στην υλοποίηση του προγράμματος (χρήση κειμενογράφου, αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο, ευχέρεια στη χρήση λογισμικών). Έτσι, κάνοντας

χρήση του υπολογιστή προσπαθούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα το οποίο έχει τεθεί. Για το σκοπό αυτό εξοικειώνονται με τα υπολογιστικά εργαλεία προκειμένου να εκφράσουν τις όποιες απόψεις και ιδέες έχουν γύρω από τη μελέτη – πρόβλημα, ενώ ταυτόχρονα επιλέγουν και υιοθετούν συγκεκριμένες διδακτικές τεχνικές προκειμένου να υλοποιήσουν άρτια τα εκπαιδευτικά τους σενάρια . Ο εκπαιδευόμενος λαμβάνει το ρόλο του ερευνητή, που αναζητά, αποδέχεται ή απορρίπτει, διατυπώνει την προσωπική του γνώμη, συλλέγει, οργανώνει και προσπαθεί να δομήσει τις πληροφορίες.

Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να συνειδητοποιήσουν τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον του, να ευαισθητοποιηθούν για τα προβλήματα που συνδέονται με αυτό και να δραστηριοποιηθούν με ειδικά προγράμματα, ώστε να συμβάλλουν στη γενικότερη προσπάθεια αντιμετώπισής τους. Το συγκεκριμένο θέμα του προγράμματος «Μεσόγειος - Ελληνική Ναυτική Παράδοση» δίνει τη δυνατότητα σύνδεσης με πολλά μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος του σχολείου προσφέροντας πλαίσιο διαθεματικής διασύνδεσης. Αυτό θα προσδώσει πολλά οφέλη σε ατομικό και επαγγελματικό επίπεδο καθώς θα μεγιστοποιήσει το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων, θα αυξήσει την αυτοπεποίθησή τους και θα τους ενθαρρύνει να χρησιμοποιούν περισσότερο την τεχνολογία με βάση συγκεκριμένες στρατηγικές τόσο στην εκπόνηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης όσο και στη διδασκαλία των μαθημάτων της ειδικότητάς τους. Οι εκπαιδευόμενοι που είναι και ταυτόχρονα εκπαιδευτικοί προσπαθούν να εντάξουν τα γνωστικά τους αντικείμενα στη σύγχρονη ηλεκτρονική πραγματικότητα, ώστε να εφαρμόσουν νέους τρόπους μάθησης και να δημιουργήσουν ένα κλίμα θετικής στάσης στη διδασκαλία των μαθημάτων της ειδικότητάς τους και της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευση. Με το συγκεκριμένο πρόγραμμα δε θα πληροφορηθούν μόνο για τα εργαλεία που δύνανται να χρησιμοποιήσουν αλλά για το πώς θα τα αξιοποιήσουν και πως θα σχεδιάσουν το μάθημά τους βάσει αυτών.

«Ο ρόλος λοιπόν των εκπαιδευόμενων τοποθετείται σε μια καινούρια βάση, καθώς δεν είναι πια παθητικός δέκτης αλλά ενεργός συμμετοχός στη μαθησιακή διαδικασία. Αυτό σημαίνει πως οι μαθητές καλούνται να αυτονομηθούν βαθμιαία από το παραδοσιακό δασκαλοκεντρικό σύστημα μετάδοσης γνώσης, έχοντας επεξεργασθεί με επάρκεια την επαγωγική μέθοδο» (Συμεών Ρετάλης, 2005, Οι προηγμένες τεχνολογίες διαδικτύου στην υπηρεσία της μάθησης, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα, σελ:45-47).

...».

⇒ Περισσότερες πηγές για μελέτη:

- ✚ Αλέξης Κόκκος, «Εκπαίδευση Ενηλίκων' Ανιχνεύοντας το πεδίο», Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2005, Αθήνα,

Ξεχωρίζουμε τις ακόλουθες σελίδες: 39-44,48-55,64-68,78-83, 85-100, αλλά να σημειωθεί πώς το βιβλίο εμπεριέχει μια αθρόα συλλογή στοιχείων που καλύπτουν εκτενώς το κεφάλαιο :εκπαιδευόμενοι

- ✚ Peter Jarvis, «Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση. Θεωρία και πράξη, εκδόσεις Μεταίχμιο, 2004, Αθήνα, σελ.:35-42 ,81-129
- ✚ Alan Rogers, «Εκπαίδευση ενηλίκων», εκδόσεις Μεταίχμιο, 1998, Αθήνα, σελ.:60-64, 81-107,193-206,23-292,309-317
- ✚ Ευρωπαϊκό πρόγραμμα HERMES, <http://www.hermesproject.org/gr/index.html>, (τελευταία πρόσβαση Μάιος 2008)
- ✚ Άρθρο : Σ. Ευθυμίου Σχολικού Συμβούλου ΠΕ, «Εμπόδια/ δυσκολίες επιμόρφωσης εκπ/κών Α/θμιας», διαθέσιμο στην εξής ιστοσελίδα: <http://www.fa3.gr/arthra/26-empodia-epimorfosi-athmia.htm>, (τελευταία πρόσβαση Μάιος 2008)

4.4. Θεματικό Αντικείμενο - Στόχοι –Αποτελέσματα

Στον ακόλουθο πίνακα συναντάμε τους τίτλους των θεμάτων που θα αναλύσουμε.

Θεματικό αντικείμενο – στόχοι- αποτελέσματα:
Περιεχόμενο
Θεματικό αντικείμενο
Στόχοι - Αποτελέσματα
Τρόποι μάθησης

[Σ' αυτή την ενότητα οι σχεδιαστές καλούνται να παρουσιάσουν το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού προγράμματος, με σκοπό να προβάλλουν τα στοιχεία εκείνα που αφενός συνιστούν τον πυρήνα του θεματικού αντικειμένου, αφετέρου αποτελούν τα μέρη που θα προσελκύσουν τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα. Οι εκπαιδευόμενοι βούλονται να ικανοποιήσουν την πρωταρχική τους ανάγκη για μάθηση και πρόσκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων. Σε αυτό το μοτίβο χρειάζεται να κυμανθεί και η προβολή του θεματικού αντικειμένου του προγράμματος.

Συνεπώς, καταγράφονται ο τίτλος και τα μέρη του εκπαιδευτικού/ σεμιναριακού προγράμματος και εν συνεχεία οι ενότητες που εμπεριέχονται σε αυτό, σε συνδυασμό με τη χρονική διάρκεια εκάστης, όπως διαφαίνονται και στα ακόλουθα παραδείγματα Συμβολαίων μάθησης.]

1^ο Παράδειγμα- Τίτλος προγράμματος:

**« ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ»**

«...

Θεματικό αντικείμενο – στόχοι- αποτελέσματα:

Περιεχόμενο

Θεματικό αντικείμενο

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ : «Χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο»

Μέρος Α' (21 Ώρες)

Θέματα διδακτικής προσέγγισης της Λογοτεχνίας

✚ Εισαγωγική Ενότητα διερεύνησης των θεμάτων που θα λάβουν χώρα στο πρόγραμμα
-Παρουσίαση των σκοπών του προγράμματος και συζήτηση για τις ενότητες που θα παρουσιαστούν στο πρόγραμμα.

(3 Ώρες)

✚ Προβληματισμοί για την υπάρχουσα προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων στις τάξεις του Γυμνασίου

(3 Ώρες)

✚ Παρουσίαση παραδοσιακών αντιλήψεων διδακτικής προσέγγισης:
-γνωσιακρατική προσέγγιση
- ρόλος δασκάλου ως κατόχου γενικής ισχύος νοήματος μέσα στο κείμενο
- ρόλος μαθητή ως παθητικού αναγνώστη

(6 Ώρες)

✚ Προβολή νεότερων θεωριών ερμηνείας και ανάλυσης των λογοτεχνικών κειμένων στα πλαίσια του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών

(3 Ώρες)

✚ Παρουσίαση μιας διδακτικής ενότητας από το βιβλίο της Α' Γυμνασίου : «Όπως τα βλέπει κανείς...» Ελένη Σαραντίτη σχολικό βιβλίο σελίδες: 209-214 κάνοντας χρήση των παραδοσιακών ερμηνευτικών μεθόδων και με άξονα τις εργασίες που επισυνάπτονται στο προς ανάλυση κείμενο

(6 Ώρες)

Μέρος Β' (43 Ώρες)

Προβολή της χρησιμότητας των ΤΠΕ για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας

✚ Προβολή χρησιμότητας των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας
- πλεονεκτήματα

- παρουσίαση των νέων δυνατοτήτων που ανοίγονται στο εκπαιδευτικό γίνεσθαι

(6 Ώρες)

- ✚ Παρουσίαση νέων θεωριών προσέγγισης της Λογοτεχνίας και μεθόδων απόκτησης γνώσεων – δεξιοτήτων που στηρίζονται στη χρήση των ΤΠΕ

- διερεύνηση
- διακειμενική προσέγγιση
- μέθοδος της ιστοριογραμμής
- παιχνίδια ρόλων

(9 Ώρες)

- ✚ Βασικές αρχές για το σχεδιασμό εκπαιδευτικού λογισμικού στο μάθημα της Λογοτεχνίας.

- Παρουσίαση εργαλείων ικανών να αφυπνίσουν το ενδιαφέρον του μαθητή
- εργαλεία δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών
- αξιοποίηση του Διαδικτύου
- παρουσίαση στρατηγικών μάθησης που εμπεριέχουν τη χρήση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη
- Συζήτηση με εκπαιδευτικούς από το εξωτερικό, που έχουν κάνει χρήση των στρατηγικών μέσω video conference

(18 Ώρες)

- ✚ Νέες μορφές λογοτεχνίας στο διαδίκτυο (Hyper literature)

Υπερκείμενο- Πολυτροπικότητα

- παράθεση λογοτεχνικών υπερ-κειμένων όπως αυτά μπορεί κανείς να τα αναζητήσει στο διαδίκτυο και να τα αξιοποιήσει στη διδακτική πράξη

(3 Ώρες)

- ✚ Τ.Π.Ε. και αρχές μάθησης στο γνωστικό αντικείμενο της Λογοτεχνίας: Ο μαθητής ως δημιουργός.

- Προβολή μιας διδακτικής ενότητας από το σχολικό εγχειρίδιο της Β' Γυμνασίου με τίτλο: «Από το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ», Άννα Φρανκ . Μια διαφορετική διδακτική προσέγγιση που κάνει χρήση και εργαλείων μα και στρατηγικών και προσανατολίζεται στη συνεργατική μάθηση.

(4 Ώρες)

- ✚ Εργαστηριακή άσκηση με σκοπό την εξοικείωση των εκπαιδευόμενων στην κατασκευή μιας μικροδιδασκαλίας ως μέρους ομαδικής εργασίας στα πλαίσια της ολοκλήρωσης του επιμορφωτικού προγράμματος.

(3 Ώρες)

....»

[Η καταγραφή της στοχοθεσίας του προγράμματος έγκειται στα επιδιωκόμενα αποτελέσματα και στο πως αυτά από θεωρητικές παράμετροι θα μεταπέσουν σε δεδομένες και σαφείς καταστάσεις.

Για να είναι πιο κατανοητή η αποτύπωση του πλαισίου των στόχων αλλά και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων, παρατίθεται το επόμενο παράδειγμα ως συνέχεια της καταγραφής του θεματικού αντικειμένου του προγράμματος.]

«...»

Στόχοι - Αποτελέσματα

Για να σχεδιαστεί και υλοποιηθεί ένα επιτυχημένο πρόγραμμα επιμόρφωσης πρέπει να ληφθούν υπόψη κάποιοι παράγοντες, που είναι:

- ✚ Η εκπαίδευση έχει εθελοντικό χαρακτήρα
- ✚ Οι εκπαιδευτικοί στόχοι αποσαφηνίζονται
- ✚ Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι άρτια οργανωμένο
- ✚ Το περιεχόμενο έχει άμεση σχέση με τις ανάγκες και τις εμπειρίες των εκπαιδευόμενων. Είναι απαραίτητο να δίνονται πολλά εναύσματα, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να αξιοποιούν τις εμπειρίες τους, να τις επεξεργάζονται και να μαθαίνουν από αυτές
- ✚ Λαμβάνονται υπόψη οι προτιμώμενοι τρόποι μάθησης – εξατομικευμένη μάθηση
- ✚ Ενθαρρύνεται σταδιακά η ενεργητική συμμετοχή στην εκπαιδευτική διεργασία. Συμβολή των ίδιων των εκπαιδευόμενων στη διαμόρφωση του διδακτικού υλικού. Αδήριτη κρίνεται η ανάγκη για χρήση ενεργητικών εκπαιδευτικών τεχνικών ικανών να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων.
- ✚ Διαμορφώνεται μαθησιακό κλίμα που χαρακτηρίζεται από ουσιαστική επικοινωνία, συνεργατικό πνεύμα και αμοιβαίο σεβασμό.

Βάσει των παραπάνω προϋποθέσεων για την επιτυχή έκβαση του προγράμματος είναι απαραίτητο να γίνει μνεία στη στοχοθεσία του προγράμματος σε επίπεδο γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων, που θα αποκομίσουν οι εκπαιδευόμενοι μετά την περάτωση του σεμιναρίου επιμόρφωσης. Μέσω της διατύπωσης των στόχων προβάλλονται και τα αποτελέσματα που αναμένεται να προκύψουν μετά την ολοκλήρωση όλων των ενοτήτων του προγράμματος.

Συγκεκριμένα οι στόχοι στα επίπεδα: γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

Ταξινόμια διδακτικών στόχων κατά Bloom

Τρεις τομείς:

- A. Γνωστικός (ΓΝΩΣΕΙΣ) B. Συναισθηματικός (ΣΤΑΣΕΙΣ) Γ. Ψυχοκινητικός
(ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ)

Γνώσεις	Στάσεις	Δεξιότητες
<ul style="list-style-type: none"> ✚ Αναγνώριση ήδη κεκτημένων πληροφοριών ✚ Συζήτηση για τα προς μελέτη θέματα και ερμηνεία των δεδομένων, βάσει του προσωπικού ρυθμού μάθησης ✚ Εκμάθηση νέων στρατηγικών διδασκαλίας- προσέγγισης λογοτεχνικών κειμένων ✚ Κατανόηση των νέων θεωριών ερμηνείας και ανάλυσης των λογοτεχνικών κειμένων ✚ Διασύνδεση του θέματος με άλλα μαθήματα (διαθεματική προσέγγιση) ✚ Ανάλυση των μεθόδων απόκτησης γνώσεων- δεξιοτήτων που στηρίζονται στις ΤΠΕ ✚ Γνώση των νέων μορφών λογοτεχνίας στο Διαδίκτυο ✚ Σύγκριση των προς μάθηση τεχνικών ✚ Κατανόηση της έννοιας «μικροδιδασκαλία» ✚ Σύνθεση ομαδικών εργασιών μορφής μικροδιδασκαλίας 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Διεύρυνση των ενδιαφερόντων και ανακάλυψη νέων διαστάσεων της εκπαιδευτικής πραγματικότητας ✚ Αυτοεκτίμηση ✚ Ανάπτυξη προβληματικής γύρω από τις δυσκολίες στην προσέγγιση των κειμένων μέσα από τα σχολικά εγχειρίδια ✚ Διαμόρφωση κριτικής άποψης σχετικά με ζητήματα παραδοσιακών τεχνικών διδασκαλίας ✚ Διαμόρφωση κριτικής σκέψης για το πώς οι ΤΠΕ θα αναδιαμορφώσουν τη διδασκαλία των Λογοτεχνικών κειμένων στο Γυμνάσιο ✚ Ανάπτυξη θετικής στάσης απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων ✚ Συμμετοχική δράση μέσα από τους κόλπους των ομάδων ✚ Συζήτηση και ανάπτυξη προβληματικής για το «νέο» είδος λογοτεχνίας και τις δυνατότητες παιδαγωγικής αξιοποίησής του ✚ Κατανόηση του ατομικού ρυθμού μάθησης κάθε ατόμου που επισημαίνεται ιδιαίτερος στη διδακτική χρησιμοποίηση των ΤΠΕ ✚ Αποδοχή συγκεκριμένων δραστηριοτήτων ✚ Αυτοαξιολόγηση 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Εξοικείωση με εκπαιδευτικά εργαλεία ✚ Πρακτική άσκηση μέσα από δοκιμή σε επιλεγμένα κείμενα ✚ Πρόταση τρόπων αξιοποίησης επιλεγμένων δικτυακών τόπων στη διδασκαλία διδακτικής ενότητας ✚ Αναζήτηση του κατάλληλου υλικού για την περάτωση μιας διδασκαλίας ✚ Αξιοποίηση εξωκειμενικών στοιχείων ✚ Χρήση εργαλείων για την κατασκευή μιας μικροδιδασκαλίας ✚ Σχεδιασμός μικροδιδασκαλίας ✚ Οργάνωση της περάτωσης της ομαδικής εργασίας που λαμβάνει τη μορφή μικροδιδασκαλίας

...»

⇒ Περισσότερες πηγές για μελέτη:

📚 B.S. Bloom- D.R. Krathwohl, Ταξινόμια διδακτικών στόχων, τόμος Α' Γνωστικός Τομέας, τόμος Β'- Συναισθηματικός Τομέας, εκδόσεις Κώδικας, 2000, Θεσσαλονίκη. (Για να μην αναλωθείτε σε πολύωρη αναζήτηση στις σελίδες των δύο βιβλίων, προτείνεται μια σύντομη επισκόπηση των ταξινομιών, όπως αυτές αποτυπώνονται στις εισαγωγικές σελίδες και των δύο τόμων καθώς και στα παραρτήματα. Προκειμένου να είναι πιο ολοκληρωμένη η άποψη που θα αποκομίσετε, προτείνεται και επιλεκτική μελέτη παραδειγμάτων τα οποία θα εντοπίσετε στον πυρήνα των βιβλίων)

📚 Αλέξης Κόκκος, Εκπαίδευση ενηλίκων , Ανιχνεύοντας το Πεδίο, εκδόσεις Μεταίχμιο, 2005, Αθήνα, σελ: 93-98, 136-139,

📚 Πηγή από το διαδίκτυο για την ταξινόμια του Bloom: <http://www.businessballs.com/bloomstaxonomyoflearningdomains.htm>(τελευταία πρόσβαση Μάιος 2008)

📚 Πηγή από το διαδίκτυο για τη νέα ταξινόμια του Bloom: <http://edorigami.wikispaces.com/blooms%2C+learning+styles+and+thinking+organisers>, (πολύ ενδιαφέρουσα προσέγγιση, που καλύπτει και τα νέα- ψηφιακά- δεδομένα) (τελευταία πρόσβαση Μάιος 2008)

[Για να έχουμε και μια δεύτερη προσέγγιση του πώς μπορεί να δομηθεί το παρόν τμήμα του Συμβολαίου, παρουσιάζεται και το ακόλουθο παράδειγμα, που δεν απέχει πολύ από τη φιλοσοφία του πρώτου μα αποτελεί μια άλλη προοπτική.]

2^ο παράδειγμα- Τίτλος Προγράμματος:

«Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

«...»

Θεματικό Αντικείμενο – Στόχοι – Αποτελέσματα :

Περιεχόμενο

Θεματικό Αντικείμενο

Πρόγραμμα Επιμόρφωσης : «Η Διδακτική χρήση των ΤΠΕ στο σχεδιασμό των γνωστικών θεμάτων της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης».

Κύριος στόχος του προγράμματος είναι η εφαρμογή διδακτικών στρατηγικής για την προσέγγιση του θέματος «Μεσόγειος - Ελληνική Ναυτική Παράδοση» αξιοποιώντας την τεχνολογία. Οι εκπαιδευόμενοι θα έλθουν σε επαφή με διάφορες χρήσεις του Η/Υ ως εποπτικό μέσο διδασκαλίας, ως διερευνητικού εργαλείου, ως εργαλείο επικοινωνίας και αναζήτησης πληροφοριών. Με την βοήθεια της τεχνολογίας θα αναζητήσουν πληροφορίες και θα ενημερωθούν για την ελληνική Ναυτική παράδοση, την τέχνη της ναυπηγικής, για την κατασκευή ομοιωμάτων σκαφών, θα «εντοπίσουν» και θα επισκεφθούν διαδικτυακά τα Ναυτικά Μουσεία της Ελλάδος. Θα «ταξιδέψουν» από ψηλά με την βοήθεια του υπολογιστή, μέσω συγκεκριμένου λογισμικού, στις διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας που υπάρχουν Ναυτικά Μουσεία και Μουσεία Ελληνικής Ναυτικής παράδοσης, θα αντλήσουν το υλικό από τις πηγές που έχουν στη διάθεσή τους και θα παρουσιάσουν τα συμπεράσματά τους. Όλες οι παραπάνω δραστηριότητες θα είναι δομημένες με τις αρχές συγκεκριμένων στρατηγικών μάθησης ώστε οι εκπαιδευόμενοι να μπορούν να πράξουν ανάλογα και στους μαθητές τους. Ο κύριος στόχος του σεμιναρίου είναι οι εκπαιδευόμενοι να αξιοποιήσουν τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους και την εμπειρία τους τόσο σε επιμέρους τομείς της ειδικότητας τους όσο και στη χρήση των ΤΠΕ, έχοντας μάθει νέες στρατηγικές διδασκαλίας- προσέγγισης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Ακολουθούν οι Θεματικές Ενότητες του Πρόγραμμα Επιμόρφωσης εκπαιδευτικών «Η Διδακτική χρήση των ΤΠΕ στο σχεδιασμό των γνωστικών θεμάτων της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης» διάρκειας 60 διδακτικών ωρών.

Ενότητα	Διαθέσιμος Χρόνος	Στόχοι	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Γεωγραφία της Μεσογείου	20 διδακτικές ώρες	Αφόρμηση, συζήτηση και προσδιορισμός των ζητημάτων προς διερεύνηση Να γνωρίσουν τη γεωγραφική διαμόρφωση της περιοχής προκειμένου να κατανοήσουν πως αυτή διαμορφώνει το κλίμα, τις καλλιέργειες και γενικότερα την ανάπτυξη της Μεσογείου	Αφόρμηση, συζήτηση, σχηματοποίηση της «αράχνης» της γεωγραφικής εξέτασης της Μεσογείου (είδος θάλασσας, ακτές-χερσόνησοι, Λιμάνια, Νησιά Ποτάμια, κύκλος νερού Μεσογείου, Κλίμα-καλλιέργειες, Ηφάιστεια-σεισμοί, Κράτη), χωρισμός σε ομάδες και μελέτη των επιμέρους θεμάτων με τη χρήση του διαδικτύου
Ιστορία της Μεσογείου	10 διδακτικές ώρες	Να γνωρίσουν την ιστορική εξέλιξη της ναυσιπλοΐας στο πέρασμα του χρόνου συσχετίζοντας την με το φυσικό περιβάλλον αναδεικνύοντας τον τεράστιο ρόλο της στην ανάπτυξη του εμπορίου της οικονομίας του πολιτισμού	Έρευνα και Μελέτη σε ομάδες των διαφορετικών θεματικών της ενότητας (ταξίδια του Οδυσσέα, Αργοναυτική εκστρατεία, ταξίδια των Μινωιτών στη Μεσόγειο, ελληνικός και φοινικικός πολιτισμός στη Μεσόγειο). Χρήση εκπαιδευτικών στρατηγικών, λογισμικών και διαδικτύου για περαιτέρω μελέτη
Πολιτισμός της Μεσογείου	10 διδακτικές ώρες	Να γνωρίσουν τους σημαντικούς πολιτισμούς που αναπτύχθηκαν στην κλειστή αυτή θάλασσα και να	Έρευνα και Μελέτη σε ομάδες των διαφορετικών θεματικών της ενότητας (Θρησκείες Μεσογείου, Αρχαίοι
		συνειδητοποιήσουν τη σημαντική συμβολή τους στον παγκόσμιο πολιτισμό	Πολιτισμοί, Γλώσσες Μεσογείου, Λαοί Μεσογείου). Χρήση εκπαιδευτικών στρατηγικών, ανάλογων λογισμικών και διαδικτύου για περαιτέρω μελέτη
Περιβάλλον της Μεσογείου	20 διδακτικές ώρες	Να γνωρίσουν το θαλάσσιο περιβάλλον της Μεσογείου, το παράκτιο οικοσύστημα, να ενημερωθούν για τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας, την αλιεία τον Τουρισμό και τις μεταφορές	Έρευνα και Μελέτη σε ομάδες των διαφορετικών θεματικών (Οικοσύστημα, Αλιεία, Πόλεις, Τουρισμός, Μεταφορές). Χρήση εκπαιδευτικών στρατηγικών, ανάλογων λογισμικών και διαδικτύου για περαιτέρω μελέτη

Η θεματική ενότητα η οποία θα παρουσιαστεί αναλυτικότερα είναι :
Περιβάλλον της Μεσογείου

- 🚩 Μεταφορές
- 🚩 Ελληνική Ναυσιπλοΐα
- 🚩 Ελληνική Ναυτική Παράδοση (Ναυτικά Μουσεία – Ναυπηγική τέχνη – Παραδοσιακοί Ταρσανάδες –Ομοιώματα σκαφών)

Ενότητα	Διαθέσιμος Χρόνος	Στόχοι	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Εισαγωγή Ελληνική Ναυσιπλοΐα Ελληνική Ναυτική παράδοση	2 διδακτικές ώρες	<p>Να κατανοήσουν την προσφορά της θάλασσας στην ανάπτυξη των μεταφορών.</p> <p>Να κατανοήσουν τη θέση της Ελλάδας στη Μεσόγειο</p> <p>Να μελετήσουν την εξέλιξη της ναυσιπλοΐας και της ναυπηγικής τέχνης στους ταρσανάδες της Ελλάδας, την ελληνική ναυτική παράδοση.</p> <p>Οι παραπάνω στόχοι επιτυγχάνονται με τη χρήση του</p>	<p>Αφόρμηση, συζήτηση και προσδιορισμός των ζητημάτων προς διερεύνηση</p> <p>Διεξαγωγή έρευνας μέσα από πηγές που είναι διαθέσιμες στο Διαδίκτυο</p>

<p>Ναυτικά Μουσεία Google Earth «Βρες το Μουσείο»</p>	<p>3 διδακτικές ώρες</p>	<p>διαδικτύου, την προβολή slides και ανάλογου υλικού</p> <p>Να αναζητήσουν, να καταγράψουν τα Ναυτικά μουσεία της Ελλάδας. Να ενημερωθούν για τα εκθέματα των μουσείων και τα ομοιώματα σκαφών. Οι παραπάνω στόχοι επιτυγχάνονται με τη χρήση του διαδραστικού χάρτη του Google Earth. Έλεγχος των γνώσεων αλλά και των δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων γίνεται με το παιχνίδι «Βρες το Μουσείο» και τοποθέτησε το στο χάρτη</p>	<p>Μελέτη χάρτη της Ελλάδας, Εντοπισμός ναυτικών μουσείων στο χάρτη, Αναζήτηση υλικού για κάθε μουσείο</p>
<p>Εννοιολογικοί χάρτες Αξιολόγηση εννοιολογικών χαρτών από τις άλλες ομάδες και τον εκπαιδευτή</p>	<p>2 διδακτικές ώρες</p>	<p>Να μάθουν να συνεργάζονται και να επικοινωνούν μέσω της ομαδικής εργασίας Να εξασκηθούν στην οργανωμένη αναζήτηση πληροφοριών Να αποκτήσουν συνθετική και αναλυτική ικανότητα μέσω της ανάπτυξης εννοιολογικών χαρτών</p> <p>«Δημιουργικό Παιχνίδι» αξιοποιώντας το</p>	<p>Διεξαγωγή έρευνας μέσα από πηγές που είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο Οργάνωση πληροφοριών με βάση λέξεις-κλειδιά</p> <p>Παρουσίαση εννοιολογικών χαρτών</p>

<p>Προβολή Video με υλικό για την ναυτική παράδοση και την κατασκευή ομοιωμάτων (από εκθέματα των ναυτικών μουσείων) Δημιουργικό παιχνίδι</p>	<p>3 διδακτικές ώρες</p>	<p>υλικό της έρευνας από τις πηγές. Να ενημερωθούν για την κατασκευή τρεχαντηριού με τον παραδοσιακό τρόπο Οι παραπάνω στόχοι θα έχουν σαν αποτέλεσμα την παρουσίαση των εργασιών τους, με τις στρατηγικές μεθόδους που ακολουθήθηκαν κατά την επιμόρφωσή τους στο Περιβαλλοντικό Κέντρο Εκπαίδευσης</p>	<p>Παρουσίαση «Μαθαίνω πως θα διδάξω»</p>
<p>Παρουσίαση Εννοιολογικών Χαρτών, Παρουσίαση εργασίας Συμπεράσματα</p>	<p>2 διδακτικές ώρες</p>	<p>Να παρουσιάσουν όσα έχουν μάθει και να τα μοιραστούν με τις άλλες ομάδες, Να αποτιμήσουν το έργο τους και να δεχθούν ανατροφοδοτική αξιολόγηση</p>	<p>Παρουσίαση εργασιών Αποτίμηση συνεργασίας των ομάδων Συμπεράσματα</p>

• Στόχοι – αποτελέσματα

Στην εκπαίδευση ενηλίκων καθοριστικό ρόλο παίζουν οι μαθησιακές ανάγκες των εκπαιδευόμενων. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του επιμορφωτικού προγράμματος έγινε με βάση τους σκοπούς και τους στόχους της μαθησιακής διαδικασίας από τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών των επιμέρους μαθημάτων τα οποία συμβάλλουν στη δημιουργία του (Γλώσσα, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσικές Επιστήμες, Αισθητική Αγωγή, Τεχνολογία, και Πληροφορική) καθώς και με βάση τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων. Οι διάφορες χρήσεις του υπολογιστή ως εποπτικού μέσου διδασκαλίας, ως γνωστικού - διερευνητικού εργαλείου (με τη χρήση κατάλληλου ανοικτού λογισμικού διερευνητικής μάθησης) και ως εργαλείου επικοινωνίας και αναζήτησης, βοηθά τους εκπαιδευόμενους στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων καθώς και στην αλλαγή στάσης ως προς το αντικείμενο της μάθησης τους. Η υιοθέτηση νέων διδακτικών προσεγγίσεων και στρατηγικών λειτουργεί ως καταλυτικός παράγοντας για την οριοθέτηση των στόχων του προγράμματος. Άλλωστε οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να επιμορφωθούν όχι μόνο για τη χρήση λογισμικών μα κυρίως για το ποιες τακτικές θα ακολουθήσουν, για να είναι αποδοτική η χρήση των τεχνολογικών μέσων και να επιφέρει μια νέα πνοή στην εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Σκοποί εκπαιδευτικής διαδικασίας

Συναισθηματικοί σκοποί

- ✚ Η υιοθέτηση στάσεων και συμπεριφορών που θα επιτρέψουν στους εκπαιδευόμενους να ενταχθούν ομαλά στο φυσικό και κοινωνικό – πολιτιστικό τους περιβάλλον
- ✚ Η μελέτη των αλληλεπιδράσεων και αλληλεξαρτήσεων που αναπτύσσεται μεταξύ του φυσικού περιβάλλοντος και του ανθρώπου
- ✚ Η καλλιέργεια του πνεύματος της ομαδικότητας μέσα από την προσπάθεια επίτευξης κοινών στόχων και δραστηριοτήτων
- ✚ Η ανάπτυξη διάθεσης κατανόησης και συνεργασίας με εκπαιδευόμενους διαφορετικών ειδικοτήτων και βαθμίδας, μέσω της διαθεματικής προσέγγισης του θέματος

Ψυχοκινητικοί σκοποί

- ✚ Η εξάσκηση στη χρήση νέων τεχνολογιών (Η/Υ, διαδίκτυο, πακέτα λογισμικού)
- ✚ Η συμμετοχή στο παιχνίδι «Βρες το μουσείο»
- ✚ Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της εργασίας τους.

Γνωστικοί σκοποί

- ✚ Η γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον και η παρατήρηση της γεωγραφικής θέσης των Ναυτικών Μουσείων της Ελλάδος
- ✚ Η απόκτηση ειδικών γνώσεων και δεξιοτήτων που δεν περιέχονται στο αναλυτικό πρόγραμμα των μαθημάτων
- ✚ Η ανάπτυξη ενός σχεδίου εργασίας
- ✚ Η χρήση συγκεκριμένης διδακτικής στρατηγικής.
- ✚ Η ικανότητα για παρατήρηση, έρευνα, συλλογή, επεξεργασία πληροφοριών και η εξαγωγή συμπερασμάτων
- ✚ Η αξιολόγηση των αποκτημένων γνώσεων

Μετά την ολοκλήρωση αυτού του επιμορφωτικού προγράμματος οι εκπαιδευόμενοι αναμένουμε να είναι ικανοί:

1) Σε επίπεδο των γνώσεων :

- a. Να είναι πλήρως ενημερωμένοι για τους στόχους των δραστηριοτήτων που πρόκειται να περατώσουν
- b. Να συζητηθούν τα προς μελέτη θέματα εντοπίζοντας τη διαθεματική προσέγγιση του προγράμματος
- c. Να ενημερωθούν και να μελετήσουν τις νέες διδακτικές στρατηγικές
- d. Να γνωρίσουν την περιβαλλοντική μέσα από το Διαδίκτυο και τις Νέες τεχνολογίες
- e. Να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα των ομαδικών εργασιών
- f. Να συγκρίνουν τις νέες τεχνικές μάθησης
- g. Να συνθέτουν ομάδες εργασίας

2) Σε επίπεδο δεξιοτήτων

- a. Να εξοικειωθούν με τα εκπαιδευτικά εργαλεία
- b. Να αξιοποιήσουν τα εκπαιδευτικά εργαλεία για την εφαρμογή της διδακτικής στρατηγικής
- c. Να αποκτήσουν ικανότητες σχετικές με
- a. Τη χρήση λεκτικών και συμβολικών μορφών δεδομένων (κείμενα,

εικόνες, πίνακες χάρτες)

b. Την εφαρμογή μεθόδων σχετικών με τη φύση των μαθημάτων που εμπλέκονται στο πρόγραμμα, όπως η χαρτογράφηση, η ερμηνεία στατιστικών δεδομένων η αναζήτηση και επεξεργασία πληροφοριών.

d. Να αναπτύξουν δεξιότητες ως προς την καταγραφή και τη συλλογή στοιχείων

e. Να οργανώνουν την ομαδική εργασία και την παρουσίαση της

3) Σε επίπεδο στάσεων

a. Να υιοθετήσουν νέα στάση προς την τεχνολογία και να τη χρησιμοποιούν ως βασικό εργαλείο στα μαθήματα της ειδικότητας τους για την οργάνωση και αποθήκευση υλικού τους, για την προβολή υλικού (video) όταν είναι απαραίτητο

b. Να εξοικειωθούν με την τεχνολογία (χρήση του διαδικτύου και λογισμικών) ώστε να μαθαίνουν παίζοντας

c. Να αποκτήσουν μια νέα αισθητική για την παρουσίαση της δουλειάς τους (στο μάθημα της ειδικότητας τους ή σε προγράμματα περιβαλλοντικής)

d. Να υιοθετήσουν στρατηγικές ικανές να κινητοποιήσουν το ενδιαφέρον των μαθητών τους

e. Να διευρύνουν τα ενδιαφέροντά τους

f. Να ενισχύσουν την αυτοεκτίμηση τους

g. Να ενθαρρύνουν το κλίμα συνεργασίας στους δικούς τους εκπαιδευόμενους και να χρησιμοποιούν νέες στρατηγικές μάθησης

...»

4.5. Τρόποι μάθησης

Μια σύντομη μα περιεκτική περιγραφή των μαθησιακών τρόπων των ενηλίκων, κρίνεται απαραίτητη, για να είναι διαφανεί έστω επιγραμματικά η διδακτική προσέγγιση που ακολουθήθηκε στο σχεδιασμό του εκπαιδευτικού προγράμματος.

[Απαραίτητη είναι η καταγραφή στοιχείων, που σκιαγραφούν το πώς μαθαίνει καλύτερα ένας εκπαιδευόμενος και δη ένας ενήλικας, του οποίου οι απαιτήσεις και οι ανάγκες εντάσσονται σε ένα άκρως απαιτητικό μα συνάμα άκρως εύπλαστο πλαίσιο. Στις παραγράφους που έπονται, μπορούμε να δούμε ένα παράδειγμα από το πρόγραμμα «ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ»]

Παράδειγμα- Τίτλος προγράμματος:

« ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ»

«...»

Λαμβάνοντας ως αφορμή τη θεωρία της ανδραγωγικής, που συνιστά μια ανθρωπιστική προσέγγιση της εκπαίδευσης ενηλίκων, χρειάζεται να τονιστεί η αντίληψη πως «το να είναι κανείς ενήλικος σημαίνει να ορίζει την τύχη του» και αυτό αποτελεί την καρδιά της μαθησιακής διαδικασίας. Οι εμπειρίες που φέρνουν μαζί τους οι συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διεργασία είναι καταλυτικής σημασίας για τη χάραξη της μαθησιακής τους πορείας. Συνεπώς, το θεωρητικό υπόβαθρο για το πώς μαθαίνουν οι εκπαιδευόμενοι στηρίζεται στην έννοια «εμπειρία».

Εφαλτήριο για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα επιμόρφωσης είναι η αντίληψη από μέρους του εκπαιδευόμενου πως :

το αντικείμενο της εκπαίδευσης είναι άμεσα συνυφασμένο με τις προσωπικές του ανάγκες και τους στόχους του και κατ' επέκταση μπορεί να συμβάλει στην προσωπική του ανέλιξη, όπως υποστηρίζει και ο C. Rogers στην προσωποκεντρική του θεωρία.

Ακόμα, η εκμάθηση μέσω πρακτικής εξάσκησης δρα ευεργετικά και συμβαδίζει με τους προσωπικούς ρυθμούς μάθησης του καθενός δίχως να απειλείται το Εγώ του. Για να μπορέσει κανείς να μάθει, χρειάζεται να εμπλακεί με όλο του το είναι στην εκπαιδευτική διεργασία και να είναι ανοικτός σε νέες προτάσεις.

Στηριζόμενοι στη συλλογιστική του J.Mezirow, στο επίκεντρο της οποίας τίθεται η αντίληψη πως «ο τρόπος με τον οποίο ερμηνεύουμε την πραγματικότητα καθορίζεται από το σύστημα αντιλήψεων που διαθέτει καθένας», είναι αναμενόμενο να αποδεχόμαστε εμπειρίες που προσαρμόζονται σε αυτό. Είναι αναγκαίο όμως να μπορέσει ο ενήλικος να επαναπροσδιορίσει αυτά του τα πιστεύω και να χαρακτηριστεί από μια δυναμική αντιμετώπιση αντιλήψεων που αγνοούσε ή θεωρούσε λανθασμένες.

Προχωρώντας, μια θεωρητική προσέγγιση που κρίθηκε μείζονος σημασίας είναι αυτή του Peter Jarvis, ο οποίος επηρεάστηκε βαθύτατα από τον κύκλο της μάθησης του Kolb και υποστήριξε πως το κοινωνικοπολιτισμικό γίνεσθαι ασκεί μέγιστο βαθμό επιρροής πάνω στο εμπειρικό σύστημα τόσο των εκπαιδευόμενων όσο και των εκπαιδευτών που λειτουργούν σαν διαμεσολαβητές της γνώσης. Ο Jarvis υποστηρίζει πως οι εκπαιδευτές οφείλουν να παραχωρούν ελευθερία κινήσεων και υποδείξεων στους εκπαιδευόμενους κατά τη διάρκεια διεκπεραίωσης του προγράμματος. Οι εμπειρίες των συμμετεχόντων λειτουργούν ως δομικοί λίθοι για την περάτωση του προγράμματος και ως καταλληλότερες μέθοδοι κρίνονται αυτές που δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για μάθηση με ενεργοποίηση των συμμετεχόντων μα και αυτές που επιτρέπουν την επεξεργασία γνώσεων που είναι κεκτημένες και την υιοθέτηση αναθεωρημένων απόψεων και στάσεων σε θέματα που τους απασχολούν.

Η ενεργοποίηση των εκπαιδευόμενων και η αξιοποίηση του πλούτου των εμπειριών τους δρουν καταλυτικά στην επιτυχή έκβαση του προγράμματος, ενώ συνάμα η χρήση ενεργητικών εκπαιδευτικών τεχνικών κινητοποιεί το ενδιαφέρον τους και τους βοηθά να γνωρίσουν τεχνικές που και οι ίδιοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν στους μαθητές τους. Κρίνεται αδήριτη ανάγκη να χρησιμοποιηθεί το εκπαιδευτικό μοντέλο που στηρίζεται στο «παιχνίδι ρόλων», στα πλαίσια του οποίου οι εκπαιδευτικοί που είναι και συνάμα

εκπαιδευόμενοι, μπορούν να λάβουν το ρόλο των μαθητών και να περατώσουν δραστηριότητες όπως θα τις πραγματοποιούσαν και τα παιδιά. Με αυτό τον τρόπο μαθαίνουν να μπαίνουν στη θέση των μαθητών τους και δύνανται να κατανοούν ευκολότερα προβληματικές καταστάσεις και τρέχοντα προβλήματα. Αυτό τους παρέχει τη δυνατότητα να αντιληφθούν το πόσο σημαντικός είναι ο εξατομικευμένος ρυθμός μάθησης.

Το ζητούμενο είναι άλλωστε να αντιληφθούν όλοι όσοι είναι κοινωνοί της εκπαιδευτικής κοινότητας πως : «η πιο χρήσιμη μάθηση είναι η μάθηση του πώς να μαθαίνουμε» (Carl Rogers).

...»

⇒ *Περισσότερες πηγές για μελέτη:*

✚ Αλέξης Κόκκος, Εκπαίδευση ενηλίκων , Ανιχνεύοντας το Πεδίο, εκδ. Μεταίχμιο, 2005, Αθήνα:

A. Η θεωρία της ανδραγωγικής (M.Knowles) : 48-52,

B. Η προσωποκεντρική θεωρία (C. Rogers):52-55

Γ. Η μετασηματίζουσα μάθηση (J.Mezirow):75-78

Δ.Η συνθετική προσέγγιση (P. Jarvis):78-83

✚ Bruce Joyce, Marsha Weil, Emily Calhoun, “Models of Teaching”, Allyn & Bacon, 2000, USA (Πρόκειται για ένα εγχειρίδιο με μια πληθώρα διδακτικών μοντέλων, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στο πεδίο της Εκπαίδευσης Ενήλικων).

Αξίζει να το μελετήσετε επιλεκτικά και να εστιάσετε στα μοντέλα που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και τις ανάγκες του προγράμματος, στο πλαίσιο του οποίου θα κληθείτε να σχεδιάσετε το Σύμβολαιο μάθησης.

4.6. Αξιολόγηση

[Ο ερευνητής/ σχεδιαστής/ εκπαιδευτής που καλείται να αποτυπώσει τους τρόπους αξιολόγησης σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, χρειάζεται να καταγράψει όλα τα βήματα που θα ακολουθηθούν, για να περατωθεί η μαθησιακή διαδικασία και να αποτιμηθεί το αν επετεύχθησαν οι εκπαιδευτικοί στόχοι που έχουν προβληθεί σε προηγούμενα τμήματα του προγράμματος.

Η προβολή των τρόπων αξιολόγησης χρειάζεται να είναι σαφής, δίχως περιττές αναφορές και να ανταποκρίνεται πλήρως στα απαιτούμενα και στις ανάγκες των εκπαιδευομένων, όπως αυτά έχουν ήδη παρουσιαστεί.]

1^ο Παράδειγμα- Τίτλος προγράμματος:

**« ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ»**

«...»

Ένα ιδιαίτερος σημαντικό κομμάτι που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι αυτό της αξιολόγησης των εκπαιδευόμενων, που δύναται να οργανωθεί σε συνεργασία με τους εκπαιδευτές. Οι εκπαιδευόμενοι είναι ενήλικοι με πλούσια διδακτική εμπειρία και έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν αυτές τους τις εμπειρίες στο πρόγραμμα. Χρειάζεται μια συμμετοχική διαδικασία προκειμένου οι τρόποι αξιολόγησης να ενεργοποιούν τους εκπαιδευόμενους και να τους παρέχουν και στρατηγικές ικανές να τις εφαρμόσουν και εκείνοι με τη σειρά τους στους μαθητές τους.

Καταρχάς κρίνεται απαραίτητη:

1. η χρήση **μαιευτικών ερωτήσεων** ικανών να εκμαιεύσουν τις ήδη κεκτημένες γνώσεις, δεξιότητες των εκπαιδευόμενων καθώς και να αποτιμήσουν το αν έχουν εμπλουτιστεί με τις νεοεισαχθείσες. Πρόκειται για ερωτήματα που διατυπώνονται διαρκώς κατά το πέρας του προγράμματος.
2. Η περάτωση πολλών **ασκήσεων** ανά θεματική ενότητα που θα έχουν είτε
3. τη μορφή **εργαστηρίων** για την εξοικείωση με τα νέα υπολογιστικά εργαλεία κατασκευής εννοιολογικών χαρτών
4. είτε **ερωτηματολογίων** στηριζόμενων στην 7βάθμια κλίμακα του Likert
5. ή **ερωτήσεων ανοιχτού τύπου** για την κατανόηση των προς μελέτη στρατηγικών και τεχνικών που θα παρουσιαστούν κατά την πορεία του προγράμματος. Με αυτόν τον τρόπο πραγματώνεται και η αυτοαξιολόγηση των συμμετεχόντων.
6. και η **ανάλυση περιπτώσεων** από πραγματικά διδακτικά σενάρια που έχουν ήδη εφαρμοστεί στην τάξη.
7. η κατασκευή μιας **μικροδιδασκαλίας**, τα μέρη της οποίας θα αποστείλουν στην πλατφόρμα όπως επίσης και το τελικό παραδοτέο. Για περαιτέρω επικοινωνία με τον εκπαιδευτή μπορούν να επικοινωνούν μέσω email. Από την περάτωση του προγράμματος θα υπάρξει ένα χρονικό διάστημα των τεσσάρων εβδομάδων, όπου οι συμμετέχοντες θα χρειαστεί να υλοποιήσουν μια μικροδιδασκαλία για το γνωστικό αντικείμενο της Λογοτεχνίας. Στα πλαίσια αυτής θα πρέπει να σχεδιάσουν και να παρουσιάσουν το πώς θα μπορέσουν να διδάξουν συναδέλφους τους για τη διδασκαλία μιας ενότητας κάνοντας χρήση των θεωριών, στρατηγικών και εργαλείων που διαπραγματεύτηκαν στο πρόγραμμα. Συνεπώς θα λάβουν το ρόλο του εκπαιδευτή.
8. στο τελικό στάδιο η πραγματοποίηση της **διομαδικής αξιολόγησης** (αξιολόγηση μεταξύ των ομάδων σχετικά με το παραγόμενο έργο) με τη μορφή **ερωτηματολογίου** που θα αναρτά κάθε ομάδα μαζί με την εργασία της στην πλατφόρμα μετά το πέρας της μικροδιδασκαλίας.

[Ακολουθούν τα μέσα αξιολόγησης της όλης πορείας των συμμετεχόντων στην παρούσα διδακτική-μαθησιακή διεργασία του εκπαιδευτικού προγράμματος.]

Τα τμήματα των εργασιών θα έχουν την ακόλουθη μορφή:

1^ο Σχεδιασμός της μικροδιδασκαλίας (Μπουρλετίδης, 2005)

2^ο Μαγνητοσκόπηση της μικροδιδασκαλίας σε πραγματικό χώρο

3^ο Αξιολόγηση της μικροδιδασκαλίας- καταγραφή εντυπώσεων από τους ίδιους τους δημιουργούς αυτής

4^ο Παροχή ερωτηματολογίου μέσω της πλατφόρμας του προγράμματος που γνωστοποιείται σε όλους τους συμμετέχοντες και έτσι πραγματοποιείται και η διομαδική αξιολόγηση, όπου κάθε ομάδα αξιολογεί την άλλη, στα πλαίσια των ομάδων αδερφάκια.

....»

[Στο παράδειγμα που ακολουθεί διαφαίνεται μια άλλη προσέγγιση καταγραφής της αξιολόγησης των συμμετεχόντων στη μαθησιακή διαδικασία, όπως αυτή ξετυλίγεται μέσα από τις ενότητες που απαρτίζουν το Συμβόλαιο.]

2^ο παράδειγμα- Τίτλος Προγράμματος:

«Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

«...

Σε παιδαγωγικό επίπεδο η αξιολόγηση έχει την έννοια της διάγνωσης των διδακτικών καταστάσεων και της ανατροφοδότησης των ατόμων που ενέχονται σ' αυτές. Ο προσανατολισμός της αυτός είναι σημαντικός για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, καθώς αυτή απαιτεί την επίτευξη ενός μεγάλου εύρους στόχων σε όλα τα επίπεδα της συγκρότησης της προσωπικότητας του ατόμου, (στόχοι γνωστικοί, συναισθηματικοί, δεξιότητων), οι οποίοι δεν είναι δυνατόν να αξιολογηθούν με παραδοσιακούς τρόπους αξιολόγησης. Η αξιολόγηση, ως διαδικασία του συστηματικού προσδιορισμού της ποιότητας ενός προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και των τρόπων με τους οποίους το πρόγραμμα μπορεί να βελτιωθεί, καθορίζει την αποτελεσματικότητα και επάρκεια του προγράμματος, τα περιθώρια βελτίωσής του, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να γίνουν σ' αυτό βελτιωτικές αλλαγές και παρεμβάσεις.

Η εκπαιδευτική εμπειρία των εκπαιδευόμενων αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα στην εξέλιξη του προγράμματος, τόσο στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος όσο και στην επιτυχημένη και αποτελεσματική αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων. Οι εκπαιδευτές οργανώνουν την αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων σε συνεργασία μαζί τους. Οι τρόποι αξιολόγησης χρειάζεται να ενεργοποιούν τους εκπαιδευόμενους και να τους μαθαίνουν τις στρατηγικές μάθησης που θεωρούνται ικανές για να εκπαιδευθούν και εκείνοι με τη σειρά τους μαθητές τους.

Αρχικά οι εκπαιδευτές οφείλουν να λάβουν υπόψη τους τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις των εκπαιδευόμενων και να τις εμπλουτίσουν με νέες, ανακαλυπτικά. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί είτε με μέσω συζητήσεων και ασκήσεων ανοιχτού τύπου, είτε μέσω της τεχνολογίας στα εργαστήρια. Ο εκπαιδευτής αξιοποιεί την τεχνολογία ως εργαλείο και εφαρμόζει συγκεκριμένες διδακτικές μεθόδους. Οι εκπαιδευόμενοι κάνουν χρήση του διαδραστικού χάρτη Google Earth και του διαδικτύου για τη συλλογή πληροφοριών και την έρευνα σε συγκεκριμένα θέματα της ενότητας που εξετάζεται. Παρουσιάζουν το υλικό τους στις ομάδες τους και το εμπλουτίζουν από την συλλογική εργασία μέσα στην ομάδα. Η παρουσίαση του βίντεο από τον εκπαιδευτή θα εφοδιάσει με υλικό τους εκπαιδευόμενους για την παρουσίαση των συμπερασμάτων τους μετά από τη έρευνα και μελέτη των πηγών τους. Η κάθε ομάδα αξιολογεί την εργασίας της ομάδας αδελφάκι και δίνει ανατροφοδότηση. Με βάση την παρατηρητικότητα της η κάθε ομάδα απαντά σε ερωτήσεις, οργανώνει τις πληροφορίες της με βάση λέξεις κλειδιά και δημιουργεί ένα εννοιολογικό χάρτη. Οι εννοιολογικοί χάρτες αποκαλύπτουν τις ατομικές διαφορές στη μάθηση. Διαφορετικά άτομα κατασκευάζουν διαφορετικούς χάρτες για την ίδια έννοια. Η σύγκριση του χάρτη εννοιών των εκπαιδευόμενων και αυτού που στοχεύουμε να έχουν στο τέλος μιας σειράς μαθημάτων, επιτρέπει στον εκπαιδευτή να αναπροσαρμόσει τη διδακτική του πορεία. Η αξιολόγησή του χάρτη γίνεται από τον εκπαιδευτή με τον εμπλουτισμό του με υλικό που υπολείπεται. Παράλληλα οι εκπαιδευόμενοι θα αξιολογηθούν και από την τελική ομαδική εργασία που έχει σαν στόχο τη δημιουργία μιας παρουσίασης με θέμα «Μαθαίνοντας πως θα διδάξω» στο πλαίσιο της οποίας θα πρέπει να σχεδιάσουν και να παρουσιάσουν το πώς θα μπορούσαν να διδάξουν τους συνεκπαιδευόμενούς τους μια ενότητα του προγράμματος κάνοντας χρήση των θεωριών, στρατηγικών και εργαλείων που διαπραγματεύτηκαν στο πρόγραμμα. Έτσι ο εκπαιδευόμενος θα λάβει το ρόλο του εκπαιδευτή και θα δέχεται ανατροφοδότηση από το ακροατήριο του. Στο μέτρο που εξελίσσεται αυτή η διεργασία, προσεγγίζεται ο απώτερος σκοπός της εκπαίδευσης ενηλίκων: οι συμμετέχοντες γίνονται σταδιακά ικανοί να σκέφτονται κριτικά, να απομακρύνονται από τις δυσλειτουργικές παραδοχές που έχουν υιοθετήσει και να αναλαμβάνουν δράση στο προσωπικό ή/και στο κοινωνικό-πολιτικό επίπεδο σύμφωνα με τις μετασχηματισμένες αντιλήψεις τους.

...»

⇒ Περισσότερες πηγές για μελέτη:

- 📖 Alan Rogers, «Εκπαίδευση ενηλίκων», εκδόσεις Μεταίχμιο, 1998, Αθήνα, σελ.: 293-307
- 📖 Κωνσταντίνος Μπουρλετίδης, Σημειώσεις του μαθήματος «Εφαρμογή εκπαιδευτικών τεχνικών στη διδακτική των οικονομικών», Αθήνα, 2005
- 📖 Άρθρο για την αξιολόγηση στο πλαίσιο της συνεργατικής μάθησης: David McConnell
«Studies in Continuing Education. The Experience of Collaborative Assessment in e-Learning», Online Publication Date: 01 May 2002
Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
<http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all?content=10.1080/01580370220130459> (τελευταία πρόσβαση Ιούλιος 2008)

- ✚ Παρουσίαση του εναλλακτικού τρόπου αξιολόγησης E portfolio στο πλαίσιο της μεικτής μάθησης (blended learning) ως απόρροια της ενεργητικής συμμετοχής των εκπαιδευόμενων στο σύνολο της μαθησιακής διεργασίας και δη στο επίπεδο της αξιολόγησης .
Scottish Funding Council
e-Learning Transformation Programme , «ISLE: Individualised Support for Learning Through e-Portfolios»
Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
<http://www.jisc.ac.uk/media/documents/programmes/elearningsfc/sfcbookletisle.pdf>
(τελευταία πρόσβαση Ιούλιος 2008)

4.7. Πόροι – Άλλα θέματα– Βιβλιογραφικές Αναφορές

Οι σχεδιαστές/ ερευνητές/ εκπαιδευτές καλούνται να αποτυπώσουν εν συντομία και με σαφήνεια όλους εκείνους τους πόρους που θα χρησιμοποιήσουν για την περάτωση της διδασκαλίας χρησιμοποιώντας ένα λιτό πρότυπο παρουσίασης δίχως περιττές αναφορές και αναλύσεις, όπως διαφαίνεται και στο κάτωθι κείμενο.

Αναφερόμενοι στην έννοια «Πόροι» εννοούμε τους μαθησιακούς πόρους υλικού που καλείται να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτής για να περατώσει τη διδακτική διαδικασία ξεκινώντας από την υλικοτεχνική υποδομή του εργαστηρίου- που ενδέχεται να υλοποιηθεί η διδασκαλία- περνώντας σε λογισμικά, σε επικοινωνιακούς πόρους, όπως : ερωτήσεις(ανοιχτού/ κλειστού τύπου/ μαιευτικές/ ερωτηματολόγια, τα θέματα προς συζήτηση, οι μελέτες περίπτωσης, οι προσομοιώσεις, οι εργασίες και ό,τι άλλο χρησιμοποιήθηκε ως υλικό για να περατωθεί η μαθησιακή διεργασία στο πλαίσιο του παρόντος εκπαιδευτικού προγράμματος.

Παράλληλα, γίνεται μνεία και στους ανθρώπινους πόρους που θα αξιοποιηθούν. Με αυτό τον όρο νοούνται όλοι οι συμμετέχοντες για το σχεδιασμό και την ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας. Σε αυτή την περίπτωση μπορούμε να μιλάμε για τους: εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενους, σχεδιαστές, βοηθούς εκπαιδευτών, διαχειριστές του συστήματος- εφόσον γίνεται λόγος για on line διδακτικό σύστημα- τυχόν μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας που θα λάβουν μέρος κατά τη διεξαγωγή της εκπαίδευσης ως εξωτερικοί συνεργάτες και οποιοσδήποτε άλλος λογείται ως μετέχων σε ένα πρόγραμμα, ανεξαρτήτως του ρόλου που διαδραματίζει σε αυτό.

Για παράδειγμα στο παρόν σενάριο, όπως αυτό αποτυπώνεται κάτωθι, εμφανίζονται ως ανθρώπινοι ρόλοι :εκπαιδευτικοί που έχουν προσκληθεί, για να παρουσιάσουν τις προσωπικές τους εμπειρίες και να καταδείξουν με τη συμμετοχή τους αυτή το γεγονός πως τα αντικείμενα που διδάσκονται οι εκπαιδευόμενοι είναι υλοποιήσιμα και όχι θεωρητικά τεχνάσματα.

Ακολουθεί η αποτύπωση των παραπάνω μέσα από ένα παράδειγμα:

Παράδειγμα- Τίτλος προγράμματος:

**« ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ »**

«...»

Προκειμένου να υλοποιηθεί το πρόγραμμα επιμόρφωσης χρειάζεται να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι πρέπει να γίνει χρήση ποικίλων υλικών είτε σε έντυπη μορφή είτε σε ψηφιακή. Φυσικά, επειδή πρόκειται για ένα πρόγραμμα άρρηκτα δεμένο με τη χρήση των ΤΠΕ κρίνεται περιττό να γίνει μνεία στη χρήση *ηλεκτρονικών υπολογιστών* ως βασικών εργαλείων διεκπεραίωσης της διδακτικής προσέγγισης των θεματικών ενοτήτων καθώς και της ύπαρξης γρήγορης σύνδεσης με το διαδίκτυο. Προκειμένου να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι την απαραίτητη πληροφόρηση για κάθε θέμα προς συζήτηση και διερεύνηση γίνεται χρήση διαφανειών όπως αυτές προβάλλονται με τη βοήθεια του εργαλείου *power point*. Επί προσθέτως, χρησιμοποιούνται *ερωτηματολόγια* που περιλαμβάνουν είτε *ερωτήσεις* στηριζόμενες στην *7βάθμια κλίμακα του Likert* είτε *ερωτήματα ανοιχτού τύπου*, που αποβλέπουν στην αυτοαξιολόγηση των εκπαιδευόμενων. Με σκοπό να γνωστοποιηθούν οι στόχοι του προγράμματος στην εισαγωγική ενότητα, ο εκπαιδευτής διαμοιράζει *φυλλάδια* ενώ κατά τη διάρκεια του προγράμματος γίνεται χρήση *φυλλαδίων* με ποικίλο περιεχόμενο καθώς και *άρθρων* από το *διαδίκτυο* με χρήση *προεπιλεγμένων browser*. Οι εκπαιδευτές καλούνται να επιλύσουν *ασκήσεις* και να αξιοποιήσουν *εργαλεία κατασκευής εννοιολογικών χαρτών*, στα πλαίσια ενός *εργαστηρίου* καθώς κρίνεται αδήριτη ανάγκη η εξοικείωσή τους με τα νέα υπολογιστικά εργαλεία. Ως ανθρώπινος πόρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας χαρακτηρίζεται η *παρουσία εκπαιδευτικών προσκαλεσμένων* καθώς και η *on-line παρουσία εκπαιδευτικών* από το εξωτερικό, ούτως ώστε να αποτυπώσουν τις προσωπικές τους εμπειρίες και να καταδείξουν με τη συμμετοχή τους αυτή το γεγονός πως τα αντικείμενα που διδάσκονται οι εκπαιδευόμενοι είναι υλοποιήσιμα και όχι θεωρητικά τεχνάσματα. Παράλληλα χρησιμοποιείται και το *video* ως μαθησιακός πόρος. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η συνομιλία με εκπαιδευτικούς από σχολεία του εξωτερικού και να καταθέσουν τις εμπειρίες τους, γίνεται χρήση και *λογισμικού* που επιτρέπει το *video conference*.

Για να πραγματοποιηθεί η περάτωση της μικροδιδασκαλίας πρέπει να γίνει χρήση του *κειμενογράφου*, του *email* για την ανταλλαγή μηνυμάτων και της *πλατφόρμας BSCW* ως χώρος αποθήκευσης των διαφανειών και των τελικών εργασιών.

...»

[Στην υποενότητα με τον τίτλο: *άλλα θέματα* μπορούν να αποτυπωθούν περιφερειακά ζητήματα που αφορούν θέματα διαχειριστικά για το πρόγραμμα, όπως αν απαιτείται η καταβολή διδάκτρων, αν χρειάζεται οι εκπαιδευόμενοι να ακολουθήσουν κάποιες οδηγίες προκειμένου να εισαχθούν σε κάποια πλατφόρμα για να παρακολουθήσουν τα μαθήματα ή το υλικό που αποθηκεύεται σε αυτή. Η αποτύπωση των ενεργειών σε αυτή την ενότητα εξαρτάται από τον εκπαιδευτικό προγραμματισμό της εκάστοτε δράσης και των προαπαιτούμενων αυτής.]

Ακολουθεί η αποτύπωση των παραπάνω μέσα από ένα παράδειγμα:

Παράδειγμα- Τίτλος προγράμματος:

**« ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ»**

Άλλα θέματα

Οι εκπαιδευόμενοι δεν θα καταβάλλουν δίδακτρα, αλλά θα λαμβάνουν μια επιδότηση ορισμένη από τα γραφεία Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μετά το πέρας του προγράμματος. Αυτό που θεωρείται αναγκαίο είναι η συμπλήρωση και υποβολή ηλεκτρονικής αίτησης συμμετοχής από τους ενδιαφερόμενους εκπαιδευτικούς στο διαδικτυακό τόπο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου: <http://www.pi-schools.gr/> και δη στη θεματική ενότητα με τίτλο **Νέα**.

Οι εκπαιδευόμενοι θα έχουν λάβει έναν κωδικό πρόσβασης στην πλατφόρμα BSCW μέσω email στις ηλεκτρονικές τους διευθύνσεις, όπως αυτές θα έχουν καταχωρηθεί στην αίτηση συμμετοχής τους. Η αποστολή του κωδικού θα έχει πραγματοποιηθεί πριν την εκκίνηση των μαθημάτων. Εν συνεχεία, στην πλατφόρμα αυτή θα μπορούν να μελετούν τις διαφάνειες που έχουν παρουσιαστεί κατά την περάτωση των διδασκαλιών των ενοτήτων καθώς και εκεί θα δύνανται να αποθηκεύσουν τις τελικές τους εργασίες. Η καταληκτική ημερομηνία παράδοσης των εργασιών ορίζεται η 30^η Μαΐου, που συνάδει με το χρονικό διάστημα των τεσσάρων εβδομάδων μετά την ολοκλήρωση των θεματικών ενοτήτων του προγράμματος. Οι καταληκτικές ημερομηνίες ανά ενότητα είναι οι ακόλουθες:

[Ενδεικτικά μπορούν να καταγραφούν κάποιες καταληκτικές για την πορεία του προγράμματος ημερομηνίες που επιτρέπουν στους εκπαιδευόμενους να παρακολουθήσουν κρίσιμα χρονικά δεδομένα.]

Καταληκτικές ημερομηνίες	
Σχεδιασμός μικροδιδασκαλίας	11 Μαΐου 2007
Μαγνητοσκόπηση της μικροδιδασκαλίας (video)	22 Μαΐου 2007
Αξιολόγηση της μικροδιδασκαλίας- καταγραφή εντυπώσεων	25 Μαΐου 2007

Ανάρτηση ερωτηματολογίου	28 Μαΐου 2007
--------------------------	---------------

Οι ομάδες αδερφάκια ορίζονται από το εκπαιδευτή με σκοπό τη διομαδική αξιολόγηση.

Ο αριθμός συμμετεχόντων στο πρόγραμμα ανά τρίμηνο ορίζεται σε 30.

[Στο τμήμα της καταγραφής των βιβλιογραφικών αναφορών, καταγράφονται όλες οι πηγές που χρησιμοποίησαν οι σχεδιαστές/ ερευνητές/ εκπαιδευτές κατά τη συγγραφή του Συμβολαίου βάσει των οποίων τεκμηρίωσαν τα σχεδιαστικά βήματα που ακολούθησαν.]

Βιβλιογραφικές αναφορές

Π.χ.

1. Κόκκος Αλέξης, (2005) «Εκπαίδευση Ενηλίκων, Ανιχνεύοντας το Πεδίο», εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα

...»

⇒ Περισσότερες πηγές για μελέτη:

- 📌 Μοναδικός διαδικτυακός τόπος αποθήκευσης η-μαθησιακού υλικού, τεχνικών και ποικίλων πληροφοριών για μια πληθώρα γνωστικών αντικειμένων, με σκοπό τη χρήση τους στη μάθηση και τη διδασκαλία:

Merlot: Multimedia Educational Resource for Learning and Online Teaching

διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <http://www.merlot.org/merlot/index.htm>, (τελευταία πρόσβαση Ιούλιος 2008)

- 📌 Διαδικτυακός τόπος αποθήκευσης μαθησιακού υλικού, διαθέσιμος στην ιστοσελίδα: <http://www.cs.indiana.edu/formal-methods-education/> (τελευταία πρόσβαση Ιούλιος 2008)

- 📌 Ενδεικτικός ιστότοπος παρουσίασης μαθησιακών πόρων:

Adult Education Resources on the Web , Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.umbc.edu/alrc/AEresweb.html> (τελευταία πρόσβαση Ιούλιος 2008)

- ✚ Μια καλή αναφορά στο σύνολο των προγραμμάτων εκπαίδευση ενηλίκων με τη χρήση ΤΠΕ και δη στο επίπεδο χρήσης συγκεκριμένων πόρων συνιστά το ακόλουθο άρθρο:
Κανελλόπουλος Δημήτρης ,Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Κ.Ε.Ε.). «Τηλεματική δικτύωση και προγράμματα Πληροφορικής», 3^ο Συνέδριο στη Σύρο, ΤΠΕ στην εκπαίδευση

5. Παραρτήματα

5.1.- 1^ο Παράρτημα

Περιεχόμενα Συμβολαίου Μάθησης

5.2. - 2^ο Παράρτημα

Αναλυτικό Πρόγραμμα

5.3. - 3^ο Παράρτημα

Ανάπτυξη ενός Εκπαιδευτικού Σεναρίου

5.1.- 1^ο Παράρτημα

Περιεχόμενα Συμβολαίου Μάθησης

Προκειμένου να γίνει μια ουσιαστική αποτύπωση των δομικών λίθων που συνδυάζουν όλες τις παραμέτρους, για να δημιουργηθεί μια συμφωνία μεταξύ των συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία, παρουσιάζεται ο κάτωθι πίνακας.

Ένα συμβόλαιο μάθησης λαμβάνει χώρα πριν από την έναρξη ενός εκπαιδευτικού προγράμματος.

Ο φορέας υλοποίησης αποφασίζει την πραγμάτωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και οι συντονιστές αυτών έρχονται με τη σειρά τους να δομήσουν το συμβόλαιο που στην ουσία συνυπογράφεται από όλους τους μετέχοντες και συντελεί στην ομαλή διεξαγωγή των εκπαιδευτικών δράσεων.

Άλλωστε, οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι έχουν λόγο στη διαμόρφωση των οποιοδήποτε εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και δύνανται να διαφοροποιήσουν τις ήδη σχεδιασμένες ανάλογα με τις προτιμήσεις και τα θέλω τους.

Ακολουθεί η καταγραφή των περιεχομένων ενός Συμβολαίου Μάθησης.

Πίνακας Περιεχομένων του «Συμβολαίου Μάθησης»

Δομή του συμβολαίου μάθησης
1. τίτλος – διάρκεια
2. Προφίλ φορέα υλοποίησης
2.α Ταυτότητα του φορέα
2.β. Τόπος επιμόρφωσης
3. Εκπαιδευτές
3.1. Ορισμός
3.2. Ρόλος
3.3. Ταυτότητα επιμορφωτών
4. Οι εκπαιδευόμενοι
4.1. Ανάγκες και χαρακτηριστικά εκπαιδευόμενων
5. Θεματικό αντικείμενο – στόχοι- αποτελέσματα:
περιεχόμενο
5.1. Θεματικό αντικείμενο
5.2. Στόχοι - Αποτελέσματα
6. Τρόποι μάθησης
7.Αξιολόγηση
8. Πόροι
9.Άλλα θέματα
Βιβλιογραφικές Αναφορές

5.2. - 2^ο Παράρτημα

Αναλυτικό Πρόγραμμα

Ημερομηνία	Θεματική ενότητα	Γενικοί Στόχοι	Δραστηριότητες	Αξιολόγηση	Πόροι
Α΄ ΜΕΡΟΣ					
5/3/2007 17.00- 20.00	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Εισαγωγική Ενότητα διερεύνησης των θεμάτων που θα λάβουν χώρα στο πρόγραμμα 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Να συζητούν για τα προς μελέτη θέματα και ερμηνεία των δεδομένων, βάσει του προσωπικού ρυθμού μάθησης κάθε εκπαιδευόμενου 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Γνωριμία των συμμετεχόντων ⊗ Παρουσίαση της στοχοθεσίας του προγράμματος ⊗ Συζήτηση των θεμάτων και διατύπωση αποριών ή ενστάσεων για τη δομή του προγράμματος ⊗ Ενημέρωση για τη συμμετοχή των εκπαιδευόμενων στην πλατφόρμα BSCW, όπου θα καταχωρείται το υλικό των ενοτήτων. 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Μαιευτικές ερωτήσεις 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Φυλλάδια με καταγεγραμμένες τις ενότητες του προγράμματος και τους στόχους
6/3/2007 17.00-20.00	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Προβληματισμοί για την υπάρχουσα προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων στις τάξεις του Γυμνασίου 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Να αναγνωρίζουν ήδη κερτημένες πληροφορίες ⊗ Να αναπτύσσουν προβληματική γύρω από τις δυσκολίες στην προσέγγιση των κειμένων μέσα από τα σχολικά εγχειρίδια 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Συζήτηση για την κατάθεση των προσωπικών εμπειριών των εκπαιδευόμενων ⊗ Μελέτη περιπτώσεων διδασκαλίας Λογοτεχνικών κειμένων βάσει παραδοσιακών μεθόδων ⊗ Συζήτηση με τους εκπαιδευτικούς που διεκπεραίωσαν τις προς ανάλυση διδασκαλίες ⊗ Ανάθεση στους εκπαιδευτικούς να βρουν οι ίδιοι άρθρα όπου θα αποτυπώνονται οι παραδοσιακές αντιλήψεις προσέγγισης της Διδασκαλίας της Λογοτεχνίας 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Μαιευτικές ερωτήσεις ⊗ Ανάλυση περιπτώσεων πραγματικών σεναρίων ⊗ Άσκηση 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Προβολή διαφανειών μέσω power point ⊗ Συμμετοχή εκπαιδευτικών που διεκπεραίωσαν τις προς ανάλυση διδασκαλίες (ανθρώπινος πόρος)

5.2. - 2^ο Παράρτημα

Αναλυτικό Πρόγραμμα

8/3/2007- 9/3/2007 17.00-20.00	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Παρουσίαση παραδοσιακών αντιλήψεων διδακτικής προσέγγισης: -γνωσιοκρατική προσέγγιση - ρόλος δασκάλου ως κατόχου γενικής ισχύος νοήματος μέσα στο κείμενο - ρόλος μαθητή ως παθητικού αναγνώστη 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Να αναγνωρίζουν ήδη κεκτημένες πληροφορίες ✚ Να διαμορφώνουν κριτική άποψη σχετικά με ζητήματα παραδοσιακών τεχνικών διδασκαλίας ✚ Να αυτοαξιολογηθούν 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Συζήτηση για την κατάθεση των προσωπικών εμπειριών των εκπαιδευόμενων και των άρθρων ⊗ Προβολή παραδοσιακών αντιλήψεων διδακτικής προσέγγισης της Λογοτεχνίας ⊗ Συζήτηση 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Μαιευτικές ερωτήσεις ⊗ Αυτοαξιολόγηση από την εύρεση των άρθρων 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Προβολή διαφανειών μέσω power point ✚ Άρθρα από το διαδίκτυο σε έντυπη μορφή
20/3/2007 17.00-20.00	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Προβολή νεότερων θεωριών ερμηνείας και ανάλυσης των λογοτεχνικών κειμένων στα πλαίσια του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Να κατανοήσουν τις νέες θεωρίες ερμηνείας και ανάλυσης των λογοτεχνικών κειμένων ⊗ Να κατανοήσουν τη διασύνδεση του θέματος με άλλα μαθήματα (διαθεματική προσέγγιση) ⊗ Να διευρύνουν τα ενδιαφέροντά τους και να ανακαλύψουν νέες διαστάσεις της εκπαιδευτικής πραγματικότητας ⊗ Να αυτοαξιολογηθούν 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Προβολή νεότερων θεωριών ερμηνείας και ανάλυσης των λογοτεχνικών κειμένων στα πλαίσια του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών ⊗ Συζήτηση ⊗ Κατάθεση εμπειριών ⊗ Διαμοιρασμός ερωτηματολογίων 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Μαιευτικές ερωτήσεις ⊗ Αυτοαξιολόγηση με Ερωτηματολόγια 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Προβολή διαφανειών μέσω power point ✚ Ιστοσελίδα που θα εμπεριέχει τους τρόπους και τις θεωρήσεις για την ερμηνεία και ανάλυση των λογοτεχνικών κειμένων στα πλαίσια του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών
26/3/2007- 28/3/2007	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Παρουσίαση μιας διδακτικής ενότητας από το βιβλίο της Α' Γυμνασίου : «Όπως τα βλέπει κανείς...» Ελένη Σαραντίτη σχολικό βιβλίο σελίδες: 209-214 κάνοντας χρήση των παραδοσιακών ερμηνευτικών μεθόδων και με άξονα τις εργασίες που επισυνάπτονται στο προς ανάλυση κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Να αναγνωρίσουν ήδη κεκτημένες πληροφορίες ⊗ Να αναπτύξουν προβληματική γύρω από τις δυσκολίες στην προσέγγιση των κειμένων μέσα από τα σχολικά εγχειρίδια ⊗ Να διαμορφώσουν κριτική άποψη σχετικά με ζητήματα παραδοσιακών τεχνικών διδασκαλίας 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Παρουσίαση της διδακτικής ενότητας από την Α' Γυμνασίου ⊗ Συζήτηση ⊗ Ανοιχτού τύπου ερωτήσεις ⊗ Ανάθεση άσκησης με τίτλο: «Πως θα μπορούσατε να διδάξετε διαφορετικά τη 	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Μαιευτικές ερωτήσεις ⊗ Αυτοαξιολόγηση με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις ⊗ Άσκηση 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Προβολή με χρήση power point της διδασκαλίας ✚ Φυλλάδια με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις

5.2. - 2^ο Παράρτημα

Αναλυτικό Πρόγραμμα

17.00-20.00		<ul style="list-style-type: none"> ≍ Να κάνουν πρακτική άσκηση μέσα από δοκιμή σε επιλεγμένα κείμενα ≍ Να αυτοαξιολογηθούν 	<p>συγκεκριμένη ενότητα»</p> <ul style="list-style-type: none"> ≍ Παρουσίαση των ασκήσεων και συζήτηση 		
Β΄ ΜΕΡΟΣ					
2/4/2007- 3/4/2007	<ul style="list-style-type: none"> ≍ Προβολή χρησιμότητας των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας - πλεονεκτήματα - παρουσίαση των νέων δυνατοτήτων που ανοίγονται στο εκπαιδευτικό γίγνεσθαι 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Να διευρύνουν τα ενδιαφέροντά τους και να ανακαλύψουν νέες διαστάσεις της εκπαιδευτικής πραγματικότητας ✚ Να κατανοήσουν τον ατομικό ρυθμό μάθησης κάθε ατόμου που επισημαίνεται ιδιαίτερος στη διδακτική χρησιμοποίηση των ΤΠΕ ✚ Να διαμορφώσουν κριτική σκέψη για το πώς οι ΤΠΕ θα αναδιαμορφώσουν τη διδασκαλία των Λογοτεχνικών κειμένων στο Γυμνάσιο ✚ Να αυτοαξιολογηθούν 	<ul style="list-style-type: none"> ≍ Προβολή απόψεων – άρθρων από τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας (εκπαιδευτής) ≍ Εισηγήσεις προσκαλεσμένων εκπαιδευτικών που θα αποτυπώσουν τις προσωπικές τους εμπειρίες για το θέμα ≍ Συζήτηση ≍ Συμπλήρωση ερωτήσεων ανοιχτού τύπου 	<ul style="list-style-type: none"> ≍ Αυτοαξιολόγηση με Ανοιχτού τύπου ερωτήσεις 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Προβολή με χρήση power point ✚ Φυλλάδια με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις ✚ Συμμετοχή προσκαλεσμένων εκπαιδευτικών (ανθρώπινος πόρος)
17.00-20.00					

5.2. - 2^ο Παράρτημα

Αναλυτικό Πρόγραμμα

<p>10/4/2007- 12/4/2007 17.00-20.00</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Παρουσίαση νέων θεωριών προσέγγισης της Λογοτεχνίας και μεθόδων απόκτησης γνώσεων – δεξιοτήτων που στηρίζονται στη χρήση των ΤΠΕ - διερεύνηση - διακειμενική προσέγγιση - μέθοδος της ιστοριογραμμής - παιχνίδια ρόλων 	<ul style="list-style-type: none"> + Να κατανοήσουν τις νέες θεωρίες ερμηνείας και ανάλυσης των λογοτεχνικών κειμένων + Να αναλύουν τις μεθόδους απόκτησης γνώσεων- δεξιοτήτων που στηρίζονται στις ΤΠΕ + Να κατανοήσουν τη διασύνδεση του θέματος με άλλα μαθήματα (διαθεματική προσέγγιση) + Να διευρύνουν τα ενδιαφέροντά τους και να ανακαλύψουν νέες διαστάσεις της εκπαιδευτικής πραγματικότητας + Να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων + Να μάθουν να αξιοποιούν εξωκειμενικά στοιχεία + Να συγκρίνουν τις προς μάθηση τεχνικές- μεθόδους + Να συμμετέχουν μέσα από τους κόλπους των ομάδων + Να κάνουν πρακτική άσκηση μέσα από δοκιμή σε επιλεγμένα κείμενα 	<ul style="list-style-type: none"> ≠ Προβολή θεωριών- μεθόδων ≠ Συζήτηση ≠ Κατάθεση εμπειριών των εκπαιδευόμενων ≠ Ανάλυση σε βάθος κάθε επιμέρους μεθόδου ≠ Ενασχόληση στα πλαίσια ομάδων των 4 ατόμων για τη δημιουργία ενός σεναρίου διδασκαλίας ενός Λογοτεχνικού κειμένου βάσει των συγκεκριμένων μεθόδων, όπου κάθε ομάδα θα κληθεί να κάνει χρήση και διαφορετικής μεθόδου 	<ul style="list-style-type: none"> ≠ Μαιευτικές ερωτήσεις ≠ Ομαδική εργασία 	<ul style="list-style-type: none"> + Προβολή με χρήση power point + Φύλλα εργασίας με θέμα: «κατασκευή ενός διδακτικού σεναρίου»
<p>13/4/2007, 16/4/2007- 20/4/2007</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Βασικές αρχές για το σχεδιασμό εκπαιδευτικού λογισμικού στο μάθημα της Λογοτεχνίας. - Παρουσίαση εργαλείων ικανών να αφυπνίσουν το ενδιαφέρον του μαθητή - εργαλεία δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών - αξιοποίηση του Διαδικτύου 	<ul style="list-style-type: none"> + Να μάθουν νέες στρατηγικές διδασκαλίας- προσέγγισης λογοτεχνικών κειμένων + Να συζητούν και να αναπτύσσουν προβληματική για το «νέο» είδος λογοτεχνίας και τις δυνατότητες παιδαγωγικής αξιοποίησής του + Να κατανοήσουν τη διασύνδεση του θέματος με άλλα μαθήματα (διαθεματική προσέγγιση) 	<ul style="list-style-type: none"> + Προβολή εργαλείων- στρατηγικών σε θεωρητικό επίπεδο και σε επίπεδο εργαστηρίων, όπου οι εκπαιδευόμενοι θα ενασχοληθούν με τα εργαλεία + Εργαστηριακές ασκήσεις σε επίπεδο ομάδων + Προβολή τρόπων σωστής αναζήτησης πληροφοριών μέσω 	<ul style="list-style-type: none"> ≠ Εργαστηριακές ασκήσεις ≠ Ασκήσεις για τη χρήση στρατηγικών ≠ Αυτοαξιολόγηση με ερωτηματολόγια 	<ul style="list-style-type: none"> + Προβολή με χρήση power point + Εκπαιδευτικά εργαλεία για τη δημιουργία concept maps + Διαδίκτυο + Ασκήσεις + Ερωτηματολόγια + Λογισμικό που επιτρέπει την παραγωγή video

5.2. - 2^ο Παράρτημα

Αναλυτικό Πρόγραμμα

17.00-20.00	<p>- παρουσίαση στρατηγικών μάθησης που εμπεριέχουν τη χρήση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη</p> <p>- Συζήτηση με εκπαιδευτικούς από το εξωτερικό, που έχουν κάνει χρήση των στρατηγικών μέσω video conference</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Na συγκρίνουν τις προς μάθηση τεχνικές- μεθόδους + Na αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων + Na κατανοήσουν τον ατομικό ρυθμό μάθησης κάθε ατόμου που επισημαίνεται ιδιαίτερος στη διδακτική χρησιμοποίηση των ΤΠΕ + Na αποδεχτούν συγκεκριμένες δραστηριότητες + Na εξοικειωθούν με εκπαιδευτικά εργαλεία + Na προτείνουν τρόπους αξιοποίησης επιλεγμένων δικτυακών τόπων στη διδασκαλία διδακτικής ενότητας + Na αναζητούν το κατάλληλο υλικό για την περάτωση μιας διδασκαλίας + Na μάθουν να αξιοποιούν εξωκειμενικά στοιχεία + Na συμμετέχουν μέσα από τους κόλπους των ομάδων + Na εκτιμήσουν τις δυνατότητες τους 	<p>του διαδικτύου</p> <ul style="list-style-type: none"> + Συζήτηση + Κατάθεση εμπειριών των εκπαιδευόμενων + Ανάθεση ασκήσεων στους εκπαιδευτικούς με σκοπό την ενασχόληση με τις διδακτικές στρατηγικές σε βάθος + Ερωτηματολόγια για την αξιολόγηση των στρατηγικών – εργαλείων που χρησιμοποίησαν στα πλαίσια αυτής της ενότητας 		conference
25/4/2007 17.00-20.00	<ul style="list-style-type: none"> + Νέες μορφές λογοτεχνίας στο διαδίκτυο (Hyper literature) <p>Υπερκείμενο- Πολυτροπικότητα</p> <p>- παράθεση λογοτεχνικών</p> <p>υπερ-κειμένων όπως αυτά μπορεί κανείς να τα αναζητήσει στο διαδίκτυο και να τα αξιοποιήσει στη διδακτική πράξη</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Na γνωρίσουν τις νέες μορφές λογοτεχνίας στο Διαδίκτυο + Na αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων + Na συζητήσουν και να αναπτύξουν προβληματική για το «νέο» είδος λογοτεχνίας και τις δυνατότητες παιδαγωγικής αξιοποίησής του + Na προτείνουν τρόπους αξιοποίησης επιλεγμένων δικτυακών τόπων στη διδασκαλία διδακτικής ενότητας + Na αναζητούν το κατάλληλο υλικό για την περάτωση μιας διδασκαλίας + Na αυτοαξιολογηθούν 	<ul style="list-style-type: none"> ≠ Κατάθεση εμπειριών ≠ Συζήτηση για το νέο λογοτεχνικό είδος και προβολή των πλούσιων δυνατοτήτων του ≠ Παρουσίαση των τρόπων αξιοποίησής του ≠ Ανάθεση στους εκπαιδευόμενους ερωτήσεων ανοιχτού τύπου, όπου θα καταγράφουν τις προσωπικές τους αντιλήψεις για το πώς μπορεί κανείς να κάνει χρήση της δυναμικότητας που προσφέρει το Υπερ-κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> ≠ Μαιευτικές ερωτήσεις ≠ Αυτοαξιολόγηση με Ανοιχτού τύπου ερωτήσεις 	<ul style="list-style-type: none"> + Προβολή με χρήση power point + Διαδίκτυο + Ερωτηματολόγιο

5.2. - 2^ο Παράρτημα

Αναλυτικό Πρόγραμμα

29/4/2007- 30/4/2007 18.00-20.00	<ul style="list-style-type: none"> + Τ.Π.Ε. και αρχές μάθησης στο γνωστικό αντικείμενο της Λογοτεχνίας: Ο μαθητής ως δημιουργός. - Προβολή μιας διδακτικής ενότητας από το σχολικό εγχειρίδιο της Β' Γυμνασίου με τίτλο: «Από το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ», Άννα Φρανκ . Μια διαφορετική διδακτική προσέγγιση που κάνει χρήση εργαλείων μα και στρατηγικών και προσανατολίζεται στη συνεργατική μάθηση. 	<ul style="list-style-type: none"> + Να αναγνωρίσουν τις νέο - κεκτημένες πληροφορίες + Να μάθουν νέες στρατηγικές διδασκαλίας- προσέγγισης λογοτεχνικών κειμένων + Να κατανοήσουν τη διασύνδεση του θέματος με άλλα μαθήματα (διαθεματική προσέγγιση) + Να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων + Να κατανοήσουν τον ατομικό ρυθμό μάθησης κάθε ατόμου που επισημαίνεται ιδιαίτερος στη διδακτική χρησιμοποίηση των ΤΠΕ + Να αποδεχτούν συγκεκριμένες δραστηριότητες + Να αυτοαξιολογηθούν + Να αναζητήσουν το κατάλληλο υλικό για την περάτωση μιας διδασκαλίας 	<ul style="list-style-type: none"> + Παρουσίαση της διδακτικής ενότητας, όπως εκείνη σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό, που αποτελεί και εκπαιδευτή του προγράμματος + Προβολή video όπου αποτυπώνεται εν συντομία η όλη διδακτική προσέγγιση της ενότητας + Συζήτηση + Προβολή video όπου αποτυπώνονται οι αντιδράσεις των παιδιών μετά το πέρας των δραστηριοτήτων που κλήθηκαν να πραγματοποιήσουν στα πλαίσια αυτής της διδασκαλίας + Συζήτηση + Ενασχόληση με το προς διδασκαλία υλικό + Ερωτηματολόγια για αξιολόγηση της διδακτικής ενότητας 	<ul style="list-style-type: none"> + Μαιευτικές ερωτήσεις + Αυτοαξιολόγηση με ερωτηματολόγια 	<ul style="list-style-type: none"> + Προβολή με χρήση power point + Video + Διαδίκτυο + Ερωτηματολόγια
2/5/2007 17.00-20.00	<p>Ανάθεση άσκησης με σκοπό την εξοικείωση των εκπαιδευόμενων στην κατασκευή μιας μικροδιδασκαλίας ως μέρους ομαδικής εργασίας στα πλαίσια της ολοκλήρωσης του επιμορφωτικού προγράμματος</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Να κατανοήσουν την έννοια «μικροδιδασκαλία» + Να κατανοήσουν τη διασύνδεση του θέματος με άλλα μαθήματα (διαθεματική προσέγγιση) + Να συγκρίνουν τις προς μάθηση τεχνικές- μεθόδους + Να συνθέσουν ομαδικές εργασίες μορφής μικροδιδασκαλίας + Να συμμετέχουν μέσα από τους κόλπους των ομάδων 	<ul style="list-style-type: none"> + Παρουσίαση των δομικών στοιχείων της μικροδιδασκαλίας + Χωρισμός των εκπαιδευόμενων σε ομάδες + Γνωστοποίηση των τρόπων κατάθεσης των εργασιών και προβολής αυτών + Διατύπωση αποριών + Τελική αποτίμηση του επιμορφωτικού προγράμματος 	<ul style="list-style-type: none"> + Αυτοαξιολόγηση με ερωτηματολόγια και με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις 	<ul style="list-style-type: none"> + Προβολή με χρήση power point + Πλατφόρμα BSCW + Email + Κειμενογράφος + Ερωτηματολόγια + Φύλλα με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου

5.2. - 2^ο Παράρτημα

Αναλυτικό Πρόγραμμα

		<ul style="list-style-type: none">✦ Να κάνουν χρήση εργαλείων για την κατασκευή μιας μικροδιδασκαλίας✦ Να σχεδιάσουν μια μικροδιδασκαλία✦ Να οργανώσουν την περάτωση της ομαδικής εργασίας που λαμβάνει τη μορφή μικροδιδασκαλίας✦ Να αναζητούν το κατάλληλο υλικό για την περάτωση μιας διδασκαλίας✦ Να προτείνουν τρόπους αξιοποίησης επιλεγμένων δικτυακών τόπων στη διδασκαλία διδακτικής ενότητας✦ Να κάνουν πρακτική άσκηση μέσα από δοκιμή σε επιλεγμένα κείμενα✦ Να αυτοαξιολογήσουν την πορεία τους στο πρόγραμμα✦ Να εκτιμήσουν τις δυνατότητες τους	με ερωτηματολόγια όπου συμπεριλαμβάνονται και ανοιχτού τύπου ερωτήσεις		
--	--	---	--	--	--

5.3. - 3ο Παράρτημα

Ανάπτυξη ενός Εκπαιδευτικού Σεναρίου

5.3.1. Τι είναι το Εκπαιδευτικό Σενάριο

Εκπαιδευτικό σενάριο (educational scenario) είναι η περιγραφή ενός μαθησιακού πλαισίου με εστιασμένο γνωστικό(ά) αντικείμενο(α), συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους, παιδαγωγικές αρχές και σχολικές πρακτικές. Ένα τέτοιο σενάριο ενέχει (υλοποιείται μέσα από) σειρά **εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων** (educational activities). Η δομή και ροή κάθε δραστηριότητας καθώς και οι ρόλοι του διδάσκοντα-διδασκόμενων και η αλληλεπίδρασή τους με τα χρησιμοποιούμενα μέσα, περιγράφονται σε ένα **πλάνο δραστηριότητας** (activity plan). Μέρος ενός τέτοιου πλάνου προβλέπει τη χρήση λογισμικού.

Το σενάριο αποτελεί μια εκ βαθέων διείσδυση στη διδακτική πρακτική. Μέσω αυτού γίνεται ανάλυση της μεθόδου και της στρατηγικής σύμφωνα με την οποία προτείνουμε να εφαρμοστεί το σύνολο των σχεδιασμένων δραστηριοτήτων στην τάξη και στους προτεινόμενους ρόλους που καλούνται να παίξουν οι συμμετέχοντες (εκπαιδευόμενοι, εκπαιδευτές, διαχειριστές και λοιπό βοηθητικό προσωπικό), αλλά και στη δομή της συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών ομάδων (η τάξη σαν σύνολο, μικρές ομάδες εκπαιδευόμενων). Το σενάριο πρέπει να είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέπει παρέμβαση και αλλαγή από μέρους του εκπαιδευτικού και δημιουργική χρήση του σεναρίου στην τάξη.

Η συγγραφή των σεναρίων χρειάζεται να λάβει υπόψη τα παρακάτω:

- Την πολυπλοκότητα της παιδαγωγικής, διδακτικής και γνωστικής προσέγγισης της πραγματευόμενης ενότητας με χρήση της συγκεκριμένης τεχνολογίας και του προτεινόμενου σεναρίου.
- Την εμπλοκή διαφόρων γνωστικών περιοχών και διαφορετικής φύσης παραγόντων στην εκμάθηση και διδασκαλία μιας διδακτικής ενότητας και την ανάγκη συνέργιας μεταξύ τους.
- Την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ τεχνικών (ανθρώπων που έχουν εμπειρία στην δημιουργία και χρήση τεχνολογικών εργαλείων) και παιδαγωγών (ανθρώπων που έχουν εμπειρία στην διδακτική και μάθηση γνωστικών εννοιών) για την επιτυχή δημιουργία και συγγραφή ρεαλιστικών σεναρίων.
- Την άμεση ανταπόκριση των σεναρίων σε απτά ζητήματα που καλούνται να επιλύσουν οι εκπαιδευόμενοι και τη συμβολή τους στην αναβάθμιση της διδακτικής πρακτικής, της εξομάλυνσης δυσκολιών κατανόησης και της μαθησιακής επικοινωνίας.
- Την ανάγκη επικοινωνίας των σεναρίων (δραστηριότητες, εργασίες, ασκήσεις, μέθοδος εφαρμογής στην τάξη και στο σχολείο) όλους τους μετέχοντες στη μαθησιακή διαδικασία.

Παρακάτω γίνεται διάκριση συγκεκριμένων υπο-ενοτήτων περιγραφής των σεναρίων. Ανάλογα με την περίπτωση, ορισμένες από αυτές θα χρήζουν περισσότερης και άλλες μικρότερης εμβάθυνσης.

1. Σύντομη ανασκόπηση του σεναρίου

Εδώ γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση του σεναρίου με σύντομη αναφορά στα παρακάτω:

✚ **Εκπαιδευτική Προσέγγιση:**

- I. Εκπαιδευτικοί στόχοι προσέγγισης
- II. Παράγοντες που επηρεάζουν/ διασφαλίζουν την εφαρμογή της εκπαιδευτικής προσέγγισης

✚ **Τίτλος σεναρίου**

✚ **Περιγραφή:**

- I. Περιγραφή διδακτικού προβλήματος

✚ **Διδακτικοί στόχοι**

✚ **Ρόλοι**

✚ **Δραστηριότητες**

✚ **Μέσα (εκπαιδευτικοί πόροι-ψηφιακοί και μη/ τεχνολογικά εργαλεία)**

2. Παιδαγωγικοί, κοινωνιολογικοί και πολιτισμικοί στόχοι

Αναλυτική περιγραφή των ευρύτερων χαρακτηριστικών του σεναρίου σε σχέση με την παιδαγωγική, κοινωνική και πολιτισμική επιρροή που ασκεί στους εκπαιδευόμενους.

- Ο ρόλος του σεναρίου και των τεχνολογικών εργαλείων για την αναβάθμιση των συμμετεχόντων ή την ενίσχυση των ρόλων τους (καθηγητές, μαθητές, διευθυνση, φορείς της κοινότητας).
- Ο ρόλος των προς χρήση εργαλείων (τεχνολογικών και άλλων) στο συγκεκριμένο σενάριο.
- Αναφορά στα καινοτομικά στοιχεία του σεναρίου και των εργαλείων και στον αναμενόμενο ρόλο τους για τους συμμετέχοντες.

3. Προσδοκώμενη διαδικασία μάθησης

Αναλυτική περιγραφή του επιλεγμένου γνωστικού αντικείμενου, του οποίου η μάθηση προτείνεται μέσα από το συγκεκριμένο σενάριο, καθώς και της συσχέτισής των δύο.

- Ορισμός της επιστημολογικής υπόστασης του εν λόγω γνωστικού αντικείμενου καθώς και των συγγενών του εννοιών.
- Αναφορά στα διδακτικά προβλήματα που απορρέουν για το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.
- Αναλυτική περιγραφή των αναμενόμενων και προσδοκώμενων μαθησιακών διαδικασιών που επιδιώκεται να προκληθούν με την χρήση του σεναρίου και της σχέσης τους με τα καταγεγραμμένα διδακτικά προβλήματα.

4. Διδακτική διαδικασία

Αναλυτική ανάπτυξη της διδακτικής διαδικασίας που απαιτείται για την επίτευξη των προσδοκώμενων μαθησιακών στόχων.

- Περιγραφή των διδακτικών μεθόδων που εμπλέκονται και απαιτούνται στο πλαίσιο εφαρμογής του σεναρίου.
- Ανάλυση του τρόπου εργασίας των μαθητών (μόνοι, σε ομάδες) και του βαθμού αυτενέργειας και αυτονομίας που παρέχεται.
- Αναφορά και επεξήγηση της τυχόν ανάγκης για αλλαγή του ρόλου των εκπαιδευτών και των αντιλήψεων τους για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου μέσα από το προτεινόμενο σενάριο.
- Πιθανή χρήση αξιολόγησης και αναλυτική περιγραφή της ποιότητας, είδους και στόχων της αξιολόγησης αυτής.

5. Δραστηριότητες

Περιγραφή των επιμέρους εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και των αντίστοιχων «πλάνων» εφαρμογής τους (σε ξεχωριστά υποκεφάλαια, ένα για κάθε δραστηριότητα). Συγκεκριμένα:

1. Στόχοι του Προγράμματος Σπουδών που θίγονται / πραγματοποιούνται από τη δραστηριότητα (μπορεί να αφορούν περισσότερα του ενός γνωστικά αντικείμενα).
2. Προαπαιτούμενα (π.χ. σχέσεις με άλλες δραστηριότητες, τεχνικές εγκαταστάσεις, επιμόρφωση για θέματα εφαρμογής του, κλπ).
3. Χρονισμός εφαρμογής της δραστηριότητας και εναρμονισμός της με το ωρολόγιο πρόγραμμα (εκτιμώμενη διάρκεια, συνεργασία με διδακτικές ώρες μαθημάτων, κλπ).
4. Προετοιμασία (υλικό, τάξη, ομάδες, κλπ).
5. Απαιτούμενα εργαλεία / λογισμικό ή άλλο υλικό
6. Περιγραφή της ροής της δραστηριότητας με διάκριση των διαδοχικών βημάτων εφαρμογής της διαδικασίας. Για καθένα απ' αυτά περιγράφεται μεταξύ άλλων η αλληλεπίδραση εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτικών με τα εργαλεία λογισμικού.
7. Προτάσεις για επεκτάσεις ή / και διαφοροποιήσεις.

Οι παραπάνω περιγραφές (πλάνα) πιθανότατα θα προσδιορίζουν «οικογένειες» συγγενών δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν (με μικροαλλαγές).

Είναι σημαντικό κάθε δραστηριότητα να είναι εφικτή σε συνθήκες τάξης, λαμβάνοντας υπόψη τους χρονικούς περιορισμούς της διδακτικής ώρας, και όλους τους πιθανούς παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν την ομαλή διεξαγωγή των προτεινόμενων διαδικασιών.

6. Κριτική προσέγγιση του σεναρίου και της εφαρμογής του

Κριτική αναφορά στα χαρακτηριστικά του προτεινόμενου σεναρίου λαμβάνοντας υπόψη θετικά και αρνητικά στοιχεία σε σχέση με τις προαναφερόμενες ενότητες.

- Τοποθέτηση του προτεινόμενου σεναρίου στο γενικότερο σύνολο διδακτικής της εν λόγω γνωστικής ενότητας (π.χ. αναφορά σε συγγενή ή διαφορετικά σενάρια).
- Περιγραφή των σημείων που μένουν αμετάβλητα καθώς και εκείνων που δέχονται περαιτέρω αλλαγές, επιπροσθέσεις και γενικότερα είναι περισσότερο ευλύγιστα για μετατροπές
- Κριτική των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων του σεναρίου ως προς τις προσδοκώμενες διδακτικές και μαθησιακές διαδικασίες.
- Αναφορά σε συγκεκριμένους στόχους ή διαδικασίες που δεν μπορούν να επιτευχθούν μέσω της συγκεκριμένης μορφής και εφαρμογής του σεναρίου.

⇒ Περισσότερες πηγές για μελέτη:

- ✚ Εκπαιδευτικά Σενάρια με τη χρήση Τ.Π.Ε., «Με τον όρο σενάρια αποδίδεται η διδακτική πρόταση για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Για την καταγραφή της πρότασης ακολουθείται το πρότυπο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου». Πρόκειται για ένα διαδικτυακό τόπο που περιλαμβάνει σενάρια για όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Ο ερευνητής δύναται να επιλέξει το πεδίο: Εκπαίδευση Ενηλίκων όπου μπορεί να πλοηγηθεί σε σενάρια με τη μορφή εγχειριδίων για την εξοικείωση με θεματικούς άξονες που αφορούν λογισμικά ή θέματα που καλύπτουν το πεδίο της χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση.
Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ictscenarios.gr/Senaria.htm>
(τελευταία πρόσβαση Ιούλιος 2008)

5.3.2. Παράδειγμα Εκπαιδευτικού Σεναρίου

5.3.2.1.Εισαγωγή

Ο πίνακας που ακολουθεί αποτελεί τη συνολική εικόνα σχεδιασμού της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας: «Τ.Π.Ε. και αρχές μάθησης στο γνωστικό αντικείμενο της Λογοτεχνίας: Ο μαθητής ως δημιουργός. “Από το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ”». Όπως διαφαίνεται έχουν καταγραφεί στοιχεία που καλύπτουν: τα χρονικά πλαίσια διεξαγωγής της διδασκαλίας του συγκεκριμένου αντικειμένου, τη θεματική ενότητα, τους γενικούς στόχους, τις δραστηριότητες που θα λάβουν χώρα, τους τρόπους αξιολόγησης και τους πόρους που θα χρησιμοποιηθούν ανά δραστηριότητα.

[Πρόκειται για ένα προτεινόμενο μοντέλο δόμησης εκπαιδευτικών σεναρίων για τους σχεδιαστές/ ερευνητές/ μελετητές αυτού του οδηγού, με σκοπό να ορίσει κάποια σχεδιαστικά πρότυπα που διακρίνονται για την πληρότητα και την συνάφειά τους.]

Ημερομηνία	Θεματική ενότητα	Γενικοί Στόχοι	Δραστηριότητες	Αξιολόγηση	Πόροι
29/4/2007-	✍ Τ.Π.Ε. και αρχές μάθησης στο γνωστικό αντικείμενο της Λογοτεχνίας: Ο μαθητής ως δημιουργός. - Προβολή μιας διδακτικής	✍ Να αναγνωρίσουν τις νέο - κεκτημένες πληροφορίες ✍ Να μάθουν νέες στρατηγικές διδασκαλίας-	✍ Παρουσίαση της διδακτικής ενότητας, όπως εκείνη σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό,	✍ Μαιευτικές ερωτήσεις ✍ Αυτοαξιολόγηση με ερωτηματολόγια	✍ Χρήση Power point ✍ Video ✍ Διαδίκτυο (ιστοσελίδες για τις στρατηγικές και το εργαλείο και διαδικτυακός τόπος:

<p>30/4/2007</p> <p>18.00-20.00</p>	<p>ενότητας από το σχολικό εγχειρίδιο της Β' Γυμνασίου με τίτλο: «Από το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ», Άννα Φρανκ . Μια διαφορετική διδακτική προσέγγιση που κάνει χρήση εργαλείων μα και στρατηγικών και προσανατολίζεται στη συνεργατική μάθηση.</p>	<p>προσέγγισης λογοτεχνικών κειμένων</p> <ul style="list-style-type: none"> ✍ Να κατανοήσουν τη διασύνδεση του θέματος με άλλα μαθήματα (διαθεματική προσέγγιση) ✍ Να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων ✍ Να κατανοήσουν τον ατομικό ρυθμό μάθησης κάθε ατόμου που επισημαίνεται ιδιαίτερος στη διδακτική χρησιμοποίηση των ΤΠΕ ✍ Να αποδεχτούν συγκεκριμένες δραστηριότητες ✍ Να αυτοαξιολογηθούν ✍ Να αναζητήσουν το κατάλληλο υλικό για την περάτωση μιας διδασκαλίας 	<p>που αποτελεί και εκπαιδευτή του προγράμματος</p> <ul style="list-style-type: none"> ✍ Προβολή video όπου αποτυπώνεται εν συντομία η όλη διδακτική προσέγγιση της ενότητας ✍ Συζήτηση ✍ Προβολή video όπου αποτυπώνονται οι αντιδράσεις των παιδιών μετά το πέρας των δραστηριοτήτων που κλήθηκαν να πραγματώσουν στα πλαίσια αυτής της διδασκαλίας ✍ Συζήτηση ✍ Ενασχόληση με το προς διδασκαλία υλικό (παιχνίδι ρόλων) ✍ Διατύπωση προτάσεων για τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας ✍ Ερωτηματολόγια για αξιολόγηση της διδακτικής ενότητας 		<p>http://www.annefrank.org/content.asp?pid=1&lid=2 για γνωριμία με την Άννα Φρανκ)</p> <ul style="list-style-type: none"> ✍ IHCM εργαλείο για εννοιολογικούς χάρτες ✍ Μηχανή αναζήτησης Google ✍ Σχολικό εγχειρίδιο Β' Γυμνασίου ✍ Ερωτηματολόγια με ανοικτού τύπου ερωτήσεις
-------------------------------------	---	--	---	--	--

Στα πλαίσια του επιμορφωτικού προγράμματος με τίτλο: «Χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο» θα πραγματοποιηθεί η παρουσίαση του εκπαιδευτικού σεναρίου που δομεί και σκιαγραφεί τη διδακτική ενότητα με τίτλο: *Τ.Π.Ε. και αρχές*

μάθησης στο γνωστικό αντικείμενο της Λογοτεχνίας: Ο μαθητής ως δημιουργός. Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται το οργανόγραμμα της συγκεκριμένης ενότητας όπως αυτό εμπεριέχεται στο σύμβολο μάθησης.

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΑΜ

5.3.3. Περιγραφή εκπαιδευτικού σεναρίου

[Πέραν του αρχικού πίνακα παρουσίασης του εκπαιδευτικού σεναρίου, ακολουθεί η αναλυτική επεξήγηση όλων των όρων που αποτυπώνονται στον ανώτερο πίνακα.]

Ο τίτλος του εκπαιδευτικού σεναρίου που θα παρουσιαστεί είναι: *Τ.Π.Ε. και αρχές μάθησης στο γνωστικό αντικείμενο της Λογοτεχνίας: Ο μαθητής ως δημιουργός*. Αρχικά θα γίνει μια μνεία στους στόχους της συγκεκριμένης ενότητας. Εν συνεχεία θα πραγματοποιηθεί η προβολή μιας διδακτικής ενότητας από το σχολικό εγχειρίδιο της Β' Γυμνασίου με τίτλο: «Από το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ». Η διδασκαλία της ενότητας, όπως αυτή έχει ήδη υλοποιηθεί, θα παρουσιαστεί στο πρώτο δώρο με τη μορφή video χρονικής διάρκειας επτά λεπτών από τον εκπαιδευτικό που την έφερε εις πέρας στη σχολική τάξη και θα ακολουθήσει μια συζήτηση – ανασκόπηση των όσων έλαβαν χώρα στο video. Κατόπιν, οι συμμετέχοντες θα παρακολουθήσουν ένα ακόμα video όπου θα αποτυπώνονται οι αντιδράσεις και οι απόψεις των παιδιών που συμμετείχαν σ' αυτήν την καινοτόμο προσπάθεια διδακτικής προσέγγισης του μαθήματος της Λογοτεχνίας.

Στο δεύτερο δώρο, οι εκπαιδευόμενοι θα λάβουν το ρόλο του μαθητή στα πλαίσια ενός παιχνιδιού ρόλων και θα κληθούν να εξοικειωθούν με εργαλεία και διδακτικές στρατηγικές που στη συνέχεια θα προσπαθήσουν να φέρουν εις πέρας και οι ίδιοι. Θα γίνει αρχικά η προβολή των στρατηγικών και των εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν στη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα με χρήση του power point και η μελέτη του αποσπάσματος από το ημερολόγιο, το οποίο βρίσκεται στο σχολικό εγχειρίδιο. Στη συνέχεια οι εκπαιδευόμενοι θα χωριστούν σε ομάδες βάσει της στρατηγικής Jigsaw, όπως αυτή χρησιμοποιήθηκε στα πλαίσια της ενότητας (σχολική τάξη) και θα κληθούν να ακολουθήσουν την πορεία που χάραξαν και τα παιδιά κατά την ενασχόλησή τους με τις δραστηριότητες. Αυτό προϋποθέτει το χωρισμό των επιμορφωμένων σε ομάδες ειδικών, την αναζήτηση υλικού στις ιστοσελίδες του διαδικτύου, τη γνωριμία με την Άννα Φρανκ όπως αυτή παρουσιάζεται στους διαδικτυακούς χώρους του μουσείου, την καταγραφή στοιχείων βάσει της στρατηγικής Journal¹(=ημερολόγιο) και δη των Reading Logs (= αρχεία μετά από μελέτη συγκεκριμένου υλικού)

(Σε επίπεδο σχολικής τάξης)

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως οι μαθητές έχουν μελετήσει όλοι το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ πριν την έναρξη των δραστηριοτήτων.

Το τελικό παραγόμενο από τις δραστηριότητες των μαθητών είναι η καταγραφή μικρών κειμένων με θέμα τις αξίες που πρόβαλλε η ίδια η Άννα Φρανκ στο ημερολόγιό της και οι οποίες στηρίζονταν στα ανθρωπιστικά ιδεώδη σε μια περίοδο όπου είχαν καταστρατηγηθεί τα ανθρώπινα δικαιώματα και ο αντισημιτισμός είχε λάβει δραματικές διαστάσεις. Σε συνδυασμό με την καταγραφή σύντομων κειμένων, οι μαθητές θα αποτυπώσουν τις σκέψεις

¹ Από το διαδικτυακό τόπο: <http://wwwfp.education.tas.gov.au/english/journals.htm>

τους και τις φωτογραφίες που θα έχουν τραβήξει σε έναν εννοιολογικό χάρτη κάνοντας χρήση του IHMC εργαλείου. Οι φωτογραφίες δύνανται να είναι είτε προϊόν καλλιτεχνικής δημιουργίας των ίδιων των παιδιών είτε έτοιμες που τις ανακάλυψαν στο διαδίκτυο ή σε κάποιο περιοδικό, βιβλίο και τα λοιπά. Η θεματολογία αυτών θα συνάδει και με τις ανθρωπιστικές αρχές με τις οποίες θα ασχοληθούν, ούτως ώστε να συμβάλλει το φωτογραφικό υλικό ως οπτικοποίηση των ιδεών. Ο τελικός προορισμός των τεχνουργημάτων θα είναι η παρουσίαση τους σε μια έκθεση που θα λάβει χώρα στους χώρους του σχολείου και θα είναι με τη μορφή μεγάλων χάρτινων δίσκων ενωμένων, όπου σε καθένα θα καταγράφονται οι ιδέες και οι χάρτες των παιδιών για κάθε ανθρωπιστική αξία που προβάλλεται μέσα από το ημερολόγιο της μικρής Άννας. Ταυτόχρονα θα υπάρχει και μια οθόνη που θα μεταφέρει τους επισκέπτες στο δικτυακό τόπο του μουσείου και θα προβάλλει το μοναδικό οπτικό υλικό όπου παρουσιάζεται η Άννα Φρανκ καθώς και στοιχεία για την ίδια και την οικογένειά της.

Επανερχόμενοι στις δραστηριότητες που καλούνται να περατώσουν οι εκπαιδευόμενοι στο σεμινάριο, χρειάζεται μετά από την ενασχόλησή τους με τις θεματικές ενότητες στους κόλπους των ομάδων των ειδικών να επανέλθουν στις jigsaw ομάδες και να συζητήσουν τα βήματα που ακολούθησαν. Επίσης θα γνωρίσουν το εργαλείο IHMC² προκειμένου να παραχθεί το τελικό προϊόν (εννοιολογικός χάρτης) της μαθησιακής διαδικασίας. Οι εκπαιδευτικοί θα αποκτήσουν βιωματικά τη γνώση σχετικά με το πώς γίνεται η χρήση των στρατηγικών και θα μελετήσουν το διαδικτυακό τόπο: <http://www.oz-teachernet.edu.au/>, στα πλαίσια του οποίου δύνανται να συμμετάσχουν σε ένα δίκτυο επικοινωνίας με τους μαθητές τους ή γνωριμίας με άλλα σχολεία και να ανταλλάξουν απόψεις σχετικά με το βιβλίο και τις δραστηριότητες στις οποίες έλαβαν μέρος.

Τέλος θα προβούν σε αυτοαξιολόγηση κάνοντας χρήση ερωτηματολογίων με ανοικτού τύπου ερωτήματα, με σκοπό να αποτιμήσουν το σύνολο των δραστηριοτήτων στις οποίες μετείχαν και τις οποίες εν συνεχεία θα περατώσουν και οι μαθητές τους.

Η αυτοαξιολόγηση κρίνεται ιδιαίτερος σημαντική για την κατανόηση εις βάθος της πορείας που ακολουθήθηκε και των στρατηγικών και εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν, προκειμένου να δομηθεί και υλοποιηθεί άρτια το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σενάριο με γνώμονα την εισαγωγή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη.

5.3.3.1. Αναλυτική Περιγραφή Εκπαιδευτικού Σεναρίου

[Ακολουθεί η περιγραφή όλων των σταδίων που απαρτίζουν ένα εκπαιδευτικό σενάριο, από την εκπαιδευτική προσέγγιση, τη στοχοθεσία, του ρόλους, τις δραστηριότητες, τις μεθόδους αξιολόγησης και τους μαθησιακούς πόρους σε μορφή πίνακα, για να είναι πιο αναλυτική η αποτύπωσή τους αλλά συνάμα να είναι δομημένη ώστε να κεντρίζει το ενδιαφέρον του αναγνώστη.]

² Από το διαδικτυακό τόπο: <http://cmap.ihmc.us/download/index.php?myPlat=Win>

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Σεναρίου	
0. Εκπαιδευτική προσέγγιση:	
0.1. Εκπαιδευτικοί στόχοι προσέγγισης	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Η ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο ⇒ Η προσαρμογή των εκπαιδευτικών στη νέα διδακτική πραγματικότητα ⇒ Η άρση πιθανών προκαταλήψεων για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων
0.2. Παράγοντες που επηρεάζουν/ διασφαλίζουν την εφαρμογή της εκπαιδευτικής προσέγγισης	<p>Σημαντικό ρόλο για την επιτυχή έκβαση του προγράμματος παίζουν οι εξής παράμετροι:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Η αξιοποίηση του πλούτου των εμπειριών των εκπαιδευόμενων ⇒ Η κατανόηση του προσωπικού ρυθμού μάθησης των εκπαιδευόμενων ⇒ Η καλλιέργεια θετικής στάσης απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων ⇒ Η προσωπική ενασχόληση των συμμετεχόντων με τις προς χρήση στρατηγικές και εργαλεία
1. Τίτλος σεναρίου:	<p>Ενότητα επιμορφωτικού προγράμματος με τίτλο:</p> <p>«Τ.Π.Ε. και αρχές μάθησης στο γνωστικό αντικείμενο της Λογοτεχνίας: <i>Ο μαθητής ως δημιουργός</i></p> <p>στα πλαίσια της αξιοποίησης του αποσπάσματος από το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ (σχολικό εγχειρίδιο Β' Γυμνασίου)»</p>
2. Περιγραφή:	
2.1. Περιγραφή διδακτικού προβλήματος	<p>Το διδακτικό πρόβλημα αφορά :</p> <ul style="list-style-type: none"> (α) Την παρουσίαση μιας διδακτικής ενότητας με τη χρήση video (β) Την κατάθεση προβληματισμών των εκπαιδευτικών για τη νέα διδακτική πραγματικότητα (γ) Την κατανόηση της χρησιμότητας των ΤΠΕ καθώς και νέων στρατηγικών μάθησης για τον εμπλουτισμό και βελτίωση της μαθησιακής διαδικασίας (δ) Τη χρησιμοποίηση εργαλείων, του διαδικτύου μα και τεχνικών που καθιστούν ενεργό το ρόλο των μαθητών και συμβουλευτικό το ρόλο των εκπαιδευτικών (ε) Την υιοθέτηση του ρόλου του μαθητή από την πλευρά των εκπαιδευτικών- εκπαιδευόμενων προκειμένου να

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Σεναρίου

	<p>προσεγγίσουν βιωματικά την καινοτόμο δράση (παιχνίδι ρόλων)</p> <p>(στ) Την αποτίμηση των δραστηριοτήτων ως μελλοντικού υλικού για το σχεδιασμό και την υλοποίηση των διδακτικών προσεγγίσεων των εκπαιδευτικών στα πλαίσια της σχολικής τάξης.</p>
3. Διδακτικοί στόχοι:	<p>Οι εκπαιδευόμενοι χρειάζεται να:</p> <ul style="list-style-type: none">⇒ Να αναγνωρίσουν τις νέο - κεκτημένες πληροφορίες⇒ Να μάθουν νέες στρατηγικές διδασκαλίας- προσέγγισης λογοτεχνικών κειμένων⇒ Να κατανοήσουν τη διασύνδεση του θέματος με άλλα μαθήματα (διαθεματική προσέγγιση)⇒ Να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων⇒ Να κατανοήσουν τον ατομικό ρυθμό μάθησης κάθε ατόμου που επισημαίνεται ιδιαίτερος στη διδακτική χρησιμοποίηση των ΤΠΕ⇒ Να αποδεχτούν συγκεκριμένες δραστηριότητες⇒ Να αυτοαξιολογηθούν⇒ Να αναζητήσουν το κατάλληλο υλικό για την περάτωση μιας διδασκαλίας
4. Ρόλοι:	<p>Εκπαιδευτής:</p> <ul style="list-style-type: none">⇒ Συντονίζει τη μαθησιακή διεργασία⇒ Κατανοεί τους συμμετέχοντες⇒ Απελευθερώνει την ενέργεια και τη διάθεσή τους για έρευνα⇒ Γίνεται δημιουργός καταστάσεων που διευκολύνουν τη μάθηση⇒ Προσδιορίζει κατάλληλα το περιεχόμενο των διδακτικών ενοτήτων και το διδακτικό υλικό⇒ Στοχεύει στη δημιουργία ενός θετικού κλίματος μάθησης⇒ Σκοπός του είναι να προσαρμόζει το ρυθμό μάθησης στις δυνατότητες και τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων⇒ Στοχεύει επίσης στην ουσιαστική επικοινωνία και σε διαδικασίες αυτοαξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του έργου του καθώς και στη διασύνδεση της μαθησιακής διαδικασίας με τις εμπειρίες των συμμετεχόντων <p>Εκπαιδευόμενος:</p>

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Σεναρίου

	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ αναζητά διακαώς τους τρόπους να εντάξει τα γνωστικά του αντικείμενα στη σύγχρονη ηλεκτρονική πραγματικότητα ⇒ συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες της ενότητας ⇒ αποκτά με βιωματικό τρόπο γνώσεις και δεξιότητες που θα κληθεί να υλοποιήσει ως διδάσκων ⇒ αποκτά θετική στάση απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία του γνωστικού αντικειμένου της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας ⇒ Αξιοποιεί το εκπαιδευτικό υλικό που του παρέχεται και διατυπώνει προτάσεις για τον εμπλουτισμό και τη βελτίωση αυτού ⇒ Αυτοαξιολογεί την εκπαιδευτική διαδικασία ⇒ Διαμορφώνει ένα σύστημα αξιών που αποστασιοποιείται από τα τετριμμένα παραδοσιακά μοτίβα της διδασκαλίας της Λογοτεχνίας ⇒ Αντιλαμβάνεται τις απεριόριστες δυνατότητες που του παρέχει το διαδίκτυο για να βελτιώσει τον τρόπο διδασκαλίας του ⇒ Στοχεύει στην άρση των προκαταλήψεων που θεωρούν ότι τα φιλολογικά μαθήματα πρέπει να διδάσκονται με γνώμονα το σχολικό εγχειρίδιο
5. Δραστηριότητες:	
1^ο Δίωρο	
5.1 Εισαγωγή- Προβολή διδακτικής ενότητας μέσω video:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Εισήγηση από μέρος του εκπαιδευτικού που περάτωσε την πρότυπη διδασκαλία ⇒ Παράθεση στοχοθεσίας της διδακτικής ενότητας με χρήση power point ⇒ Προβολή video όπου παρουσιάζονται τα εργαλεία-δικτυακοί τόποι και οι στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν από τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές στη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα ⇒ Συζήτηση- σχόλια μετά το πέρας της προβολής
5.2 Προβολή των αντιδράσεων των μαθητών με χρήση video:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Παρουσίαση video, όπου οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να δουν τις αντιδράσεις, τα σχόλια και τις απόψεις των μαθητών που μετείχαν στην πρότυπη διδασκαλία ⇒ Συζήτηση μεταξύ των εκπαιδευτικών- εκπαιδευτή και εκπαιδευτικού που έφερε εις πέρας τη διδασκαλία
2^ο Δίωρο	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Γίνεται μια σύντομη ανασκόπηση των στρατηγικών(Jigsaw, Reading Logs, Book rap) και εργαλείων (IHCM Cmap tool, Google μηχανή αναζήτησης) από τον εκπαιδευτή με χρήση του power point ⇒ Γίνεται μια σύντομη μνεία στο απόσπασμα του ημερολογίου που εμπεριέχεται στο σχολικό εγχειρίδιο

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Σεναρίου

<p>5.3 Ενασχόληση με το υλικό- παιχνίδι ρόλων: -έναρξη δράσης -Οργάνωσή του</p>	<p>και επισημαίνεται το γεγονός πως οι εκπαιδευτικοί πρέπει να τονίσουν στα παιδιά πως είναι απαραίτητη η μελέτη του ημερολογίου πριν την έναρξη των δραστηριοτήτων</p> <ul style="list-style-type: none">⇒ Οι εκπαιδευόμενοι λαμβάνουν το ρόλο του μαθητή και χωρίζονται σε ομάδες βάσει της στρατηγικής Jigsaw.⇒ Παρουσιάζεται η θεματολογία των εργασιών⇒ Χωρίζονται σε ομάδες ειδικών και εξερευνούν τους διαδικτυακούς τόπους που έχουν οριστεί⇒ Επισκέπτονται την ιστοσελίδα του μουσείου της Άννας Φρανκ που βρίσκεται στο Άμστερνταμ και παρακολουθούν το μοναδικό video όπου παρουσιάζεται η ίδια, ενώ κάνουν μια σύντομη ανάγνωση στοιχείων που αφορούν την ίδια και την οικογένειά της⇒ Ακολουθεί η εύρεση υλικού που να σχετίζεται με τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:<ul style="list-style-type: none">• Ελευθερία• Καλοσύνη• Γενναιοδωρία• Δύναμη –κουράγιο• Ευτυχία• Ανθρωπιά- αλληλεγγύημέσα από τις σελίδες του ημερολογίου κάνοντας χρήση της στρατηγικής <i>Reading Logs</i> καθώς και μέσω επιλεγμένων ιστοσελίδων που θα προταθούν από τον εκπαιδευτή <p>◆ Σε επίπεδο πραγματικής σχολικής τάξης: (Οι ομάδες των ειδικών που είναι όσες και οι θεματικές ενότητες (6) ψάχνουν και για φωτογραφικό υλικό που να αποτυπώνει αυτές τις αξίες κάνοντας χρήση της μηχανής αναζήτησης Google ή φωτογραφίζουν οι ίδιοι θέματα που αποτυπώνουν τις παραπάνω αξίες.)</p> <ul style="list-style-type: none">⇒ Εν συνεχεία, οι εκπαιδευόμενοι επανέρχονται στις ομάδες Jigsaw⇒ Παρουσιάζουν τους τρόπους με τους οποίους αποκόμισαν πληροφορίες από κάθε θεματική ενότητα⇒ Ασχολούνται με τη χρήση του IHCM εργαλείου προκειμένου να εξοικειωθούν με το εργαλείο και να επισημάνουν τυχόν δυσκολίες ή προβλήματα που θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν οι μαθητές τους⇒ Επισκέπτονται το δικτυακό τόπο: http://www.oz-teachernet.edu.au/, που αποτελεί ένα δίκτυο δραστηριοτήτων στο οποίο επιλέγουν το project: Book gaps.⇒ Ανακαλύπτουν περί τίνος πρόκειται μελετώντας τα περιεχόμενά του και διατυπώνουν γνώμες και σκέψεις
--	--

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Σεναρίου	
	σχετικά με τη χρησιμότητα αυτού.
5.4. Συζήτηση και αξιολόγηση	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Μετά την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων, οι εκπαιδευόμενοι διατυπώνουν τις εντυπώσεις τους από τη συμμετοχή τους δράση στην πρότυπη διδακτική προσέγγιση ⇒ Απαντούν σε ερωτήματα ανοικτού τύπου αξιολογώντας τις δραστηριότητες και την ατομική- ομαδική τους συμμετοχή
6 Μέσα (εκπαιδευτικοί πόροι-ψηφιακοί και μη/ τεχνολογικά εργαλεία):	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Διαδίκτυο (ιστοσελίδες για τις στρατηγικές και το εργαλείο και διαδικτυακός τόπος: http://www.annefrank.org/content.asp?pid=1&lid=2 για γνωριμία με την Άννα Φρανκ) ⇒ Μηχανή αναζήτησης Google ⇒ Σχολικό εγχειρίδιο Β' Γυμνασίου ⇒ Ερωτηματολόγια με ανοικτού τύπου ερωτήσεις <p>(Τεχνολογικά εργαλεία)</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Power point ⇒ Video ⇒ IHCM εργαλείο για εννοιολογικούς χάρτες

5.3.4. Στρατηγικές

[Στο παρόν υποκεφάλαιο επεξηγούνται οι στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν για την περάτωση του παρόντος σεναρίου. Προκειμένου να είναι πλήρως κατανοητή η χρήση τους για περαιτέρω αξιοποίηση και σε άλλα σενάρια, κρίθηκε μείζονος σημασίας η αποτύπωση όλων των βημάτων που ακολουθούνται ανά στρατηγική.]

A. Η στρατηγική Jigsaw³ σε δέκα βήματα

Ένας εκπαιδευτικός προκειμένου να υλοποιήσει τη στρατηγική Jigsaw πρέπει να ακολουθήσει τα ακόλουθα βήματα:

1. Διαμοιρασμός των μαθητών σε ομάδες jigsaw των πέντε με έξι ατόμων. Ο διαμοιρασμός συντελείται βάσει των εξής στοιχείων: φύλο, εθνικότητα, φυλή και ικανότητες.

³ <http://www.jigsaw.org/steps.htm>

2. Ο εκπαιδευτικός ορίζει ένα μαθητή σε κάθε ομάδα ως αρχηγό. Αυτός ο μαθητής, πρέπει να είναι ο πιο ώριμος μαθητής σε κάθε γκρουπ.
3. Χωρισμός της ενότητας ενός μαθήματος σε πέντε με έξι υποενότητες.
4. Ανάθεση από τον εκπαιδευτικό σε κάθε μαθητή να μάθει μια υποενότητα, όντας σίγουρος ότι οι μαθητές θα έχουν άμεση πρόσβαση στο υλικό που αφορά την υποενότητα που κλήθηκαν να μελετήσουν.
5. Οι μαθητές έχουν χρόνο, για να μελετήσουν το θέμα που τους αναλογεί με σκοπό να το οικειοποιηθούν όχι να το αποστηθίσουν.
6. Σχηματισμός προσωρινών «ομάδων ειδικών», τοποθετώντας ένα μαθητή από κάθε ομάδα jigsaw μαζί με άλλους μαθητές που μελέτησαν την ίδια υποενότητα. Στις ομάδες ειδικών τα παιδιά έχουν χρόνο να συζητήσουν τα κύρια σημεία του θέματος και να προετοιμαστούν για το πώς θα τα παρουσιάσουν στα υπόλοιπα μέλη των ομάδων jigsaw.
7. Οι μαθητές επανέρχονται στις jigsaw ομάδες.
8. Ο εκπαιδευτικός ζητά από κάθε μαθητή να παρουσιάσει την υποενότητα που μελέτησε στο γκρουπ ενώ συνάμα ενθαρρύνει τα υπόλοιπα μέλη να του διατυπώνουν ερωτήσεις σε περίπτωση δυστοκίας κατανόησης κάποιου ζητήματος.
9. Ο διδάσκων μεταβαίνει από ομάδα σε ομάδα και παρατηρεί τη διαδικασία. Αν σε κάποιο γκρουπ υφίσταται κάποιο πρόβλημα, επεμβαίνει. Είναι πιο επιθυμητό όμως ο αρχηγός κάθε ομάδας να αναλάβει αυτή τη διεκπεραίωση. Ο δάσκαλος μπορεί να βοηθήσει τον αρχηγό κάθε ομάδας δίνοντας του κάποια συμβουλή για σωστή παρέμβαση.
10. Στο τέλος της διαδικασίας, ο διδάσκων δίνει ένα ερωτηματολόγιο στους μαθητές, ολοκληρώνοντας τη διαδικασία και αξιολογώντας τα παραγόμενα αυτής.

B. Η στρατηγική Reading Logs⁴

Οι μαθητές χρησιμοποιούν την τεχνική Reading Logs για να καταγράψουν τι έχουν διαβάσει, να διατυπώσουν την προσωπική τους γνώμη και να αναλύσουν τα κείμενα. Πρόκειται για να έναν πολύ χρήσιμο τρόπο για τους εκπαιδευτικούς να παρατηρούν την πορεία μελέτης των παιδιών.

Οι μαθητές δύνανται:

- ✍ να γράψουν για τους χαρακτήρες ενός λογοτεχνικού έργου και να διατυπώσουν τις γνώσεις τους γι' αυτούς
- ✍ να υιοθετήσουν ένα χαρακτήρα και να δουλέψουν σε ομαδικό επίπεδο προκειμένου να αποδώσουν το «προφίλ» αυτού στηριζόμενοι σε αποσπάσματα του κειμένου
- ✍ να δημιουργήσουν ένα ημερολόγιο που υποτίθεται πως θα το είχε γράψει ένας από τους ήρωες του κειμένου
- ✍ να δημιουργήσουν ένα γράφημα – χάρτη στο οποίο να αποτυπώσουν τα πιο σημαντικά γεγονότα ή ιδέες που λαμβάνουν χώρα στο λογοτεχνικό έργο και να παρουσιάσουν στους υπόλοιπους στην τάξη το παραγόμενο προϊόν.

⁴ <http://wwwfp.education.tas.gov.au/english/journals.htm>

- ✍ να διατυπώσουν σχόλια ικανά να αναπροσαρμόσουν την πλοκή και την εμφάνιση των χαρακτήρων και να τους δώσουν μια καινούρια πνοή
- ✍ να κάνουν μια λίστα με τα δέκα πιο σημαντικά στοιχεία που συνθέτουν τη δομή του λογοτεχνικού έργου
- ✍ να δημιουργήσουν μια ιστορία παρμένη από το κείμενο
- ✍ να αποκριθούν σε ένα σύνολο ερωτημάτων, όπως: τι θα θέλατε να συμβεί στο τέλος του έργου; Τι σας άρεσε πραγματικά; Τι σας προκάλεσε έκπληξη; Ποιο ήταν το στοιχείο που σας ενθουσίασε από την παρουσία του πρωταγωνιστή;

Αυτή η στρατηγική λαμβάνει χώρα όταν συντελείται σε ομαδικό επίπεδο, καθώς διευκολύνει μαθητές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη μελέτη και καταγραφή στοιχείων σε ένα άρθρο, κείμενο, ημερολόγιο, γράφημα, χάρτη ή σε οποιαδήποτε άλλη μορφή μπορεί να αποδοθεί.

Γ. Το δίκτυο (στρατηγική) **Book rap**⁵

Το **Book Rap** (=κριτική βιβλίου) είναι μια οριοθετημένη συζήτηση όπου οι συμμετέχοντες είτε σε ατομικό είτε σε ομαδικό επίπεδο δύνανται να αποκρίνονται σε μια ερώτηση ικανή να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον τους ή σε ένα σχόλιο σχετικά με το βιβλίο που έχουν όλοι μελετήσει. Η κριτική έχει προταθεί από τον εκπαιδευτικό

Το δίκτυο oz-Teachers ορίζει μια λίστα με emails ή χώρους για συζήτηση (forum) για κάθε σχολική κοινότητα που επιθυμεί να λάβει μέρος για το χρονικό διάστημα που διαρκεί η «κριτική» (Rap). Εν συνεχεία καταχωρούνται οι συζητήσεις στα αρχεία του δικτύου, για να μπορούν να χρησιμοποιηθούν και από άλλους μελλοντικούς χρήστες.

Συνήθως μια κριτική διαρκεί τέσσερις εβδομάδες, όπου σε εβδομαδιαία βάση ανακοινώνεται μια ερώτηση ή ένα σχόλιο. Εναλλακτικά, μπορεί να συμμετάσχει στη συζήτηση και ο ίδιος ο συγγραφέας του έργου ή σε μεγαλύτερες ηλικίες, οι μαθητές μπορούν να υιοθετήσουν τους χαρακτήρες του έργου και να αποτυπώνουν σκέψεις και προβληματισμούς ως ήρωες του έργου. Η κριτική είναι δυνατό να πραγματώνεται είτε στους κόλπους μιας τάξης, ενός σχολείου είτε και με άλλα σχολεία από το εσωτερικό ή εξωτερικό.

5.3.5. Βιβλιογραφία

[Αναγράφεται και η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε για να τεκμηριωθεί η συγγραφή του παρόντος εκπαιδευτικού σεναρίου.]

1. Σάμψων Γ. Δημήτριος και Αντώνης Κοκονός, Υλικό διαλέξεων μαθήματος ΗΜ01, Διδακτικά Μοντέλα και Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός, του προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του τμήματος Διδακτικής της Τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων, έκδοση Μάιος 2006

⁵<http://www.fpe.education.tas.gov.au/english/bookraps.htm>

2. Bruce Joyce, Marsha Weil, Emily Calhoun, “Models of Teaching” ,Allyn and Bacon, 2000,
3. Paul D. Eggen and Donald P. Kauchak, Strategies for Teachers, Teaching Content and Thinking Skills, Fourth Edition, by Allyn and Bacon 2001, Massachusetts
4. Δικτυακός τόπος για τη στρατηγική Reading Logs: <http://wwwfp.education.tas.gov.au/english/journals.htm>
5. Δικτυακός τόπος για τη στρατηγική Jigsaw: <http://www.jigsaw.org/steps.htm>
6. Δικτυακός τόπος για το δίκτυο *oz-Teachers*: <http://wwwfp.education.tas.gov.au/english/bookraps.htm>